

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
EDUKOLOGIJOS FAKULTETAS
UGDYMO SISTEMŲ KATEDRA

Erika Narkevičienė
Edukologijos magistratūros studentė

**VAIKO EMOCINIS SAUGUMAS, KEIČIANTIS PEDAGOGUI IKIMOKYKLINĖJE
ĮSTAIGOJE: TĖVŲ IR PEDAGOGŲ POŽIŪRIO LYGINAMOJI ANALIZĖ**

Magistro darbas

Mokslinis vadovas:
Doc. dr. Rytis Vilkonis

Šiauliai, 2012

Darbas originalus.....Erika Narkevičienė
(studento parašas)

SANTRAUKA

VAIKO EMOCINIO SAUGUMO, KEIČIANTIS PEDAGOGUI IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOJE: TĖVŲ IR PEDAGOGŲ POŽIŪRIO LYGINAMOJI ANALIZĖ

Magistro darbas.

Tyrimo aktualumas.

Siekiant sėkmingai išsiaiškinti ir ištirti vaiko emocinio saugumo veiksnį, keičiantis pedagogams ikimokyklinėje įstaigoje, svarbu išsiaiškinti ne tik vaiko emocinį saugumo aspektą, bet ir išsiaiškinti tėvų bei pedagogų nuomonės sklaidą, siekiant pagerinti vaiko emocinį saugumą ikimokyklinėse įstaigose. Svarbu atkreipti dėmesį į esamą situaciją ikimokyklinėse ugdymo(si) įstaigose, keičiantis grupės pedagogui, kai vaikas pereina iš lopšelio į ankstyvojo amžiaus grupę. Kaip šioje situacijoje emociškai jaučiasi vaikas, bei jo šeima.

Tyrimo objektas.

Vaiko emocinis saugumas, keičiantis pedagogui, ikimokyklinio ugdymo įstaigose.

Tyrimo tikslas - Išsiaiškinti tėvų bei specialistų požiūrį į pedagogų kaitą vaiko emociniam saugumui ikimokyklinėse įstaigose.

Tyrimo imtis ir organizavimas.

Tyrimo dalyvavo: ikimokyklinių įstaigų pedagogai, bei kiti kompetentingi ikimokyklinio ugdymo specialistai ir ikimokyklinio amžiaus vaikų tėvai. Tyrimas vyko **dviem etapais**: Mokslinės literatūros ir dokumentų analizė; tyrimo duomenų rinkimas bei apdorojimas.

Siekiant realizuoti darbe užsibrėžtą tikslą ir uždavinius, taikyti šie metodai: Teoriniai: dokumentinių šaltinių analizė, sisteminimas, apibendrinimas; empiriniai: ekspertų ir tėvų anketinė apklausa ir content analizė.

Tyrimo rezultatai nustatyta, kad vaiko emocinis saugumas ikimokyklinėse įstaigose priklauso nuo pedagogo asmenybės bei kompetencijos. Pedagogo pasikeitimas yra svarbus tolimesniam vaiko asmenybės raidos vystimuisi. Pedagogas dirbdamas su įvairaus amžiaus vaikų grupėmis turi didesnę galimybę tobulėti savo darbo specializacijoje. Tyrimo rezultatais nustatyta, jog vaikas geba prisitaikyti prie naujojo pedagogo, tačiau dažniausiai vaikas prisiriša prie pedagogo ir išsiskyrimas būna ne visada malonus. Pedagogo pasikeitimas veikia ir vaiko šeimą, kuri taip pat jaučia emocijų kaitą, atsižvelgiant į vaiko emocinę savijautą.

SUMMARY

CHILD'S EMOTIONAL SECURITY CHANGING EDUCATORS' PRESCHOOL ESTABLISHMENTS: A COMPARATIVE ANALYSIS OF PARENTS AND EDUCATORS APPROACH

Master's thesis.

Relevance.

In order to successfully find and examine the child's emotional safety factor, the exchange of teachers pre-school institution, it is important to determine not only the child's emotional security aspect, but also parents and teachers to find out the opinion of the spread in order to improve the child's emotional security in preschools. It is important to pay attention to the situation in preschool education (learning) institutions, exchange of teachers in the group when a child goes to nursery from an early age group. As in this situation feel emotionally a child, and this family.

The object.

Child emotional security, the exchange teacher, preschool institutions.

The aim of the study. To find out the views of parents and professional educators to change the child's emotional security in preschools

The sample of the organization.

The study included: preschool teachers and other specialists qualified preschool and school-age children by parents. The study was conducted in two phases: literature and document analysis of survey data collection and processing.

In order to realize their goals and work tasks, use the following methods: Theory: Analysis of documentary sources, systematization, generalization, empirical: Experts' and parents' questionnaire and content analysis

The study showed that children's emotional security depends on the preschool teacher's personality and expertise. Teacher change is important for further development of the child's personality development. A teacher working with children of different age groups have a greater opportunity to excel in their job specialization. The study results showed that the child is able to adapt to the new teacher, but more often a child attached to the teacher and the release is not always pleasant. Teacher change and the child's family is to feel the emotions as well as change, taking into account the child's emotional well-being.

TURINYS

ĮVADAS.....	5
1. IKIMOKYKLINIO UGDYMO SISTEMA LIETUVOJE.....	9
1.1. Grupių skirstymas pagal vaiko amžių ikimokyklinio ugdymo įstaigose.....	17
1.2. Dokumentų, reglamentuojančių vaiko emocinį saugumą, analizė.....	19
1.2.1 Vaiko emocinis saugumas ikimokyklinio ugdymo įstaigose.....	23
1.2.2. Pedagogo vaidmuo vaiko emocinės gerovės aspektu.....	28
1.2.3. Vaiko emocinis saugumas keičiantis grupės pedagogams ikimokyklinio ugdymo įstaigose.....	35
2. VAIKO EMOCINIS SAUGUMAS, KEIČIANTIS PEDAGOGUI IKIMOKYKLINĖJE ĮSTAIGOJE TYRIMAS.....	45
2.1. Tyrimo metodika ir organizavimas.....	45
2.2. Tyrimo rezultatai.....	46
2.2.1. Pedagogų požiūrio tyrimo rezultatai.....	53
2.2.2. Tėvų ir pedagogų lyginamoji analizė.....	59
IŠVADOS.....	64
REKOMENDACIJOS.....	65
LITERATŪRA.....	66
PRIEDAI.....	71

ĮVADAS

Temos aktualumas. Asmens poreikis dalyvauti visuomeniniame gyvenime neatskiriamas nuo nuolatinio tobulėjimo, pažinimo, atradimo jausmo, vaiko pasaulis taip pat yra susietas su šiais aspektais. Labiausiai vaiko poreikius atspindi ikimokyklinės įstaigos, kuriose vaikas turi galimybę išreikšti save per vaikiško pasaulio prizmę. Ikimokyklinių ugdymo įstaigų tikslas – kurti sąlygas, padedančias vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros, taip pat ir etninės kultūros, socialinius, pažintinius poreikius. Kurdami ikimokyklinio ugdymo programą pedagogai prisiima atsakomybę už vaikų visuminį ugdymą(si), būtinausių vaiko amžiaus tarpsnių poreikių: judėjimo, fizinio ir psichinio saugumo, žaidimo, bendravimo, bendradarbiavimo, pažinimo, saviraiškos tenkinimą (R. Andriukaitienė, 2007). Pedagogas turi būti tarsi draugas, kuris tik įsilieja į vaiko ugdymą(si), parodydamas kryptingą pasirinkimą tam tikroje situacijoje ar veikloje, siekti, kad vaikas suvoktų tikrąjį gyvenimą.

Pasak A. Maslow, vaiko pasaulio suvokimo koeficientą lemia aplinkos buvimas. Vaikui labai svarbu jaustis saugiam, mylimam. Žmogaus saugumo poreikį A. Maslow pateikia poreikių piramidėje. Saugumo poreikis vienas iš lygmenų lemiančių žmogaus elgesį (Myers, 2000). Anot E. Erikson, saugūs ir prieraišūs vaikai žvelgia į pasaulį su „pamatinu pasitikėjimu – jausmu, kad pasaulis yra patikimas bei nuspėjamas“. Kūdikiai, turintys jautrius ir mylinčius globėjus, susidaro pasitikėjimo nuostatą visam gyvenimui (Myers, 2000).

Ikimokyklinio ugdymo įstaigose vyrauja pedagogų kaita. Kaip teigia E. Erikson (Myers, 2000), jog vaikai yra jautrios būtybės, labai prisiriša prie aplinkos ir joje esančių žmonių. Ikimokyklinio ugdymo įstaigose vaikas pripranta prie pedagogo, grupės draugų, bei aplinkos.

Suaugusiųjų vaidmuo – padėti vaikui susivokti šiame pasaulyje, suteikti saugumo jausmą, tenkinti jo poreikius, skatinti ugdymą(si), o visą kitą nuveiks jis pats. Kiekvienas vaikas turi prigimtines teises – saugiai gyventi, augti, pažinti ir ugdytis, todėl suaugusieji privalo gerbti šias teises ir stengtis sudaryti palankias sąlygas joms atsiskleisti (Kuginytė - Arlauskienė, 2010). Kaip nurodo R. Sabaliauskienė (2001), R. Rimkienė (2001), kai šalia vaiko yra gerai jam pažįstamas suaugęs žmogus, vaikas daug aktyviau tyrinėja aplinką ir ugdomi. Ankstyvajame vaiko amžiuje prieraišumas susijęs su vėlesniu socialiniu vaiko elgesiu.

Siekiant užtikrinti vaiko emocinį saugumą ikimokyklinėje įstaigoje, svarbu atkreipti dėmesį į pedagogo vaidmenį, kuris lemia prieraišumą tarp pedagogo ir vaiko. Tad paminint šį svarbų aspektą ir nustatoma tyrimo problema.

Tyrimo problema. Remiantis Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos užtvirtintais nuostatais (1991, 2003, 2005, 2011), Lietuvos švietimo koncepcija (1992), vaikas, lankantis ikimokyklinę įstaigą, patiria kelis adaptacinius laikotarpius: lopšelio grupė, ankstyvojo amžiaus grupė bei priešmokyklinė grupė. Tačiau sumažinus vaiko adaptacinius etapus, galima tikėtis didesnio vaiko emocinio saugumo užtikrinimo keičiantis pedagogui ikimokyklinėje įstaigoje.

Tyrimo objektas. Vaiko emocinis saugumas, keičiantis pedagogams, ikimokyklinio ugdymo įstaigose.

Tyrimo tikslas. Išsiaiškinti tėvų bei pedagogų požiūrį į vaiko emocinį saugumą, keičiantis pedagogams ikimokyklinėje įstaigoje.

Tyrimo uždaviniai.

1. Išanalizuoti mokslinę literatūrą apie vaiko emocinį saugumą ir dokumentus, reglamentuojančius vaiko teises.
2. Ištirti poveikį vaiko emociniam saugumui, keičiantis pedagogui ikimokyklinėje įstaigoje.
3. Išsiaiškinti tėvų, pedagogų požiūrį į vaiko emocinį saugumą, keičiantis pedagogams ikimokyklinėse įstaigose.
4. Išanalizuoti tyrimo duomenis ir parengti rekomendacijas ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogams ir ikimokyklines įstaigas lankančių vaikų tėvams.

Tyrimo klausimas kaip vaiko emocinį saugumą veikia pedagogo pasikeitimas ikimokyklinėje įstaigoje?

Tyrimo hipotezė. Pedagogų kaita gali įtakoti vaiko emocinį saugumą ikimokyklinėse įstaigose, taip pat sumažėja pedagogo tobulėjimo galimybė dirbant su to paties amžiaus vaikų grupe.

Tyrimo metodologija. Tyrimo metodologija grindžiama šiomis teorijomis:

1. S. Lesinskienės ir V. Karalienės (2008) pateiktose rekomendacijose pedagogams ir tėvams paminėtos psichologų E. Eriksono (cit.1963) ir A. Maslow (cit.1943), J. Bowlby (cit.1983), M. Ainsworth (cit.1978) teorijos apie vaiko saugumo poreikį, vaiko prieraišumo prie šeimos, aplinkos poreikį, poreikių tenkinimą. Saugumo poreikis dominuoja vaiko raidos etapuose. Anot J. Bowlby (cit.1983) vaiko prieraišumas yra užprogramuotas, kad gebėtų išlaikyti artumo poreikį su tėvais, taip pat skatinant stabilios vidinės būsenos išlaikymą, kuris yra susijęs su dviem funkcijomis: psichologine (emocinio ryšio siekis), biologine (fizinio išlikimo poreikis).

2. Kaip teigia pedagogikos atstovai O. Monkevičienė (2011), A. Tarasonienė (2011), V. Bartkevičienė (2011), mylimas vaikas greičiau auga, geriau vystosi, labiau pasitiki savimi ir savo gebėjimais, jį dažniau lydi sėkmė, nes jis nebijo bandyti, klysti.

3. *JT Vaiko Teisių Konvencijoje* (1989) atskleidžiama saugumo jausmo reikšmė, kad taikos ir

saugumo sąlygomis vaikas gali vystytis ir ugdytis kaip asmenybė. *JT Vaiko Teisių Konvencijoje* nurodoma, kad vaiko teisė reikia ginti ir kad reikia nuolat gerinti vaikų padėtį visame pasaulyje ir jų vystimąsi bei auklėjimą taikos ir saugumo sąlygomis

Vaiko emocinio saugumo pagrindimas remiasi vaiko saugumo poreikio patenkinimu, vaikas jaučiasi saugus tuomet, kai šalia jo yra artimieji t.y. tėvai, bei tie žmonės, kurie didžiąją laiko dalį praleidžia su vaiku. Remiantis bendravimo aspektu, tai sudaro didelę reikšmę vaiko emociniam saugumui, ikimokyklini ugdymo įstaigose tai atstoja pedagogai. Pedagogo kompetencijos reikšmės būtinumas lemia vaiko emocinio saugumo aspektą, kaip pedagogas geba priėti prie vaiko, kaip geba užtikrinti saugumo jausmą. Vaiko emocinio saugumo reikšmė būtina vaiko tolimesnei asmenybės raidai.

Tyrimo metodai - dokumentų analizė, sisteminimas, apibendrinimas ; ekspertinė ir anketinė apklausa, content analizė.

Tyrimo organizavimas ir eiga. Siekiant nustatyti poveikį vaiko emociniam saugumui, keičiantis pedagogui ikimokyklinėje įstaigoje, taikytas dviejų etapų tyrimas: 1.) Mokslinės literatūros ir dokumentų analizė; 2.) Tyrimo duomenų rinkimas bei apdorojimas.

Tyrimo dalyvavo: ikimokyklinių įstaigų pedagogai ir ikimokyklinio amžiaus vaikų tėvai.

Tyrimui atlikti parengtos tėvų ir pedagogų anketos. Pedagogų anketinėje apklausoje dalyvavo septyni ikimokyklinių įstaigų pedagogai, bei 141 ikimokyklinio amžiaus vaikų tėvai.

Tyrimas vykdytas 2012m.sausio - balandžio mėnesiais.

Taikant tėvų ir pedagogų anketinę apklausą bei content analizę, buvo atliktas tyrimas, apie vaiko emocinį saugumą, keičiantis pedagogui ikimokyklinėje įstaigoje. Pateiktos anketos ikimokyklinio amžiaus vaikų tėvams Kauno ir Radviliškio ikimokyklinėse įstaigose. Ekspertinėje apklausoje dalyvavo septyni Kauno ir Radviliškio miestų ikimokyklinių įstaigų pedagogai.

Tyrimo apribojimai. Atliekant tyrimą anketose buvo naudojamos skalės, kurios sudarytos dalinai remiantis Likerto skalių reikalavimais, taip siekiant pateikti kuo tikslesnius anketose norimus klausimus. Šie apribojimai esminės įtakos tyrimo rezultatams neturėjo.

Darbo naujumas /reikšmingumas. Vaiko emocinis saugumas yra svarbus siekiant visapusiškos vaiko gerovės. Už vaiko emocinį saugumą atsakančios institucijos turi susitelkti vieningai, siekiant emocinio garanto. Labai svarbu suprasti, kokį poveikį vaikui teikia emocinis saugumas. Viena iš institucijų, užtikrinančių vaiko saugumą, turi būti ikimokyklinė įstaiga, kurioje vaikas praleidžia didžiąją laiko dalį. Pedagogas, pasinaudodamas savo kompetencijos galia, turi sugebėti užtikrinti vaiko emocinį saugumą. Labai svarbus abipusis pasitikėjimas tarp vaiko ir pedagogo. Atsiradus prierašumo poreikiui išsiskyrimas su pedagogu vaikui gali tapti tam tikra

išsiskyrimo trauma. Tačiau, esant galimybei ugdytis vaikui pas tą patį pedagogą ilgesnį laiko tarpą, vaiko emocinis saugumas būtų labiau užtikrintas. Taip pat pedagogui, ugdant įvairaus amžiaus vaikų grupes, atsiranda didesnė galimybė tobulėti.

Darbo struktūra. Darbas sudarytas iš įvado, kuriame atskleidžiamas temos aktualumas, apibrėžiamas tikslas bei jam pasiekti keliami uždaviniai, ir dviejų dalių, kuriose:

1. Nagrinėjama ikimokyklinio ugdymo sistema, apžvelgiami ikimokyklinį ugdymą bei vaiko teises reglamentuojantys dokumentai. Analizuojami dokumentai ir literatūros šaltiniai apie vaiko emocinį saugumą ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje bei pedagogų ir šeimos vaidmuo vaiko emociniam saugumui. Tiriamas poveikis vaiko emociniam saugumui, keičiantis pedagogui ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje.

2. Tiriamas ir analizuojamas poveikis vaiko emociniam saugumui, keičiantis pedagogui ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje, ir nustatomas tėvų bei pedagogų požiūris į pedagogo pasikeitimą.

Darbo pabaigoje bus pateikiamos išvados, rekomendacijos. Pateikiamas naudotos literatūros sąrašas bei priedai.

Darbe panaudotos santrumpos

Sąvoka/ santrumpa:	Reikšmė:
1. LR	1. Lietuvos Respublika
2. ŠMM	2. Švietimo ir mokslo ministerija
3. JTO	3. Jungtinių tautų sąjunga
4. VTAT	4. Vaikų teisių apsaugos tarnyba
5. VTK	5. Vaikų teisių konvencija

1. IKIMOKYKLINIO UGDYMO SISTEMA LIETUVOJE

Bendroji priešmokyklinio ugdymo(si) programoje (2002), reglamentuojama, jog Lietuvos sistemoje ikimokyklinis *ugdymas* yra kaip socialinis reiškinys, kuriantis žmogų, kaip asmenybę tuo metu, kai jis bendraudamas sąveikauja su aplinka bei žmonijos kultūros vertybėmis.

Bendrojoje priešmokyklinio ugdymo programoje išvardinti ugdymo tikslai:

- Padėti asmeniui atskleisti bendrąsias žmogaus vertybes ir jomis grįsti savo gyvenimą;
- Ugdyti kritiškai mąstantį žmogų, gebantį svarstyti esminius žmogaus egzistencijos klausimus atsakingai daryti sprendimus ir savarankiškai veikti;
- Ugdyti asmenį, pasirengusį profesinei veiklai, pasiryžusį ir gebantį adaptuotis besikeičiančiame socialiniame, ekonominiame gyvenime ir jį tobulinti;
- Brandinti asmens tautinę bei kultūrinę savimonę;
- Ugdyti žmogų demokratijai;
- Ugdyti Lietuvos valstybės pilietį.

Šiems tikslams įgyvendinti Lietuvoje kuriama permanentinė, ugdymo diferencijavimu ir integravimu besiremianti švietimo sistema. Švietimo sistema grindžiama Europos kultūros vertybėmis: asmens nelygstamos vertės, artimo meilės, prigimties žmonių lygybės, sąžinės laisvės, tolerancijos, demokratinių visuomenės santykių teigimu. Švietimo reforma remiasi demokratine Lietuvos ir Europos švietimo patirtimi.

Ikimokyklinio ugdymo principai (Priešmokyklinio ugdymo programa, 2002):

1. Humaniškumas: nelygstamo asmens vertingumo ir jo pasirinkimo laisvės ir atsakomybės teigimas.
2. Demokratiškumas: mokymasis ir gebėjimas grįsti gyvenimą įsisaugojusiomis demokratijos vertybėmis, švietimo demokratinių santykių kūrimas ir laikymasis, visuotinis švietimo prieinamumas, doros kaip būtino demokratijos pagrindo pripažinimas;
3. Racionalumas: įsipareigojimas Lietuvos kultūrai, rūpestis jos identiteto išsaugojimu ir istoriniu tęstinumu. Lietuvos švietimas saugo ir plėtoja daugialytę, nacionalinių mažumų patirtimi praturtintą krašto kultūrą.

Atsinaujinimas: atvirumas kaitai ir kritiškas naujo priėmimas, išlaikant universalias dorovės normas ir nacionalumo branduolį.

Ikimokyklinio ugdymo uždaviniai:

1. Garantuoti vaikui saugius, turiningus, džiugius ir kūrybiškus priešmokyklinius metus.
2. Gerbti ir palaikyti vaiko žaidimą, sudaryti sąlygas jo plėtotei.
3. Skatinti veikti, bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais ir suaugusiaisiais kartu plėtojant jo emocinę, socialinę, kultūrinę patirtį.
4. Sergėti ir stiprinti vaiko psichinę ir fizinę sveikatą, garantuoti jo saugumą, padėti adaptuotis naujoje ugdymo(si) aplinkoje, tenkinti aktyvumo ir judėjimo poreikį.
5. Plėsti vaiko supratimą apie aplinkinį pasaulį sudarant galimybes patirti pažinimo džiaugsmą plėtoti intelektualius gebėjimus, atrasti ir perimti įvairus pasaulio pažinimo būdus.
6. Ugdyti sakytinę vaiko kalbą kaip saviraiškos, bendravimo, pažinimo priemonę, sudaryti prielaidas ugdytis rašytinę kalbą, žadinti ir puoselėti vaiko poreikį knygai.
7. Ugdyti vaiko kūrybiškumą, žadinti jautrumą aplinkos estetikai ir meno reiškiniams, pagarbą tradiciniam menui, skatinti atskleisti save meno priemonėmis ir kitais būdais.

Priešmokyklinio ugdymo turinys sudarytas remiantis šiais *principais*:

➤ *Vertybinių nuostatų ugdymo.* Programoje prioritetas teikiamas bendrųjų vertybinių ir pozityvių asmeninių nuostatų pradmenų formavimui(si).

➤ *Socialinio kultūrinio kryptingumo.* Ugdymo turinys orientuotas į vaiko gyvenimui ir ugdymui(si) reikalingų socialinių, kultūrinių kompetencijų plėtojimą bei tautinio tapatumo jausmo žadinimą.

➤ *Tikslingumo.* Programos turinys atitinka konceptualiuosius priešmokyklinio ugdymo tikslus ir uždavinius. Jis orientuotas į vaiko adaptacijos naujoje aplinkoje lengvinimą, socializaciją, ugdymo(si) motyvacijos žadinimą ir prielaidų tolesniam ugdymui(si) sudarymą.

➤ *Prieinamumo.* Ugdymo turinys atitinka 5-6/7 metų vaiko psichofizines galimybes, jo pažinimo ir raiškos būdus bei stilių, bendravimo ir elgesio modelius bei emocijų pasaulį. Ugdymo turinys sudarytas taip, kad jį būtų galima lanksčiai taikyti atsižvelgiant į kiekvieno vaiko individualius poreikius, interesus bei galimybes. Ugdymo turinys pritaikytas skirtingoje socialinėje ir kultūrinėje aplinkoje (šeimoje ar institucijoje) augusiam ir ugdytam vaikui. Ugdymo turinys sudarytas atsižvelgiant į vaiko visuminį pasaulio suvokimą ir jo mąstymo bei veiklos konkretumą ir sinkretiškumą.

➤ *Tęstinumo.* Priešmokyklinio ugdymo turinys suderintas su ikimokyklinio ir pirmos klasės ugdymo turiniu, siekiant, kad vaikas darniai pereitų nuo ugdymo(si) šeimoje ar ikimokyklinėje grupėje prie ugdymo(si) priešmokyklinėje grupėje, o vėliau – mokykloje.

Programoje atsižvelgta į vaiko jau įgytą patirties ir gebėjimų lygmenį bei jo ugdymo(si)

perspektyvą, ko jam reikės sėkmingai pradžiai ir sistemingam ugdymui(si) mokykloje. Organizuojant priešmokyklinio ugdymo procesą, svarbu: orientacija į vaiką, jo poreikius, interesus, vaikų kultūrą; humanistinėmis, demokratinėmis vertybėmis grindžiamas gyvenimo būdas vaikų grupėje ir šeimoje; tinkamas žaidimo ir tikslingo ugdymo(si) santykis, pirmenybę teikiant žaidimui; vaiko ir pedagogo sąveika, skatinanti vaiko aktyvumą, kūrybiškumą, praturtinanti jo patirti, padedanti perimti kultūrinės vertybes. Priešmokyklinio ugdymo siekiamybė – padėti vaikui įgyti kasdieniam gyvenimui bei sėkmingam ugdymui(si) mokykloje būtinų kompetencijų, tame tarpe ir pažinimo, kurios turinys – tyrinėti ir atrasti pasaulį.

Ikimokyklinio ugdymo programoje pateikiama *kompetencijų grupės*:

1. *Socialinė kompetencija* – gyventi ir būti greta, kartu.

2. *Komunikavimo kompetencija* – klausytis, kalbėti, bandyti skaityti, rašyti išreiškiant save ir bendraujant su kitais.

3. *Meninė kompetencija* – įsivaizduoti, pajauti, kurti, grožėtis. (Ikimokyklinio ugdymo programa 2008)

Anot E. Digest (cit. 1993), svarbu suvokti ikimokyklinių programų kokybę bei išskiria ugdymo programas į kylančios perspektyvos ir į besileidžiančios perspektyvos. Vertinant programas iš besileidžiančios perspektyvos yra suaugusio požiūrio kokybė į vertinimo kriterijus tokius kaip, personalo kvalifikacija, darbuotojų pastovumas, suaugusio – vaiko sąveikos tipas, aplinkos ir priemonių kokybė bei tinkamas kiekis, vienam vaikui tenkančios erdvės dydis bei kokybė, įrangos saugumas, reikalavimai vaiko sveikatai ir higienai, personalo darbo sąlygų kokybė, programų sandara ir kt. Žvelgiant iš kylančios perspektyvos pozicijos, atsiranda noras pažvelgti į tai, kaip ugdomi bei jaučiasi vaikai įgyvendindami ikimokyklinio ugdymo programas esamoje ikimokyklinėje įstaigoje, ar vaikas jaučiasi laukiamas, priimtas, suprastas, saugus, gerbiamas, galintis rasti daug įdomios, įtraukiančios, sudarančios iššūkio situaciją veiklos, kaupiantis įvairiapusę patirtį, tenkinančią jo interesus bei pomėgius, norintis lankyti ugdymo įstaigą. Mokslininkų teigimu, jog šeima ne visada pateisina kokybišką ugdymo aplinką. Tuomet tai daugiausia pateisina vaiką ugdančios institucijos, pradedant ikimokyklinėmis įstaigomis. Ikimokyklinio ugdymo institucijose vaikai ugdydamiesi pagrindines socialines ir emocines savimones, socialinės atsakomybės, savitvados, bendravimo įgūdžių, teisingų sprendimų priėmimo kompetencijas, vėliau pasiekia aukštesnių akademinų rodiklių, didesnės sėkmės jų gyvenime. Mokslininkų teigimų, vaikas lankęs ikimokyklinę įstaigą vaikystėje, labiau pasižymės tolesnėse vystymo(si) ir ugdymo(si) pakopose nei tas vaikas, kuris vaikystėje buvo namuose su savo mama (Monkevičienė, Glebuviene., 2009).

Tačiau šeima taip pat turi didelę įtaką vaiko ugdymui(si). Labai svarbu kokioje įstaigoje

vaikas būna didžiąją laiko dalį, ar toji aplinka suteikia vaikui saugumo, stabilumo, pasitikėjimo, saviraiškos bei kitas charakteringas savybes, ar pateisina esamus lūkesčius. Ikimokyklinio ugdymo institucijos, turi užtikrinti ne tik tikslingą, bet ir saugų, bei pagrįstą ugdymo(si) potencialą.

LR Vyriausybė 2007 m. rugsėjo 19 d. nutarimu Nr. 1057 patvirtino Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtros 2007-2012 metų programą, kuria įtvirtintas valstybės siekis didinti tokio ugdymo prieinamumą tiek teritoriniu, tiek finansiniu aspektu, diferencijuojant ikimokyklinio ugdymo organizavimo formas, sudarant palankias sąlygas nevalstybinių ikimokyklinių įstaigų steigimuisi ir pan. Ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas, remiantis LR Švietimo įstatymo 6 str. 2 p., priskiriamas neformaliajam švietimui, kurį įstatymas apibrėžia kaip švietimą pagal įvairias švietimo poreikių tenkinimo, kvalifikacijos tobulinimo, papildomos kompetencijos įgijimo programas. Ugdymo programas laisvai parengia ir tvirtina švietimo teikėjas (išskyrus priešmokyklinio ugdymo, kurias, remiantis LR Švietimo įstatymo 37 str. 4 d., tvirtina švietimo ir mokslo ministras). Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo metu neįgyjamas išsilavinimas, todėl jie nėra privalomi. Tėvai turi teisę patys nuspręsti, ar vaiką leisti į ikimokyklinio/priešmokyklinio ugdymo įstaigą. Be to, jie gali laisvai pasirinkti ugdymo modelį (t.y. jo trukmę, formą). Tėvai, atsižvelgdami į savo galimybes bei keliamus reikalavimus, turi teisę pasirinkti, ar jų vaikas lankys valstybinę ar nevalstybinę ugdymo įstaigą. Rengiant Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos įsakymu, dėl ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtros 2011 – 2013 m. programą, atkreipiama, į socialinės apsaugos ir darbo ministerijos užsakymu atliktus tyrimus, kurie leidžia teigti, jog šiandien Lietuvoje dar daug vaikų patiria smurtą, nepriteklių, jaučiasi nesaugūs. Nors įstatymų nuostatose įtvirtinta, kad vaikas turi teisę turėti tokias gyvenimo sąlygas, kokių reikia jo fizinei, protinei, dvasinei, dorovinei ir socialinei raidai, ir kad tokias sąlygas sudaryti yra tėvų pareiga, tačiau šeimoms trūksta įgūdžių, įpročių rūpintis vaikais, ginti jų teises. 2011 – 2013 m. Ikimokyklinio ugdymo plėtros programa remiasi tikslu – atsižvelgti į socialinius, kultūrinius ir ekonominius veiksnius, didinti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo prieinamumą, gerinti kokybę. Išsikėlė uždavinius, kurie turėtų padėti plėtoti institucinį ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą, taip pat plėtoti švietimo pagalbos teikimą ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikams ir šeimoms, stiprinti pozityviąją tėvystę, kurti sveikatai palankią aplinką, gerinti sąlygas teikti kokybišką ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą.

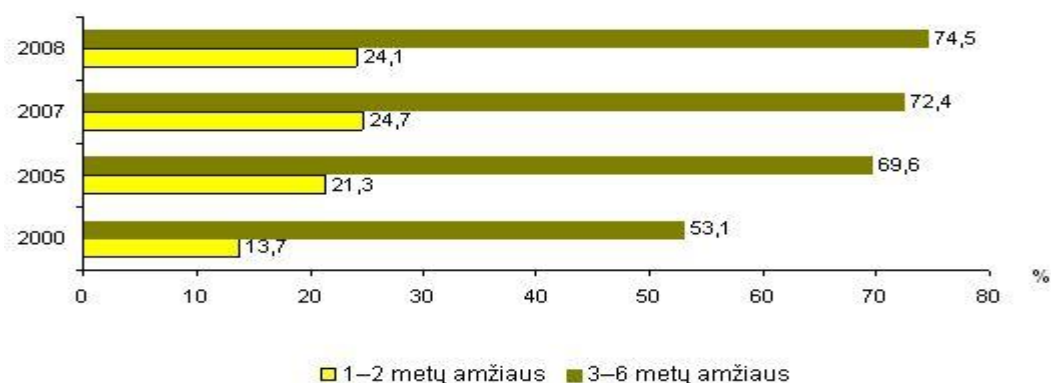
Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos (ŠMM), Pedagogų profesinės raidos centro, ikimokyklinio ugdymo mokyklos vidaus audito metodikoje (2005) (toliau Vidaus audito metodikoje) pateikti vaiko teisių apsaugos rodikliai, kuriais remiasi ikimokyklinių ugdymosi įstaigų vidaus auditai. Ikimokyklinio ugdymo įstaigų vidaus audito vertinimo rodikliai: aplinkos

svetingumas, saugumas, estetika. Tai atspindi saugią, estetišką, svetingą, jaukią, pritaikytą bendruomenės narių poreikiams aplinką. Taip pat sukurta gerai veikianti tėvų ir kitų asmenų susitikimo, priėmimo, informavimo sistema. Svarbus yra ir ugdymo įstaigų mikroklimatas. Vidaus audito metodikoje pateiktas ugdymo(si) įstaigų mikroklimato rodiklis, kai įstaigos bendruomenės nariai jaučiasi saugūs, pasitiki vieni kitais, įstaigoje vyrauja pagarba, visi bendruomenės nariai jaučiasi pripažįstami ir vertinami, sukurta veiksminga individualių ir bendruomeninių poreikių tenkinimo sistema. Taip pat nurodomas ir lygių galimybių suteikimo ir teisingumo rodiklis, kuris nurodo įstaigos veiklos skaidrumą, teisingumą, teisėtumą bei lygių galimybių principą, įstaigoje vyraujančią atmosferą, kuri skatintų visų bendruomenės narių įtraukimą į įstaigos veiklą. Vidaus audito metodikoje išvardintas bendruomenės narių bendravimo ir bendradarbiavimo kokybės bei bendravimo ir bendradarbiavimo su socialiniais partneriais rodikliai. Tai įstaigos bendruomenės narių veikla pagrįsta bendravimu, bendradarbiavimu, įstaigos ryšių įvairumas, tikslingumas, taip siekiant teigiamo poveikio įstaigai ir bendruomenės nariams. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos (ŠMM) vidaus audito vertinime nurodomi šie vaiko ugdymo rodikliai: programos atitiktis valstybės nustatytiems reikalavimams, programų tarpusavio dermė, programų atitiktis vaikų ugdymo(si) poreikiams ir interesams, ugdymo(si) aplinkos, priemonių atitiktis vaikų amžiui, poreikiams bei interesams. Šie rodikliai nurodo, kad programų tikslai, uždaviniai ir turinys turi atitikti vaikų amžių, poreikius, galimybes ir interesus. Programų atnaujinimas siejamas su pasikeitusiais vaikų poreikiais. Ugdymo(si) aplinka, priemonės atitinka vaikų amžių, iš dalies ugdymo(si) poreikius, interesus. Svarbi yra ir ugdytojo bei ugdytinio tarpusavio sąveika. Įstaigoje turi būti sudarytos sąlygos visiems ugdymo proceso dalyviams dalyvauti ugdymo procese, ugdytojo ir ugdytinio sąveika grindžiama partneryste. Svarbu ir tai, jog vaiko ugdimosi procese dalyvautų tėvai (globėjai), šeimos įtraukimas į vaiko ugdymo(si) procesą įstaigoje. Vidaus audito metodikoje paminėtas ir vaiko pasiekimų kokybės rodiklis. Vaikų pasiekimai akivaizdūs tam tikrais amžiaus tarpsniais. Išskirta vaiko pasiekimų kokybė priešmokykliniame amžiuje, kuri parodo vaikų pažangumo lygį, pasiruošimą, bei brandą mokyklai, vaiko pažangą atitinkantį įvaizdį, kuris atitinka priešmokyklinio ugdymo standartą, pedagogų ir tėvų lūkesčius. Pagalba ir parama vaikui, ir jo šeimai taip pat svarbus saugaus vaiko ugdimosi komponentas. Taip pat nurodomi vaiko teisių garantavimo ir atstovavimo rodikliai, siekiant sukurti ugdymo sistemą, kuri užtikrintų vaiko teisę įstaigoje, numatyti vaiko teisių atsakomybę iš bendruomenės narių pozicijos įstaigoje. Įstaigų vadovai, pedagogai ir kiti darbuotojai turi gerai žinoti vaiko teises, spręsti su vaiko teisėmis iškilusius klausimus. Įstaiga turėtų atstovauti vaiko teisėms visuomenėje, kompetentingai, tinkamai atstovauti ir ginti vaiko teises. Vaiko poreikių tenkinimas neatsiejamas dalykas vaiko ugdyme.

Patenkinęs daugelį poreikių, vaikas pasijaučia pranašesnis, saugesnis, reikalingesnis, stabilesnis ir kt. Vidaus audito vertinime pateikiama individualių vaiko saugumo, emocinių, fizinių, socialinių poreikių tenkinimas. Įstaigoje turi būti tenkinami beveik visi vaiko poreikiai, kurie tenkintų ir keltų vaiko ugdymo lygį, sudaromos sąlygos užtikrinančios gerą vaiko savijautą. Įstaigoje sudaromos sąlygos, tenkinančios vaikų saviraiškos poreikius, plėtojamas neformalus vaikų švietimas. Įstaigoje turi veikti veiksminga socialinių ir psichologinių poreikių nustatymo ir pagalbos teikimo sistema. sukurta lanksti paslaugų teikimo sistema. Bendruomenė apie teikiamas paslaugas informuojama išsamiai ir sistemingai. Įstaigoje yra visai bendruomenei žinoma ir priimtina vaikų sveikatos stiprinimo politika bei jos įgyvendinimo strategija. Mokykloje sudarytos palankios sąlygos vaiko sveikatai stiprinti.

I. Lemežytė (2011) teigia, jog ikimokyklinio ugdymo paskirtis padėti vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros, socialinius ir pažintinius poreikius. Ikimokyklinis ugdymas vyksta šeimoje, o tėvams (globėjams) pageidavus ar atsakingoms už vaiko teisių apsaugą institucijoms rekomendavus – pagal ikimokyklinio ugdymo programą.

Remiantis Švietimo įstatymu, ikimokyklinis ugdymas yra teikiamas vaikui nuo 1 iki 5-erių (arba 6-erių) metų. Ikimokyklinis ugdymas teikiamas vaikui nuo 1 metų, tačiau LR Vyriausybės 2007-09-19 nutarimu Nr.1057 patvirtintoje Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtros 2007-2012 metų programoje numatyta, kad iki 2012 metų ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankys 25 procentai vaikų nuo 0 iki 3 metų (žr.1.pav) . Taigi, valstybė, atsižvelgdama į tėvų užimtumą, siekia sudaryti šeimoms galimybes ir kūdikį ugdyti ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

1 pav. **Vaikai, dalyvaujantys ikimokykliniame ugdyme.**

(Statistikos departamento duomenys, 2000)

Valstybė neapibrėžia privalomų ikimokyklinio ugdymo organizavimo modelių, todėl švietimo teikėjai (ikimokyklinio ugdymo įstaigų steigėjai) turi teisę laisvai jį pasirinkti, nustatydami skirtingą jo trukmę (pusė darbo dienos, keletas valandų per dieną, keletas dienų per savaitę, visa savaitė, popietinės, savaitgalio grupės ir pan.), vaikų amžių grupėje ir pan. Pavyzdžiui, Kauno miesto savivaldybės taryba 2010-07-09 sprendimu Nr. T-351 patvirtino savivaldybės įsteigtų švietimo įstaigų ikimokyklinio ugdymo organizavimo modelių aprašą, kuriuo nustatė 7 tokius modelius. Modeliai skiriasi veiklos trukme: lopšelio, darželio grupės, veikiančios 4 val., 7 val., 9 val., 10,5 val., 12 val., 14 val. per dieną, savaitinės lopšelio, darželio grupės, veikiančios visą parą 5 darbo dienas per savaitę. Pagal šį aprašą vaikai iki 3-jų metų amžiaus ugdomi lopšelio, o 3-5-erių metų vaikai – darželio grupėse. Ikimokyklinio ugdymo įstaigų grupių sąrašai turi būti sudaromi neviršijant pagal amžiaus grupes numatyto vaikų skaičiaus. Grupėse iki 1-ų metų amžiaus gali būti ne daugiau kaip 6 vaikai, nuo 1 iki 1,5-ų metų – ne daugiau kaip 10 vaikų, nuo 1,5 iki 3-jų metų – ne daugiau kaip 15 vaikų, nuo 3 iki 7-ių metų – ne daugiau kaip 20 vaikų. Skirtingo amžiaus vaikų grupėse nuo gimimo iki 3-jų metų gali būti ne daugiau kaip 8 vaikai. Vienu metu grupėje su vaikais nuo gimimo iki 1 metų amžiaus turi dirbti ne mažiau kaip 2 pedagogai; su vaikais nuo 1 iki 7-erių metų – ne mažiau kaip 2 darbuotojai, iš jų – ne mažiau kaip 1 pedagogas (ikimokyklinio ugdymo auklėtojas ar priešmokyklinio ugdymo pedagogas). Auklėtojai, priešmokyklinės grupės pedagogas gali turėti padėjėją.

A. Landsbergienės (2007) nuomone, jog daugumoje darželių paprastą dieną grupėje yra apie 20 vaikų. Tačiau pačių pedagogų nuomone, geriausia dirbti su 12–16 vaikų, A. Landsbergienės (2007) manymu, svarbiau nei vaikų kiekis grupėje yra tai, kiek su jais dirba pedagogų. Jei ikimokyklinėje darželio grupėje yra daugiau nei 10 vaikų, be pagrindinio pedagogo, privalo dirbti asistentas arba dar vienas pedagogas.

Ikimokyklinio amžiaus vaiką namuose auginančiai šeimai, remiantis LR švietimo ir mokslo ministro 2004-06-04 įsakymu Nr. ISAK-842 patvirtintu „Švietimo pagalbos ikimokyklinio amžiaus vaiką namuose auginančiai šeimai teikimo tvarkos aprašu“, pageidaujant tėvams (globėjams) arba rekomendavus atsakingoms už vaikų teisių apsaugą institucijoms, teikiama tokia švietimo pagalba:

1) institucinis ikimokyklinis ugdymas, skirtas 1-5/6 metų vaikui ugdytis pagal ikimokyklinio ugdymo programą, teikiamas rekomendavus Vaikų teisių apsaugos tarnybai;

2) pedagoginė pagalba, teikiama tėvams (globėjams), siekiant didinti jų kompetencijas (pedagogines žinias) ugdyti ikimokyklinio amžiaus vaiką;

3) psichologinė pagalba, teikiama vaikui, įvertinus jo psichologines problemas, kurias sprendžiamos tėvus (globėjus) konsultuojant;

4) specialioji pedagoginė pagalba, teikiama vaikui, įvertinus jo specialiuosius ugdimosi poreikius ir dirbant su vaiku, konsultuojant tėvus ir/arba vykdant tėvams skirtas suaugusiųjų neformaliojo švietimo programas;

5) socialinė-pedagoginė pagalba, teikiama tėvams (globėjams) vykdant suaugusiųjų neformaliojo švietimo programas.

Nelankančiam ugdymo įstaigos 5–6 metų vaikui teikiama švietimo pagalba, siekiant sudaryti galimybes jam laiku pasiekti mokyklinę brandą. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2003 m. gruodžio 16 d. įsakymu Nr. ISAK-1809 patvirtinta „Švietimo pagalbos nelankančiam ugdymo įstaigos 5-6 metų vaikui teikimo tvarka“ nustato šias pagalbos rūšis:

1) Tėvų (globėjų) konsultavimas, kurį atlieka priešmokyklinio ugdymo pedagogas, socialinis pedagogas, skirtas didinti vaiko socializaciją ir kompetencijų, lemiančių sėkmingą mokymosi pradžią, ugdymo veiksmingumą;

2) Psichologo individualus darbas su vaiku ir tėvų (globėjų) konsultavimas, siekiant padėti įveikti vaiko psichologines problemas, įvertinti jo brandumą mokyklai;

3) Individualus specialiojo pedagogo darbas su vaiku ir tėvų (globėjų) konsultavimas, skirtas didinti specialiųjų poreikių vaikų ugdymo(si) veiksmingumą.

Dabartinė ugdymo samprata vertinama kaip unikalus reiškinys, jog kiekvienas vaikas yra individualybė, o vaikystė vertinama, kaip nepakartojama žmogaus vertybė. Tokia vaikystės samprata akcentuoja stimuliuojančios, integruojančios aplinkos poveikį, vaiko aplinką, tikslingą ir kryptingą suaugusiųjų dalyvavimą vaiko gyvenime, suaugusiųjų poveikį, nukreiptą į vaiko prigimtinių poreikių tenkinimą. Dabartinės vaikystės ir ugdymo sampratos derinys – vaiko ir aplinkos harmoningumas. Vaiko ir aplinkos harmoningumas skatina vaiko poreikį bendradarbiauti ir bendrauti su kitais. Ikimokyklinio ugdymo gairėse pateikiamos rekomendacijos dėl kokybiško ir vaiko poreikius bei teises atitinkančio ugdymo. (Monkevičienė, 2011):

- sudaryti palankiausias sąlygas vaikui atsiskleisti ir tobulėti;
- atsižvelgiant į kiekvieno vaiko kultūrinę ir socialinę patirtį, individualias galimybes, padėti jam integruotis į visuomenę;
- kurti stimuliuojančią aplinką ir bendravimą;
- vaikui pateikti tokį ugdymo turinį, kuris būtų nesuskaidytas, o formuotų vientisą pasaulio vaizdą.

Atsižvelgiant į vaiko gerovę, svarbu suprasti, ko vaikui iš tiesų reikia, kaip jis jaučiasi būdamas tam tikroje aplinkoje, su tam tikrais žmonėmis. Vaikui svarbu jaustis visapusiškai gerai, nepaisant jo amžiaus, tautybės ir pan. Vaikui labai svarbus saugumo poreikis, kuris dominuoja

visose jo gyvenimo srityse.

1.1. G rupių skirstymas pagal vaiko amžių ikimokyklinio ugdymo įstaigose

Anot S. Šalkauskio (1991) ikimokyklinio (priešmokyklinio) ugdymo įstaiga – pirmoji vaiko mokykla, kurioje jis bendrauja su savo bendraamžiais, juos mėgdžioja, lavinasi, mokosi tvarkos. Ikimokyklinis ugdymas skatina vaiko socialinį, pažintinį vystimąsi, praturtina bendravimo su kitais patirtį, padeda pasiruošti mokymuisi mokykloje. Be to, ikimokyklinio ugdymo įstaigų teikiamos paslaugos labai naudingos vaikų tėveliams, kurie dėl užimtumo negali patys visą dieną prižiūrėti savo vaiko. Taigi gerai išvystyta ikimokyklinio ugdymo sistema pirmiausia skirta gerinti vaikų gyvenimo sąlygas, o taip pat palengvinti tėvams tenkančią atsakomybę derinti pareigas vaikui su darbu.

Ikimokyklinės ugdymo įstaigos yra įsteigiamos vaikų grupės pagal amžių, taip pat įvairaus strateginio valdymo, kai įstaiga siekia tam tikrų gerovinių specifinių aspektų: alerginiai darželiai, darželiai skirti vaikams su specialiaisiais poreikiais ir kt., taip pat steigiamos ir privačios ikimokyklinės įstaigos. Visa tai remiasi Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos įstatymais, bei miesto Tarybos užtvirtintais nuostatais.

Ikimokyklinio grupių skirstymas pagal vaiko amžių tai:

1. Lopšelio grupė (1,5 – 3 m.);
2. Ikimokyklinė grupė (3 – 5 m.);
3. Priešmokyklinė grupė (5 – 6/7 m.).

Mišraus amžiaus vaikų grupė. Šis modelis rekomenduojamas, kai vietovėje yra mažiau nei 10 priešmokyklinio amžiaus vaikų, todėl priešmokyklinė grupė jungiama su ikimokyklinio ugdymo grupe. Jei grupėje yra daugiau priešmokyklinio amžiaus vaikų, joje dirba priešmokyklinio ugdymo pedagogas, o jeigu 3-5 metų vaikų – darželio auklėtoja. Pedagogas ugdymo procesą privalo diferencijuoti ir pritaikyti skirtingo amžiaus vaikams. Maksimalus vaikų skaičius grupėje – 20. Priešmokyklinio ugdymo pedagogui talkina auklėtojo padėjėjas.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės (2004 m. nutarimu Nr.746) nustatytas maksimalus ugdytinių skaičius. Vaikų grupės komplektuojamos atsižvelgiant į vaikų amžiaus tarpsnius. Atsiradus poreikiui formuojama ir mišri grupė. Specialiųjų poreikių vaikai integruojami į įprastos raidos vaikų grupes. Įstaigoje sudarytos sąlygos ugdytis tautinių mažumų ir socialinės atskirties vaikams. Užsieniečių, atvykusių į Lietuvą gyventi ir dirbti vaikai nukreipiami į bendras grupes, orientuojantis į amžių (bendraujama lietuvių kalba). Atsižvelgiant į tėvų darbo laiką, sudaroma

galimybė atvesti vaikus jiems patogiu laiku. Tenkinant jų pageidavimus, prailgintas įstaigos rytinis ir vakarinis darbo valandų laikas. Įsteigta 12 val. budinti grupė. Tačiau tai priklauso nuo pasirenkamų ikimokyklinės įstaigos nuostatų, grupių steigimo skaičiaus, pagal poreikį, pagal kokią ugdomąją programą įstaiga dirbs ir kitus esamus Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos nustatytais reikalavimais. Steigiant ikimokyklinę įstaigą, atsižvelgiama ir į vidinio, išorinio audito, higienos reikalavimus, bei turimas įstaigai kompetencijas. Pagal turimus (2003m.) duomenis ikimokyklinių įstaigų grupės komplektuojamos vadovaujantis Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įsakymu, Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerijos įsakymu (2003, Nr. ISAK – 918). Ikimokyklinių grupių komplektavimas vyksta: ikimokyklinėse įstaigose vaikų grupes pagal amžių komplektuoja įstaigos vadovas, vaikų grupes rekomenduojama sukoplektuoti iki mokslo metų pradžios. Esant laisvoms vietoms, grupes galima komplektuoti visus metus. Ikimokyklinės įstaigos grupės komplektuojamos remiantis pagal savivaldybės Tarybos patvirtintus įstaigos nuostatus (2003):

1. Lopšelio grupės vaikų skaičius minimalus – 8, maksimalus – 10;
2. Ikimokyklinio amžiaus vaikų grupėje vaikų skaičius minimalus – 13, maksimalus – 15;
3. Priešmokyklinėse grupėse vaikų skaičius minimalus – 18, maksimalus – 20;

Ikimokyklinių ugdymo įstaigų grupių komplektavimas rengiamas, atsižvelgiant į pateiktus Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos nutarimu (Nr. ISAK – 918):

1. Ikimokyklinio ugdymo grupės komplektuojamos iš to paties arba įvairaus amžiaus vaikų iki mokslo metų pradžios. Esant laisvų vietų, grupės komplektuojamos visus metus. Grupės komplektuoja direktorius;

2. Priešmokyklinio ugdymo grupės komplektuojamos iki mokslo metų pradžios (pagal priešmokyklinio ugdymo grupių modelius – priešmokyklinio ugdymo grupė gali būti jungiama su ikimokyklinio ugdymo grupe). Esant laisvų vietų, grupės komplektuojamos visus metus. Grupės komplektuoja direktorius;

3. Budinčioji grupė komplektuojama pagal vaiko atstovų pagal įstatymą prašymus iš įvairaus amžiaus vaikų, jei vaiko atstovų pagal įstatymą darbo laikas neatitinka įstaigos darbo laiko;

4. Vaikų paskirstymas į grupes įforminamas įstaigos vadovo įsakymu;

5. Vaikų vardinis sąrašas ir grupių komplektavimas kasmet nustatytais terminais pateikiami miesto savivaldybės administracijos Švietimo, kultūros ir sporto skyriui;

6. Informacija apie laisvas vietas grupėse skelbiama miesto savivaldybės ir įstaigos interneto svetainėse.

Anot A. Landsbergienės (2007) pradedant vaikui lankyti ikimokyklinę įstaigą svarbiausias yra

pedagogas – nes jisai ugdys vaiką, bei daugiausia laiko praleis su juo grupėje. Tačiau jo darbas turi būti gerbiamas ir paisoma tam tikros tvarkos. Ir išskiria keletą punktų į ką labiausiai reiktų atkreipti dėmesį:

➤ Atkreipti dėmesį, ar darželis švarus ir tvarkingas. Nebūtinai turi puikuotis naujais langais ir švytinčiu remontu – svarbiausia, kad baldai būtų saugūs vaikams, kiekvienoje grupėje kabėtų pagrindinės taisyklės, kurias žinotų ir vaikai, ir suaugusieji. Atkreipti dėmesį, ar suaugusieji skatina vaikus nusiplauti rankutes grįžus iš lauko, valgi, prieš pasinaudojus tualetu ir pan. Šie veiksmai yra privalomi.

➤ Gerame darželyje vaikas yra emociškai saugus, pedagogai gerbia vaikų jausmus ir yra supratingi. Užmezgamas akių ir fizinis kontaktas. Darželyje naudojama ne bausmių, o pasekmių sistema.

➤ Gerame darželyje ugdymo programa yra ne Švietimo ministerijos reikalavimu surašytas dokumentas, bet ugdymo įstaigos veiklos ašis, parengta atsižvelgiant į vaiko interesus, o tikslų ir uždavinių siekiama per organizuotą ir laisvą žaidimą. Veikla atitinka vaikų amžių ir gebėjimus, ugdo juos intelektualiai, socialiai, emociškai, fiziškai ir kūrybiškai.

Vaiko saugumo jausmas, anot S. Šalkauskio. (1992), atsispindi daugelį aspektų, vieni iš jų yra ne tik saugi aplinka, bet ir bendravimo su pedagogais santykis. Svarbu, kad pedagogas gebėtų suteikti vaikui pasitikėjimo jausmą, pasitikėti pedagogu, jo geranoriškumu, kad tarpusavio sąveika užtikrintų tarpusavio partnerystę, taip formuojant kokybišką ir tikslingą vaiko ugdymą. Pilnavertiškas vaiko ugdymo toleravimas užtikrina tikslingus ir kokybiškus pagrindus tolesniam vaiko vystimui, ugdymui, pasaulėžiūrai, pasaulėjautai, socialiniams bei kitiems įgūdžiams vystytis.

Vaiko emocinio saugumo poreikio patenkinimą atspindi harmoningos aplinkos buvimas. Vientiso bei tolygaus ugdymo aspektas, atitinkantis vaiko poreikius, amžių, socialinę patirtį, teikia vaiko emociniam saugumui pagrindo, tvirtumo bei saugumo jausmą. Vaikui svarbu jaustis saugiam ne tik fiziškai, bet ir emociškai, taip skatinant labiau vystytis, tobulėti, pažinti pasaulį, bei jo dėsnius.

1.2. Dokumentų, reglamentuojančių vaiko emocinį saugumą, analizė

Vaiko emocinis saugumas yra pakankamai tyrinėjamas, tačiau labiau yra išplečiama smurto prevencijos problema, vaiko saugumas šeimoje, alkoholizmo problemos šeimose ir kita (žr. 1 lentelė).

Vaiko emocinis iširtumas

Tai kas jau tyrinėta (žinoma):	Tai kas galėtų būti iširta:
1. Vaiko teisės.	1. Vaiko emocinis saugumas ikimokyklinėje įstaigoje (keičiantis pedagogui).
2. Ugdymo sistema.	2. Pedagogo ir vaiko sąveika (nesikeičiant pedagogui).
3. Vaiko emocinė, socialinė aplinka.	3. Pedagogų vadyba ikimokyklinėse įstaigose (galimybė, kasmet pedagogui ugdyti įvairaus amžiaus vaikų grupes, tobulėjimo galimybės ir t.t.).
4. Smurto ir prievartos prieš vaiką prevencijos	

Šaltinis: sudarytas autorės, remiantis šaltiniais: Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija.(1989); Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtros 2011 – 2013 metų programa (2011); Bendroji priešmokyklinio ugdymo ir ugdymo(si) programa (2002); Monkevičienė (2011); Lesinkienė, Karaliene (2008).

Tyrinėjama vaiko menų terapija, vaiko savijauta ir emocijos per dailę (VPU 2009). Pedagogikos leidiniuose pateikti tyrimai vaiko gerovės aspektu, vaikų psichologinio konsultavimo įtaka agresyvaus elgesio kaitai. Taip pat yra nemažai straipsnių apie vaiko poreikius internetinėse svetainėse: „Vaiko tikrieji poreikiai ir jų tenkinimas „Namų darželyje“ (2007), „Mažylių raidai senelių priežiūra palankesnė už vaikų darželį“ (2012). Pastarajame straipsnyje teigiama, kad senelių priežiūrimi mažamečiai vaikai vystosi sparčiau už tuos, kurie dienas leidžia darželiuose. Laiko leidimas mylinčių žmonių apsuptyje sparčiau turtina vaiko žodyną ir suteikia jam emocinį saugumą. Taip pat buvo nustatyta, kad senelių priežiūrimų vaikų žodynas pirmaisiais gyvenimo metais tobulėja sparčiau. Tai palankiai veikia ir vaikų socialinę bei emocinę raidą. Tai galioja tais atvejais, kai vaikas auga išsilavinusioje šeimoje. Priešingu atveju vaikui kur kas geriau lankyti formalias ugdymo įstaigas. Šiame straipsnyje S. Palmer (cit. 2007) teigė, kad seneliai gali apgaubti meile ir dėmesiu. Toks vaikas turi mylintį suaugusį žmogų, kuris rūpinasi jo asmenine gerove ir paiso jo interesus. Seneliai akivaizdžiai rūpinasi juo labiau nei kažkas, kam už tai mokama. Švietimo metodinėse rekomendacijose „Emocinės raidos įtaka tolimesniam vaiko asmenybės vystimuisi“ pateikiamos vaiko emocijos, kokios jos būna, kaip jos veikia vaiko raidos etapus, kokios yra emocijų ir baimių rūšys, daug kitų svarbių aspektų vaiko vystimui(si). Aptariamas, vaiko emocinis saugumas. Siekiant užtikrinti emocinį saugumą, reikšmingą vaidmenį atlieka bendruomenės vertybės: pagarba, mandagumas, tolerancija, kūrybiškumas, bendradarbiavimas, draugystė, savarankiškumas, žinių

siekimas. Šios vertybės turėtų aiškiai atsispindėti ir būti perduodamos visų bendruomenės narių (administracijos, auklėtojų, vaikų ir kt.) bendravimo metu. Tokiu būdu tampa akivaizdus bendruomenės vaidmuo vaiko socializacijos procese: pedagogas kasdien perduoda vaikui tokias vertybes, kurios padeda prisitaikyti prie grupės bei platesnės socialinės aplinkos. Savo ruožtu vaikas pamažu mokosi reguliuoti savo elgesį, vis labiau įsitraukti į ugdymo procesą, tinkamai bendrauti su kitais vaikais ir suaugusiais. Taip pat svarbus ir kiekvienos ikimokyklinės įstaigos nariu bendruomeniškumas. Ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje svarbu skatinti kiekvieno bendruomenės nario asmeninį įsitraukimą į jos gerovės kūrimą. Neretai pedagogai prisiima daugiausiai atsakomybės už bendruomeniškumą: už grupės taisyklių kūrimą ir įgyvendinimą, bendravimą su tėvais, švenčių organizavimą ir kitą. Tačiau ugdymo procese svarbu išnaudoti visų bendruomenės narių resursus. Bei nepamiršti, jog visą ką darai, atsiliepi vaiko gerovės ugdymui(si). Ikimokyklinėje bendruomenėje egzistuojantys darnūs santykiai neatsiranda iš niekur, jie kuriami bendromis pastangomis. Įsipareigojant grupei ir įsitraukiant į jos veiklą atsiranda priklausymo bendruomenei jausmas, emocinis ryšys, formuojasi tvirti, pasitikėjimu grįsti santykiai tarp jos narių – vaikų ir suaugusių. Tokie santykiai yra pagrindas sėkmingai vaiko raidai ir mokymui(si). Skatindama bendruomeniškumą, tapdama traukos vieta visai šeimai, ikimokyklinė įstaiga gali atlikti dar svarbesnį vaidmenį sėkmingos vaiko socializacijos ir ugdymo procese.

Vaiko emocinį saugumą lemia ir pedagogo gebėjimas įsitraukti į savo įstaigos bendruomenę, kaip jis geba save pateikti, interpretuoti joje. Taip pat svarbūs yra santykiai su vaiko šeima, bei gebėjimas sąveikauti grupės aplinkoje, būti kompetentingu.

A. Baukutės (2012) nuomone, kokybiškas ikimokyklinių paslaugų teikimas didina visuomenės mentalitetą, mažina emigraciją ir nedarbą. A. Baukutė skatina koncentruotis į pagrindinius ikimokyklinio ugdymo kokybę ir kiekybę lemiančius veiksnius: vaikų saugumą, sveikatą, tėvų lūkesčių pateisinimą, tenkančio dėmesio pakankumą, (ne)tinkamą ugdymą, darbuotojų kompetenciją, ikimokyklinio ugdymo prieinamumą, darbuotojų atlyginimus, skiriamą finansavimą, vaikų skaičių, tenkantį vienam pedagogui, ir darbuotojų nekontaktines valandas. Pedagogui svarbu jaustis saugiam ir užtikrintam savo darbo vietoje.

JT Vaiko Teisių Konvencijoje (1989) atskleidžiama saugumo jausmo reikšmė, kad taikos ir saugumo sąlygomis vaikas gali vystytis ir ugdytis kaip asmenybė. JT Vaiko Teisių Konvencijoje teigiama: „Vaiko teisę reikia ginti ir kad reikia nuolat gerinti vaikų padėtį visame pasaulyje ir jų vystymąsi bei auklėjimą taikos ir saugumo sąlygomis“ LR Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme (1996) akcentuojama sveika ir saugi vaikui aplinka, kuri garantuojama įvairiomis priemonėmis - vaikas turi teisę būti sveikas. LR Švietimo įstatyme (2003) yra paminėta, jog saugumo jausmo

užtikrinimas ugdymo įstaigoje yra viena iš ugdytinio teisių, kuri traktuojama kaip savitarpio pagarba grįstoje, psichologiškai, dvasiškai, fiziškai saugioje aplinkoje. Taigi teisiniuose, ir švietimo dokumentuose akcentuojama saugi vaiko ugdymui(si) aplinka.

Anot N. L. Gage., D. L. Berliner (1994) saugi aplinka – tai aplinka, kuri nekelia baimės, kurioje vaikas jaučia saugumo jausmą ir tas jausmas teikia laisvę, duoda galimybę ugdytis. Autoriai teigia, jeigu vaiko motyvacijoje vyrauja baimės motyvas, jo elgesys neadaptivus, jis sunkiai prisitaiko prie aplinkos, neišnaudoja visų galimybių ir reaguoja tik tada, kai jaučiasi saugus. Humanistinės krypties pedagogai bendraudami su vaiku siekia, jog visos ugdymo(si) institucijos orientuotųsi ne tik į vaiko protą, veiklą, intelektą, bet ir į vaiko jausmus, emocijas, pojūčius, kūną, taip siekiant užtikrinti asmenybės vientisumą (Barkauskaitė M. 1998).

M. Barkauskaitė (1998), A. Zaborskis (1996), L. Rupšienė (2000) rašo, jog vaiko išgyvenimai, savijauta priklauso nuo pedagogo, tarpusavio santykių, bei pedagogo ugdymo stiliaus. Svarbu, kad kiekvienas vaikas ugdimosi įstaigoje jaustųsi saugus, mylimas, gerbiamas, kad pedagogas skatintų jo savarankiškumą bei individualumą. 2009 m. Stokholme įvyko konferencija „Vaikų ir jaunimo psichikos sveikatos ir savijautos gerinimas“, kurioje daug dėmesio buvo skirta ugdymo aplinkos vaidmeniui užtikrinant vaikų ir jaunimo sveikatą. Konferencijoje padarytos išvados:

- Socialinis emocinis ugdymas organizuojamas kaip procesas, kurio metu vaikai ir suaugusieji įgyja žinių, nuostatų, įgūdžių kompetencijų šiose srityse: savo emocijų suvokimas ir valdymas, pozityvių tikslų iškėlimas ir jų pasiekimas, kitų globa ir rūpinimasis kitais, pozityvių santykių kūrimas ir jų palaikymas su kitais, tinkamas tarpasmeninių santykių situacijų valdymas, atsakingas sprendimų priėmimas.

- Tyrimai rodo, kad dėl emocinio socialinio ugdymo stiprėja teigiamos ugdytinių nuostatos ugdimosi įstaigų atžvilgiu, mažėja rizikingo elgesio, gerėja ugdytinių pasiekimai.

- Socialinio emocinio ugdymo programos galima vadinti prevencinėm, didinant socialines emocines kompetencijas ir kuriant ugdymą palaikančią aplinką.

- Socialinio emocinio ugdymo programos įgyvendinimo veiksmingumą lemia: nuoseklumas, efektyvių ugdymo metodų taikymas, dėmesys socialinių emocijų įgūdžių ugdimui

- Socialinio emocinio ugdymo (prevencinės) programos diegiamos sėkmingiau, kai pagrindiniai jų įgyvendintojai yra ugdymo įstaigos pedagogai, o ne išoriniai instruktoriai, kai įsitraukia visi pedagogai, o ne tik jų dalis.

- Veiksmingesnės yra intensyvesnės ir ilgesnės trukmės programos, apimančios ikimokyklinį, pradinį, pagrindinį ir vidurinį ugdymą. Esminė veiksmingo programos įgyvendinimo sąlyga yra nuoseklus nuolatinis vadovavimas programos įgyvendinimui.

Socialinis emocinis ugdymas labai daro didelę įtaką vaiko ugdimosi periode, ir tai labai priklauso nuo pedagogo įsiterpimo į vaiko ugdymą, bei gebėjimą sąveikauti su vaiku.

1.3. Vaiko emocinis saugumas ikimokyklinio ugdymo įstaigose

Atsiradusi vaiko teisių konvencijai, atsirado didesnis postūmis suprasti ir ginti vaiko interesus. Atstovauti vaiko pasauliui nors iki šiol tai buvo daroma gan nežymiai. XX a. devintajame dešimtmetyje labiau išsiplėtė ir apsibrėžė vaiko politinės ribos. XX a. pradžioje Didžiojoje Britanijoje įsikūrė organizacija „Gelbėkit vaikus“, kuri ėmė rūpintis vaiko teisėmis. E. Džeb pirmą kartą iškėlė vaiko teisių idėją. Ji teigė, kad: „Pasaulio vaikams labai reikia apsaugos, nes jie labiausiai kenčia nuo trumparegiškos politikos, mūsų politinių klaidų ir karų“. 1924 m. ji suformulavo penkis svarbiausius teiginius, kurie tais pačiais metais buvo priimti tarptautinėje organizacijoje – **Tautų Sąjungoje**. Šie teiginiai laikomi pirmąja vaiko teisių deklaracija. Joje teigiama, jog turi būti sudarytos palankios materialinės ir dvasinės sąlygos normaliam vaiko vystymui(si), nelaimės atveju pirmiausia reikia padėti vaikui, reikia sudaryti sąlygas, kad vaikas užsidirbtų pragyvenimui, reikia ginti jį nuo bet kokių išnaudojimo formų. Apie vaikų teisių reikalingumą buvo rašoma ir tarptautinių organizacijų, besirūpinančių vaikų gerove, įstatuose. 1948 m. Jungtinių Tautų Organizacijos (JTO) Generalinė asamblėja, paskelbė Visuotinę žmogaus teisių deklaraciją. Joje buvo pripažintos lygios teisės ir laisvės visiems žmonėms, nepriklausomai nuo rasės, odos spalvos, lyties, kalbos, tautybės, turtinės ar kitos padėties. Šioje Deklaracijoje minima, kad motinystė ir kūdikystė turi būti itin globojamos bei remiamos. 1959 m. (JTO) Generalinė asamblėja, paskelbė Vaiko teisių deklaraciją. Ją sudarė 10 teisių, ir ji nebuvo teisiškai privaloma pasirašiusiems šalims. Deklaracijos tikslas – užtikrinti vaikams laimingą vaikystę. Ši Deklaracija suteikė visiems vaikams vienodas teises, nepriklausomai nuo jų rasės, odos spalvos, lyties, kalbos, religijos, tautybės ar socialinės padėties. 1989 m. lapkričio 20 d., (JTO) Generalinė asamblėja paskelbė Vaiko teisių konvenciją. Joje nurodomi pagrindiniai vaikų gerovės kriterijai skirtingais jų raidos etapais. Ši Konvencija – pirmas teisėtas pasaulinės reikšmės vaikų teisių kodeksas, apimantis visus klausimus, kurie anksčiau būdavo išvardyti įvairiose tarptautinėse sutartyse. Prie šios Konvencijos 1992 m. sausio 8 d. prisijungė ir Lietuva. 1995 m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos (LR) Seimas ratifikavo Vaiko teisių konvenciją, o 1996 m. kovo 14 d. buvo priimtas LR Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, kuriame, atsižvelgiant į specifinę vaiko padėtį šeimoje ir visuomenėje, nustatomos pagrindinės vaikų teisės, laisvės ir pareigos bei jų garantijos. Jame

akcentuojama, kad yra svarbu užtikrinti vaikų egzistencijos, vystymo(si), apsaugos ir dalyvavimo teisių apsaugą ir šeimose, ir vaikų ugdymo institucijose.

Dabartinė vaikų politikos raida orientuojasi į vaiko teises. Atkreipiama į vaiką kaip į individualybę. Išsiryškina trys pagrindiniai politiniai principai: vaiko apsauga, aprūpinimas, dalyvavimas visuotiniame gyvenime. Vaikų Teisių Konvencijoje (nurodomos teisių rūšys: tai teisė į šeimos globą ir specialistų pagalbą, teisė į išteklius ir paslaugas. teisė į socialinę erdvę, teisė pareikšti nuomonę individualiai ir kolektyviai. Visame pasaulyje vaiko teisės yra gan saugomos ir plečiamos ribos bei tobulinama konvencinė strategija. Mažiau skiriama dėmesio į vaiką socialiniu politiniu požiūriu, vaiko aprūpinimas ir dalyvavimas nėra suprantami kaip atskiri politikos elementai, kurie gali paveikti vaiko apsaugą bei vaiko politiką kaip visumą. Į vaikus neatsižvelgiama kaip į atskira grupę, kuriai mažai skiri visuomenės ištekliai.

Vaiko teisės ikimokyklinio ugdymo institucijoje.

Egzistencijos teisės apima vaiko teisę gyventi ir turėti viską, kas reikalinga jo egzistavimui. Tai – tinkamos gyvenimo sąlygos, būstas, visavertė mityba ir teisė į medicininį aptarnavimą. Kaip šios teisės įgyvendinamos ikimokyklinėse vaikų ugdymo institucijose? *Pedagogai* – neverčia vaikų valgyti, nemigdo jų per prievartą; garantuoja pakankamą ir saugų vaikų buvimą lauke. *Vaikai* – vadina vienas kitą vardu; pažįsta vienas kito tėvus; vaišina kitus atsineštais skanėstais; elgiasi saugiai, nekelia pavojaus sau ir kitiems; padeda kitam vaikui apsirengti; praneša suaugusiajam apie kitą vaiką ištikusią bėdą. *Tėvai* – duoda patarimus vaikams apie miegą, valgį, lauką.

Vystymo(si) teisės apima tai, ko reikia vaikui visapusiškai tobulėti. Tai – teisė į mokslą, laisvalaikį ir žaidimus, kultūrinius renginius, teisė į minties, sąžinės ir religijos laisvę, galimybė naudotis informacija. Kaip šios teisės realizuojamos ikimokyklinėse įstaigose? *Pedagogai* – iš ryto sutinka vaikus džiaugsmingai; leidžia laisvai pasirinkti veiklą; veikia kartu su vaikais; skatina vaiko iniciatyvą; palaiko vaiko žaidimą, sudarydami jam sąlygas; giria vaiką. *Vaikai* – stengiasi kitiems pasiūlyti ką nors įdomaus, ko nors pamoko kitą, pasimoko iš kito; stengiasi būti autoritetas, mėgdžioja kitų gražius poelgius; inicijuoja pertvarkymą; į grupę atsineša šeimos žaidimus, knygas. *Tėvai* – padeda vaikui įsitraukti į veiklą grupėje, palieka priemonę vaiko veiklai; pagiria ir džiaugiasi vaiko veiklos rezultatais; pritaria vaiko idėjoms; palaiko vaiko norą žaisti ir leidžia pabaigti žaidimą grupėje.

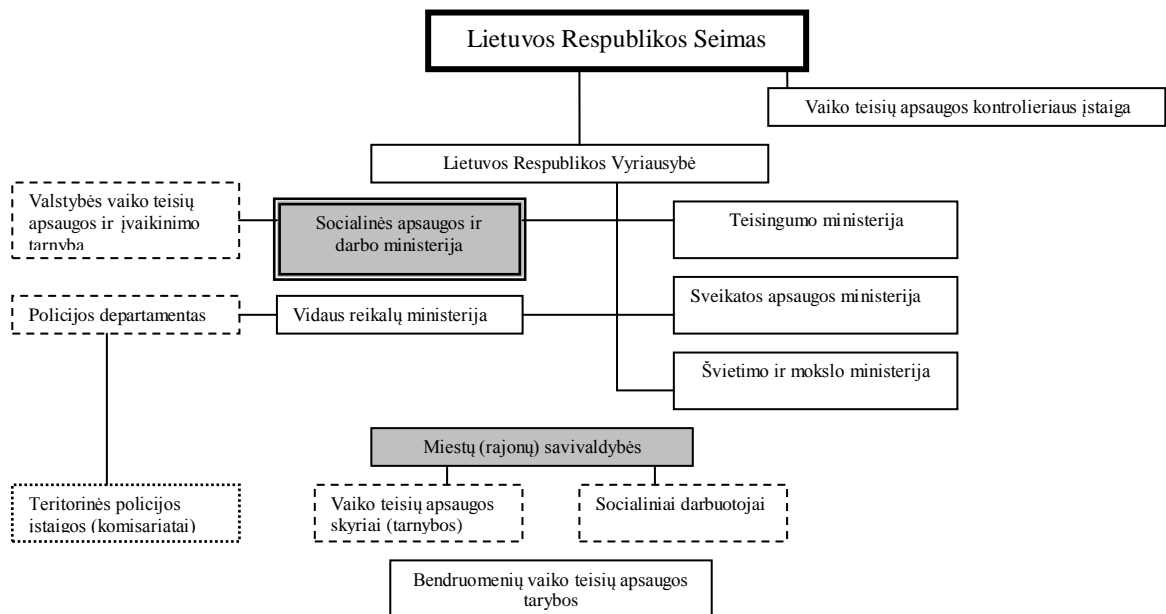
Apsaugos teisės reikalauja, kad vaikai būtų apsaugoti nuo visų prievartos, išnaudojimo ir grubaus elgesio formų. Jomis ginami pabėgėliai vaikai, pasisakoma prieš kankinimą ir piktnaudžiavimą teisėtvarkos sistemoje, vaikų dalyvavimą karo veiksmuose, vaikų darbą, narkotikų vartojimą ir seksualinį išnaudojimą. Kaip šios teisės įgyvendinamos ikimokyklinėse įstaigose?

Pedagogai – ramina vaiką žodžiu ir kontaktu; išsiaiškina nerimo, liūdesio, konflikto priežastis, ieško priimtinių vaikams konfliktų sprendimo būdų; leidžia protingai rizikuoti žaidžiant, veikiant; laikosi ritmo, tvarkos, taisyklių. *Vaikai* – pastebi draugo nuotaikas; tarpininkauja sprendžiant problemas; globoja mažesnius, silpnesnius vaikus; užstoja draugą; siūlo, primena elgesio taisykles. *Tėvai* – apkabina, priglaudžia, bučiuoja vaiką, pagiria, paskatina; šnekina, nuramina vaiką.

Dalyvavimo teisės leidžia vaikams dalyvauti bendruomenės ar valstybės veikloje. Tai – laisvė reikšti savo nuomonę, pasisakyti apie tai, kas svarbu jų gyvenime, dalyvauti taikiuose susirinkimuose. Vaikai turi galimybę dalyvauti visuomenės veikloje, ruoštis atsakingam suaugusio žmogaus gyvenimui. Kaip šios teisės įgyvendinamos ikimokyklinėje įstaigoje? *Pedagogai* – dėmesingai išklauso vaiką; pasidžiaugia vaiko išmone; tariasi su vaiku; domisi vaiko gyvenimu už darželio ribų; leidžia vaikams prieštarauti; leidžia visiems grupės vaikams jaustis lygiateisiais. *Vaikai* – maloniai sutinka atėjusį draugą; siūlo kitam dalyvauti žaidime; renkasi grupinius darbus; diskutuoja, tariasi su kitais; džiaugiasi kito išmone, pasiekimais. *Tėvai* – reaguoja į vaiko prašymus; dėmesingai išklauso; tariasi su vaiku; leidžia vaikui ginčytis, prieštarauti; pakantūs vaiko rengimosi tempui; planuoja su vaiku būsimą dieną ar vakarą.

Lietuvoje vaiko teisių apsaugą užtikrina valstybė ir jos institucijos, vietos savivaldos institucijos, nevyriausybinės organizacijos, kurių veikla susijusi su vaiko teisių apsauga. 1996 m. gegužės 30 d. LR Prezidento dekretu įsteigta *Konsultacinė vaikų reikalų taryba prie LR Prezidento*. Ši tarnyba teikia Prezidentui aktualią informaciją apie vaikų ir jų šeimų socialinių teisių padėtį ir supažindina su ja visuomenę. 1997 m. vasario 25 d. įsteigta *Seimo šeimos ir vaiko reikalų komisija* nagrinėja ir teikia pasiūlymus Seimui, LR Vyriausybei dėl vaiko, šeimos teisių apsaugos politikos formavimo. Funkcionuoja *Vaiko teisių apsaugos tarnyba prie LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos*. Ji analizuoja informaciją apie vaiko teisių apsaugos, teisių pažeidimų prevencijos problemas (2 pav.). Nevyriausybinių organizacijų vaidmuo saugant vaiko teises taip pat labai svarbus. Dvi žymesnės nevyriausybinės organizacijos, dirbančias vaikų teisių apsaugos srityje, – tai *Lietuvos vaikų teisių gynimo asociacija „Gelbėkit vaikus“* ir *Lietuvos nacionalinis UNICEF komitetas*. Jos aktyviai dirba skleidamos visuomenei žinias apie vaikų teises bei jų pažeidinėjimo problemas.

2 pav. Vaiko teisių apsaugos sistema Lietuvoje.

(VTA kontrolieriaus 2009 m. ataskaita)

Anot teisininko V. Radzevičiaus (2010) vaiko teisinę padėtį reglamentuoja: LR Konstitucija, 1959 m. JTO Vaiko teisių deklaracija, 1989m. Vaiko teisių konvencija, 1956 m. Vaiko teisių pagrindų įstatymas, 2000 m. LR civilinis kodeksas ir kiti Lietuvos Respublikos įstatymai. Autoriaus nuomone, vaiko teisių turinys, galėtų būti suskirstytas į tris sąlyginius blokus:

1. *Pagrindinės vaiko teisės ir laisvės.*

Kiekvienas vaikas turi neatimamą teisę gyventi bei sveikai vystytis ir nuo gimimo turėti vardą bei pavardę. Teisė gyventi reiškia daugiau nei tiesiog egzistuoti, tai – gyventi visavertį gyvenimą. Vaikas turi teisę į gyvenimo sąlygas, būtinas jo fiziniam, protiniam, dvasiniam, doroviniam vystymui(si). Vaiko teisė gyventi apima ir teisę į gyvenamąjį būstą (našlaitis ar likęs be tėvų globos vaikas aprūpinamas būstu įstatymuose numatyta tvarka). Šios teisės yra prigimtinės ir turi būti saugomos nuo pat vaiko gimimo. Įstatymiškai yra įtvirtinti draudimai bet kokiems moksliniams bandymams ir kitokiems eksperimentams su vaiku, galintys pakenkti jo gyvybei, sveikatai, darniai asmenybės raidai, nesvarbu, ar vaiko tėvai ir kiti teisėti jo atstovai duoda sutikimą. Šias vaiko teises pirmiausia turi užtikrinti tėvai, teisėti vaiko atstovai ir valstybė, priimdama įstatymus ir savo veikla sudarydama sąlygas jų įgyvendinimui, taip pat imdamasi konkrečių priemonių, kad jos nebūtų pažeidžiamos. Vaiko teisė žinoti savo tėvus, gyventi su tėvais, būti auklėjamu ir aprūpinamu savo tėvų šeimoje, bendrauti su tėvais, giminaičiais. Vaikas turi teisę žinoti savo biologinius tėvus nuo

pat gimimo, jei šitai nekenkia jo interesams. Įstatymuose, formuluojamas principas – visapusiška ir darni vaiko raida galima tik augant šeimoje, jaučiant šeimyninę laimę, meilę, abipusį supratingumą. Teisė gyventi kartu su tėvais glaudžiai susijusi su vaiko teise būti auklėjamam ar aprūpinamam savo tėvų šeimoje. Tai iš žmogaus prigimties išplaukianti teisė. Ji atitinka ir pagrindinę tėvų pareigą ir teisę išauginti savo vaikus bei moralinių šeimos nuostatų ir taisyklių bei papročių visumos esmę. Teisė bendrauti su tėvais yra platesnė sąvoka, ji apima ir bendravimą su giminaičiais, artimaisiais, jeigu to vaikas nori ir tai nekenkia jo paties interesams. Prie pagrindinių vaiko teisių ir laisvių įvairūs literatūros šaltiniai, teisės aktai priskiria ir šias teises:

- *Vaiko teisė būti sveikam.* Ši teisė garantuojama įvairiomis priemonėmis, leidžiančiomis sudaryti vaikui sveiką ir saugią aplinką: vaikų ir tėvų sveikatos priežiūra; vaikų ligų profilaktika; kvalifikuota medicinos pagalba; vaiko sveiko gyvenimo būdo ugdymas ir kt.

- *Vaiko teisė į poilsį ir laisvalaikį.* Šios teisės įgyvendinimas turi atitikti jo amžių, sveikatą bei poreikius. Vaikui turi būti užtikrinta galimybė ir sudarytos sąlygos žaisti.

- *Vaikas turi teisę į asmeninį gyvenimą,* bendravimą, susirašinėjimo slaptumą, asmens neliečiamybę ir laisvę.

- Draudžiama kankinti vaiką, žaloti, žeminti jo orumą, žiauriai su juo elgtis.

2. *Vaiko turtinės teisės.*

Vaiko teises gauti iš tėvų materialųjį aprūpinimą ir paramą iki pilnametystės nereikia painioti su teise į tėvų turtą. Tai yra, turėdami teisę į materialųjį aprūpinimą ir išlaikymą iki pilnametystės, vaikai neturi teisės į tėvų turtą. Tai reiškia vaikų turto neliečiamumą ir tėvų turto atirbojimą nuo vaikų turto. Kitaip tariant, vaikų ir tėvų turtas nėra bendras. Jeigu vaikas turi nuosavo turto (pavyzdžiui, senelė paliko palikimo dalį anūku), šį turtą tėvai privalo tvarkyti išimtinai remdamiesi vaiko interesais. Tėvai negali tiesiogiai arba per tarpininkus įsigyti nuosavybės šio turto ar teisių į jį. Be išankstinio teismo leidimo tėvai neturi teisės perleisti, įkeisti savo nepilnamečio vaiko turto ir pan.

3. *Vaiko socialinės teisės.*

Jau ikimokyklinio amžiaus vaikas turi teisę į mokslą, taip pat – minties, sąžinės, religijos, žodžio laisvę, teisę naudotis įvairia humanitarine informacija ir ją platinti, pagal savo galimybes dalyvauti visuomenės gyvenime. Vaikas turi teisę į valstybės paramą ir išlaikymą – kiekvienam vaikui, negaunančiam pakankamo išlaikymo iš tėvų ar teisėtų jo atstovų, teikiama valstybės parama. Našlaitį ar likusį be tėvų globos vaiką taip pat privalo išlaikyti valstybė. Kiekvienam tokiam vaikui, neatsižvelgiant į globos formą, valstybės ir vietos savivaldos institucijos turi užtikrinti vienodas

materialines sąlygas.

Kaip pabrėžia O. Monkevičienė (2003), tyrimai rodo, kad jei tėvai kompetentingi, jei turi laiko ir noro garantuoti įvairią vaiko patirtį, jei gali sudaryti galimybes ją įgyti, yra linkę eksperimentuoti, išmanantys pasaulio pažinimo sritį, bendravimo ir žaidimo ypatumus, vaiko brandumas mokyklai neturėtų kelti problemų, nors vaikas ir nelankytų vaikų darželio. Tačiau jei tėvams kompetencijos, laiko ar energijos trūksta, jei vaiką supanti aplinka skurdi, vaikui prieš pradėdant eiti į mokyklą reikia lankyti darželį, kuriame vaikas gali įgyti jam reikiamų žinių, mokėjimų bei įgūdžių.

Atlikti O. Monkevičienės (1996, 2003), B. Grigaitės (1996) tyrimai liudija, kad vaikai nelankę ikimokyklinės ugdymo įstaigos yra kur kas tylėsniai, mažiau pasitikimi savimi, turi prastesnius bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžius. Tuo tarpu vaikai, lankę ikimokyklinio ugdymo įstaigas, pasižymi didesne socialine kompetencija (linkę bendrauti, laisvesni, labiau pasitikintys savimi, geriau prisitaikantys), yra smalsesni, labiau domisi aplinka, be to, jiems būdinga turtingesnė kalbinė ekspresija.

V. Jonynienė (2010) pabrėžia, kad ikimokyklinio amžiaus vaikams tiek asmeninės, tiek socialinės kompetencijas ugdyti šeimoje, o vėliau jau ir ikimokyklinėse ugdymo įstaigose, yra būtina. Tėvai to turi siekti rūpindamiesi savo atžalų gerove.

1.4. Pedagogų vaidmuo vaiko emocinės gerovės aspektu

J. Litvinienė (2002) teigė, kad individo socializacija prasideda nuo jo gimimo, nuo kūdikystės. Pradžioje vaiko socializacijai daugiausia įtakos turi jo artimiausia socialinė aplinka - šeima, vėliau į socializacijos procesą įsitraukia ir kitos ugdymo įstaigos.

Kadangi ikimokyklinės ugdymo įstaigos yra „iš dalies šeimos ugdymo pakaita, bet dar labiau šeimos ugdymo papildymas. Tai lyg integralinis saitas tarp šeimos, kaip prigimtinio ugdytojo, ir tarp tiesioginių švietimo įstaigų, kaip paskirtinių ugdymo veiksmų“ (Laužikas, 1993), todėl ji sėkmingai atstovauja tėvų, švietimo, mokymosi mikrosistemas ir visa kas vyksta ten, turi didelę reikšmę vaiko socializavimo(si) procese (Juodaitytė, 2002). Vienas iš pagrindinių ikimokyklinio ugdymo įstaigų tikslų - skatinti vaiko brandumą mokyklai. Kaip nurodo G. Kviessienė (2003), būtent tai aktyvina socialinę vaiko brandą, kuri neatsiejama nuo jo intelektualinės bei emocinės brandos.

Pedagogams svarbu orientuotis į šiuolaikinę vaikystės sampratą: suprasti vaiko raidą ir ugdymą(si) kaip vieningą procesą, įsisąmoninti visų raidos procesų tarpusavio priklausomybę, interpretuoti vaikystę kaip sėkmingą viso gyvenimo ugdymo(si) pradžią, kurti naujas ugdymo(si) galimybes kiekvienam vaikui. L. Gauthier (2001) nuomone, vaikystė - yra svarbiausias laikotarpis,

nulemiantis kiekvieno žmogaus likimą. Tai laikotarpis, kuris įvertina mumyse pasitikėjimą žmonija, arba atstumia nuo jos. Ikimokyklinė vaikystė tai laikas, kai padedami pagrindai gyvenimo meilei ir mokymuisi, atsparumui gyvenimo negandoms. Viena vaikystės fenomeno tyrėjų A. Juodaitytė (2003) teigia, kad požiūris į vaikystę, kaip savaimę vertingą žmogaus gyvenimo periodą, sudaro sąlygas vaikams jaustis socialiai visaverčiams jau dabar, o ne tik ateityje, duoda galimybę pedagogui ugdant vaiką remtis vaikystės teikiamais prioritetais: socialiniais - pažintiniais pasiekimais tyrinėjant jį supančią aplinką ir tuo pačiu patiriant tyrinėjimo džiaugsmą, kuris leidžia sėkmingai išgyventi vaikystę ir panaudoti joje įgytą patirtį. Vaikystėje įgyjami asmenybės bruožai, kurie išlieka visą laiką, pirmiausia pasitikėjimas savimi, smalsumas ir atvirumas aplinkai, iš kurios laukiama pozityvaus nusiteikimo. Tad vaikystės sąvoka pedagogui turi būti aiškiai suprata. Supratimas vaiko ugdymo, bei noras suprasti patį vaiką daugelį atveju nulemia saugaus emocinio potyrio fenomeną.

A. Maslow (cit.1943) teigimu, bet kuri ugdymo įstaiga turi būti ta vieta, kuri padėtų atrasti vaikui identiškumą, patenkinti jo saugumo, prierašumo, meilės, ir pagarbos poreikius, išmokyti pasirinkti ir realizuoti aukščiausias vertybes, atskleisti pašaukimą, mokytis branginti gyvenimą. Pedagogui svarbu vaiką pažinti visapusiškai (Aromavičiūtė, 2005). Kaip teigia Laužikas J. (1993), jog visapusiškas vaiko pažinimas yra svarbi mokymo, auklėjimo ir harmoningo ugdymo sąlyga.

Ikimokyklinio amžiaus vaikas socializuojasi ugdymo įstaigose padedant pedagogams, bei daugelio specialistų pagalbos dėka. L. Dencik (cit. 2001) teigia, kad šiuolaikinis vaikas gyvena dvigubos socializacijos sąlygomis: vaikas turi prisitaikyti prie dviejų skirtingų kontekstų – šeimos ir ugdymo institucijos (vaikų darželio). Daugelis mažųjų šiandien turi dalinti savo gyvenimą į dvi iš esmės skirtingas aplinkas, todėl jiems iškyla užduotis - integruoti tas dvi iš esmės skirtingas institucijas, derinant specifinius skirtingų aplinkų reikalavimus. Mokslinės žinios bei vaikystės tyrimai iš esmės teikia mažai reikšmės pačios vaikystės dinamiškumo aspektui. Dauguma žinių apie vaiką yra neadekvačios, nes remiasi praeities visuomenės raidos etapais, ignoruojant tą socialinį kontekstą, kuriame vaikas gyvena. Visuomenės modernėjimas daro įtaką ir vaikų auklėjimui, nes dauguma ikimokyklinio ir pradinio amžiaus vaikų didesnę pažangą. Ugdymo įstaigos misijoje siekiama sukurti saugią namų aplinką, plėtojant vaiko prigimtinius gebėjimus ir polinkius, stiprinant jo dvasines galias. Įstaigos paskirtis – tenkinti fizinį ir dvasinį vaikų saugumą, individualius vaikų poreikius, užtikrinti sistemingą ugdymo procesą, teikiant paramą ir pagalbą šeimai (Juodaitytė, 2003). A. Maslow (cit. 943) užsimena apie tai, jog vaikas aplinkoje gali veikti ramiai pasirinkdamas veiklą ir nejausdamas baimės. Humaniškumas reiškiasi kasdieniniame gyvenime tada, kai vaikai yra imlūs, spontaniški, nuoširdūs, laimingi ir nejaučia baimės (Aromavičiūtė, 2005).

Dažnai tėvai nerimauja, kai reikia vaikus vesti į ugdymo įstaigą. Kai vaikui sukanka tretieji gyvenimo metai - palankiausias laikas leisti vaiką į darželį. Pirmiausia turi praeiti kantrus adaptacijos periodas. Nes iki tol vaikas buvo namuose, suvokė santykius tarp savęs ir tėvų, susipažino su namų tvarka. Kai vaikas patenka į naują aplinką įvyksta adaptacija. Tai būdinga ir suaugusiems žmonėms, kurie tokias situacijas kasdieniame gyvenime išgyvena gana dažnai. Suaugusieji jau turi patirties prisitaikyti prie naujo darbo, kolektyvo, naujos gyvenamosios vietos, todėl pasikeitimui gali pasiruošti. Skirtingai nei suaugusio asmens, vaiko, kurį planuojama atiduoti į ikimokyklinę ugdymo įstaigą, atsiskyrimas nuo namų aplinkos ir artimiausių žmonių vyksta pirmą kartą, todėl jam sunku įsivaizduoti, ko nėra jis patyręs. Trejų metų vaikas dar per mažas suvokti savo emocijas, todėl jis negali jų valdyti. Jokie išankstiniai pasakojimai apie įsivaizduojamą darželio lankymą, apie būsimus naujus žaislus ir užsiėmimus nepadės vaikui tą akimirką, kai jis liks be tėvų visiškai naujoje aplinkoje. Vaikui namų aplinka, buvimas su tėvais yra pats svarbiausias pirminis poreikis. Pradėjęs lankyti darželį, mažylis greitai supranta, kad nebebus taip, kaip buvo, ir pradeda iš visų jėgų protestuoti bei siekti susigrąžinti įprastą gyvenimo aplinką. Dažniausiai vaikas pamažu apsipranta, susiranda naujų draugų, žaidimų ir taip po truputį užsinori lankyti darželį. Tai – normali mažo vaiko jausmų eiga, kurią reikia suprasti ir kantriai išlaukti. Daug blogiau, jei vaikas neišgyvena jokių jausmų adaptacijos laikotarpiu ir užsisklendžia savyje.

Šiame straipsnyje pateikiama keletą patarimų kaip palengvinti vaiko adaptacinį laikotarpį ikimokyklinėje įstaigoje:

1. *Susipažinti su ikimokyklinio ugdymo įstaiga.* Jei yra galimybė – tėvai turėtų savo atžalai parinkti jiems patinkantį darželį. Pasirinkti pageidaujimą darželį galima ne visose savivaldybėse, nes daugelis jų turi nustatytą tvarką, kuria priskiria tam tikras gyvenamąsias teritorijas atskiroms ikimokyklinio ugdymo įstaigoms, tačiau tėvams bet kuriuo atveju vertėtų iš anksto susipažinti su darželio aplinka ir auklėtojais.

2. *Atvedus vaiką į darželį, reikia jį pristatyti auklėtojams.* Tėvai turėtų kuo daugiau auklėtojams atskleisti savo mažylio charakterio savybių, apibūdinti temperamentą, jei reikalinga – papasakoti apie buvusius svarbius vaiko gyvenimo įvykius.

3. *Tėvai turi aktyviai dalyvauti vaiko adaptacijos laikotarpiu.* Tai yra labai svarbu jau leidžiant vaiką į darželį. Dažnai vaikui pradėjus eiti į darželį, tėvai greitai nusiramina ir nebesidomi vaiko nuotaikomis, išgyvenimais. Tėvai turėtų nuolat aktyviai domėtis, kaip vaikui sekasi, nes kiekviena diena darželyje vaikui gali atnešti ką nors naujo.

4. *Turėti pakankamai kantrybės.* Kartais tėvai tikisi, kad po kelių savaitių ar dienų vaikas pripras prie darželio. Kartais adaptacijos laikotarpiui užtrukus, vaikas tampa irzlus, o tėvai –

nepatenkinti. Rekomenduojama tėvams atvedus vaiką į darželį ne iš karto lėkti į darbus, o pabūti valandėlę kitą su mažyliu. Tai svarbu ypač ikimokyklinio ugdymo įstaigos lankymo pradžioje.

5. *Nereikalauti iš vaiko per daug.* Vaikai, pradėję lankyti darželį, yra itin jautrūs. Tėvai ir ugdytojai turėtų nepersistengti, reikalaudami iš vaiko savarankiškumo. Kiekvienam yra savas laikas, todėl svarbiausia išlaukti, kada vaikas taps savarankiškas, ir supratingai jį palaikyti.

6. *Stebėti vaiką.* Kiekvieną dieną stebėti vaiko nuotaikas, nes iš jo nuotaikų galima spręsti apie jo vidinę būseną. Tai reikalinga tam, kad neliktų ilgai uždelstų ir neišspręstų problemų.

7. *Nenuolaidžiauti vaikui.* Nevertėtų pataikauti vaikui. Pažadai už dalykus, kuriuos vaikas privalo daryti, skatina manipuliacijas. Vaikas turėtų suvokti, ką jis turi daryti be nuolaidų, o tik su palaikymu. Tėvai neturėtų pirkti vaikams naujų žaislų ar kaip kitaip pataikauti už tai, kad jis lanko darželį.

Psichologijos žodyne (1993) adaptacija apibūdinama kaip asmenybės prisitaikymas prie socialinės aplinkos. Apibendrinus galima sakyti, kad adaptacija — prisitaikymas prie nuolat besikeičiančios aplinkos. Anot G. Poderienės (2002) ugdymo procese svarbi socialinė adaptacija, kuri nuo biologinės adaptacijos skiriasi tuo, kad nepatenkinus socialinių poreikių organizmas nežūva, bet jo gyvavimas tampa sudėtingesnis sau pačiam ir aplinkiniams. Tad pradėjęs lankyti lopšelių-darželį vaikas priverstas atsisakyti savo paties dienos režimo ir turi prisitaikyti prie ikimokyklinės įstaigos režimo. Tada vaikas pasigenda išskirtinio dėmesio, nes jo statusas jau kitoks nei namuose. Taip pat keičiasi elgesio normos už netinkamą elgesį grupėje.

LR. Švietimo ir mokslo ministerija (2007), įsakyme akcentuojama socialinių veiksmų, bendravimo ir tarpusavio santykių, svarba asmenybės ugdymui, sistemingas nuostatų, požiūrių, interesų ir kitų asmenybės savybių ugdymas, kaip vienas iš svarbiausių ikimokyklinės įstaigos ugdymo tikslų. Įgyvendinti jį galima tobulinant ugdymo procesą. Ugdymą galima laikyti viena iš sudėtingiausių ir prieštaringiausių visuomenės veiklos sričių. Būtina kiekvienos žmonių veiklos sąlyga — tarpusavio santykių užmezgimas, bendravimas. Barkauskaitės (2001) nuomone svarbu, kad be kitų mokėjimų ir įgūdžių, vaikai išsiugdytų ir gebėjimą bendrauti: bendrauti gyvai; perduoti informaciją; klausytis, kalbėti pasirinkta tema; dalyvauti įvairiuose žaidimuose, veikloje. Anot L. Jovaišos (2001), vaikas ieško ne bet kokio, vertingo bendravimo, kuriame tenkinamas švelnumo, naujų įspūdžių poreikis. Vaikui augant bendravimas plečiasi. Norint išmokti bendrauti, pirmiausia būtina pajusti bendravimo poreikį, norą tobulinti savo charakterį, turtinti savo asmenybę naujomis žiniomis. Siekiant šio tikslo, reikia skaityti literatūrą, spaudą, domėtis įvairiomis gyvenimo problemomis, menu, ir t.t. Svarbu nepamiršti: jei vaiko asmenybė skurdi, bus skurdus ir jo bendravimas. Bendravimas anot autoriaus, padeda susiformuoti vaiko vidiniam – emociniam

saugumui Bendravimo procese atsiskleidžia vaiko vidinės savybės, kurios dominuoja ugdymo(si) eigoje. Taigi bendravimas neturi būti tuščias. Tai priklauso nuo asmenybės dvasinio turtingumo, charakterių tvirtumo, autoriteto ir kt. Tyrimai rodo, jog be abipusio pažinimo ir vertinimo neįmanomas normalus bendravimas. Vaiko vidinio pasaulio supratimas ir pažinimas, jo individualybės pripažinimas padeda pedagogui teisingai įvertinti jo asmenybę ir tinkamai organizuoti visą ugdymo procesą. Labai svarbu, kad ikimokyklinėse įstaigose susiformuotų teisingi santykiai. M. Barkauskaitė ir L. Jovaiša (2001) yra pastebėję, kad bendravimas turi būti grindžiamas tik teigiamomis emocijomis. Ypač svarbu, kad vadovo ir pedagogų bendravimo stilius žadintų ir stiprintų teigiamas emocijas. Svarbu, kad pasireikštų pagarba ir pagalba pedagogui, nes kiekvienas pedagogas jaučia teigiamų emocijų poreikį, o tų emocijų šaltinis kaip tik yra vadovo parama, nuoširdumas pagalba. Tik nuoširdžiai, ir pagarbiai bendraudami galime išmokti suderinti poreikius, individualius tikslus ir siekimus su kitais tikslais ir siekimais, toleruoti vieni kitų veiksmus ir elgesį, gerbti įvairias nuomones. Toks bendravimo stilius suartina, vienija, telkia. Taigi sukuriama sąveika, užtikrinamas tinkamas psichologinis, pedagoginis klimatas. Lygiateisiškas bendravimas, kurį įtvirtina ir Lietuvos švietimo demokratiškumo principais, atspindi pedagogo požiūrį į ikimokyklinę bendruomenę: bendravimo srityje vaikai ir pedagogai turi lygias teises, o ikimokyklinė įstaiga yra bendruomenė, kurios nariai mokosi bendrauti vieni su kitais. Pedagogas negali tikėtis sukursiantis lygiateisišką situaciją, jei nėra sąžiningas, nuoširdus, nesugeba parodyti savo jausmų ir apie juos kalbėti. Vaikai visada ilgisi sėkmės džiaugsmo, todėl nereikėtų jiems priminti nesėkmių, orientuojantis į dabartį. Gerus santykius užmegs pedagogas, kuris bendraudamas su vaiku, galvos tik apie jo elgesį ir veiklą dabar – šiandien, nes reguliuoti, keisti galima tik dabar išryškėjusį vaiko elgesį

Kaip teigia I. Kuginytė - Arlauskienė (2010), socialinės ir emocinės raidos kokybė tiesiogiai susijusi su sėkmingu ikimokyklinio ugdymo įstaigos lankymu, ankstyva sėkme mokykloje. Tai atspindi tokios vaiko savybės: ikimokyklinukas turėtų būti pasitikintis savimi, draugiškas, gebantis formuoti gerus santykius su bendraamžiais, galintis susikaupti ir būti atkaklus, kai reikia pastangų atlikti tam tikras užduotis, gebantis išreikšti nusivylimą, pyktį ir džiaugsmą, gebantis paklusti motyvuotiems nurodymams ir būti dėmesingas. Socialinės ir emocinės raidos aktyvumas susijęs ir su fizinės raidos pokyčiais. Kai vaikai suvokia, ką geba jų kūnas, jie įgauna pasitikėjimo savimi. Ir kuo daugiau jie gali padaryti, tuo mieliau imasi naujų ir daugiau pastangų reikalaujančių užduočių. Taip atsiranda kelių raidos sričių sąveika, kuri teigiamai veikia visą vaiko raidą. Apskritai fizinis vaikų aktyvumas turi įtakos vaikų pažinimo rezultatams, bendrai sveikatos būklei, savigarbai, streso

valdymui. Ikimokyklinio amžiaus vaikų socialinė ir emocinė raida atspindi socializacijos proceso ypatumus – galima stebėti, kaip vaikai susipažįsta ir perima vertybes ir visuomenei priimtina elgesį. Taip pat jis apima vaiko tapimą kompetentinga ir savimi pasitikinčia asmenybe. Socialinės ir emocinės raidos kokybė tiesiogiai susijusi su sėkmingu ikimokyklinio ugdymo įstaigos lankymu, ankstyva sėkme mokykloje. Tai atspindi tokios vaiko savybės: ikimokyklinukas turėtų būti pasitikintis savimi, draugiškas, gebantis formuoti gerus santykius su bendraamžiais, galintis susikaupti ir būti atkaklus, kai reikia pastangų atlikti tam tikras užduotis, gebantis išreikšti nusivylimą, pyktį ir džiaugsmą, gebantis paklusti motyvuotiems nurodymams ir būti dėmesingas. Socialinės ir emocinės raidos aktyvumas susijęs ir su fizinės raidos pokyčiais. Kai vaikai suvokia, ką geba jų kūnas, jie įgauna pasitikėjimo savimi. Ir kuo daugiau jie gali padaryti, tuo mieliau imasi naujų ir daugiau pastangų reikalaujančių užduočių. Taip atsiranda kelių raidos sričių sąveika, kuri teigiamai veikia visą vaiko raidą. Apskritai fizinis vaikų aktyvumas turi įtakos vaikų pažinimo rezultatams, bendrai sveikatos būklei, savigarbai, streso valdymui. Ikimokyklinis vaikų amžius yra ypatingas. Tad socialinę patirtį vaikas įgyja gyvendamas ne uždaroje erdvėje, bet bendraudamas su savo šeimos nariais, su aplinkiniais (kaimynais, grupės vaikais, jų tėvais). Nuo ankstyvos vaikystės vaikas įtraukiamas į įvairaus pobūdžio socialinius santykius. Jam tenka prisitaikyti prie aplinkos, išmokti elgtis taip, kaip elgiasi kiti jį supantys žmonės.

A. Juodaitytė. (2003) pateikia tokį apibrėžimą: „Socializacija vaikystėje – tai procesas ir rezultatas, kai aktyviomis vaiko pastangomis įsisavinama socialinė patirtis, kurią jis perima aktyviai sąveikaudamas su socialine aplinka, iš pradžių tik ją domėdamasis, vėliau ją stebėdamas, o dar vėliau tiesiogiai sąveikaudamas su ja“. Socializacijos procesas ikimokykliniame amžiuje itin svarbus. Šiame amžiuje vaiko vystimasis priklauso nuo aplinkos sąlygų, viso jo gyvenimo bei auklėjimo organizavimo. Besiformuojanti asmenybė imli visuomenėje vyraujančioms nuostatoms bei vertybėms

Pasak mokslininko D. Elkonino (cit. 1997) pedagogai turi atkreipti dėmesį į tris vaikų socialinei-pažintinei raidai įtakos turinčius veiksnius: požiūrį į žmones (prieraišumą, meilę, pasitikėjimą, įtarumą, neapykantą); jausmų stiprumą (paviršutiniški ar gilūs); bendravimo su kitais vaikais bei suaugusiaisiais būdus ir individualaus stiliaus raišką (lėlę gauti jos paprašius iš draugės). Demokratiniam ugdymui didelę įtaką daro aplinka: vienmečiai, pedagogai. Nuo pedagogo gebėjimo perteikti vaikams puoselėjamas vertybes, įsitikinimus, priklauso ir tolesnis jo ugdymas bei ugdymą(sis). Vaikams turėtų būti sudarytos sąlygos ir galimybės priimti sprendimus. Suaugusieji turėtų suprasti, kad vaikui ne visada svarbiausia žodžiai, svarbiau tai, kokiomis vertybėmis mes patys vadovaujamės gyvenime ir kaip bendraujame su vaikais. Mūsų vaikai retai temato pagarbą,

pasitikėjimą, padrašinimą, atidumą, todėl aišku, jiems sunku išmokti pasitikėti savimi bei kitais, juos gerbti. Vaikas, kuris bendraudamas su suaugusiais ir draugais patiria džiaugsmo, yra pasirengęs kelti sau teigiamus veiklos tikslus, pozityviau vertina save, geriau orientuojasi aplinkiniame pasaulyje. Socialinės kompetencijos dėka vaikui sudaromos sąlygos pačiam atlikti įvairius veiksmus, ugdomas gebėjimas išreikšti savo nuotaiką ne tik žodžiais, bet ir jausmais, gestais, veido mimika, taip pat suprasti kitą be žodžių (Kuginytė – Arlauskienė 2012).

Anot L. Goldan ir J. Bowlby J. (cit. 1983), kada vaikams trūksta meilės, pasitikėjimo, jie nesijaučia saugūs. Neretai pedagogas būna vienintelis vaiko sergėtojas, draugas, vedlys. Tačiau jam reikia ir vidinės ramybės, jis trokšta būti saugus, o šitai užtikrinti nelengva. Todėl tai, ką daro vaikai, turėtų būti pastebėta ir įvertinta. Turėtume mylėti vaiką atsižvelgdami į jo interesus, norus ir nenorus, klausimus ir atsakymus kad ir kokie jie būtų. Neatstumiame ir agresyvaus, ir tikrai besiilginčio gėrio, grožio vaiko. Kaip tik, iškilus problemiškai situacijai, ramus, konstruktyvus žaidimas sukeltų švelnią šypseną, malonų apkabinimą ir pagyrimą, vaikai būtų mažiau linkę atkreipti suaugusiųjų dėmesį problematišku elgesiu (Myers 2000).

Kaip teigia O. Mockevičienė., A. Tarasonienė., V. Bartkevičienė (2011) mylimas vaikas greičiau auga, geriau vystosi, labiau pasitiki savimi ir savo gebėjimais, jį dažniau lydi sėkmė, nes jis nebijo bandyti, klysti. Vaikas turėtų būti mylimas ne todėl, kad yra berniukas, ar mergaitė, šviesiaplaukis, ar tamsiaplaukis, o todėl, kad jis yra. Neveltui akcentuojama emocinio ryšio svarba šiame amžiuje, kurios buvimas, ar atvirksčiai – stoka, turi ypatingos reikšmės vaiko emocinei, socialinei, protinei, ir net fizinei raidai.

Anot R. Sabaliauskienės, R. Rimkienės. (2009) teigimu, suaugusiųjų vaidmuo – padėti mažyliui susivokti šiame pasaulyje, suteikti saugumo jausmą, tenkinti jo poreikius, skatinti ugdymą(si), o visa kita nuveiks jis pats. Kiekvienas vaikas turi prigimtines teises – saugiai gyventi, augti, pažinti ir ugdytis, todėl suaugusieji privalo gerbti šias teises ir stengtis sudaryti palankias sąlygas joms atsiskleisti.

Apibendrinant galima manyti, jog vaikams, lankantiems ikimokyklinę įstaigą taip pat reikia nuolatinių šiltų santykių su žmonėmis, kuriais jie gali pasitikėti.

A. Maslow (cit. 1943) poreikių teorijoje aiškinama, kad aukštesnieji poreikiai pradeda reikštis tik patenkinus žemesnius poreikius. Remiantis šia teorija, tik tuomet, kai fiziologiniai poreikiai patenkinami, kyla psichologinis saugumo poreikis. Poreikis jausti, kad pasaulis yra tvarkingas ir numatomas, poreikis jausti saugumą ir pastovumą. Kai patenkinamas psichologinis saugumo poreikis, žmogus pradeda vertinti šiltus tarpusavio santykius, meilę, draugystę. (Myers, 2000)

Pasak J. Kagan (1984) didelę reikšmę vaiko emociniam bei visuminiam saugumui teikia

ikimokyklinės įstaigos. Ypač jose dirbantys pedagogai, kurie sukuria vaikui emociškai saugią, jaukią aplinką. Aplinką, kurioje vaikas geba save realizuoti, pasitikėti savimi. Pirmoji vaiko auklėtoja lopšelio grupėje, pradedant lankyti ikimokyklinę įstaigą, tampa savu bei artimu žmogumi, prie kurio vaikas labai prisiriša. Vaikas įsivaizduoja, jog šis žmogus bus jo draugas, su kuriuo jausis saugus.

Pagal nustatytą ikimokyklinės įstaigos nuostatų tvarką vaikas yra perkeliamas į kitą grupę, pas kitą pedagogą, į kitą jam mažai pažystamą aplinką. Taip vaikas pasijaučia nesaugus, darosi nervingas, dažnai pareikšdamas nenorą eiti į darželį. Tačiau negalime paneigti, jog vaikai nepripranta prie naujos aplinkos.

Kaip teigia R. Johnson (1999) vaikai yra individualybės, tad yra atvejų, kai vaikas adaptuojasi prie naujos aplinkos labai greitai. Norint užtikrinti vaiko teisę būti saugiam, turime sukurti tokia aplinką kuri tik iš dalies pakistų. Pasikeitusios aplinkos priemonės: žaislai, baldai ir kt., vaikus tai dar labiau sudomins, paskatins domėtis naujovėmis. Dažnai keičiantis pedagogų personalas, nesuteikia vaikui pilnavertiško saugumo jausmo. Vaikui be galo svarbu, jog šalia jo esantis žmogus būtų tas, kuriuo vaikas gali ir turi pasitikėti. Vaikui turime sukurti aplinką, kuri būtų kuo panašesnė į namų aplinką.

K. Hansen., S. Saifer. (2000) nuomone, vaiko socialinė aplinka lemia daugelio jo gerovės ugdimosi procesų. Svarbu, kad vaikas savo aplinkoje jaustųsi saugus, ir tai didele įtaką daro socialiniai įgūdžiai, socialinė aplinka, kurioje vaikas auga. Svarbų vaidmenį turi ir vaiko šeima bei pedagogas, kuris daug laiko praleidžia su vaiku ikimokyklinėje įstaigoje. Svarbi ne tik pedagogo kompetencija, bet ir jo atsidavimas, meilė vaikui, noras padėti vaikui ugdymo(si) procese, labiau pažinti esančią aplinką, žmones, bei pasaulyje vykstančius procesus.

1.5. Vaiko emocinis saugumas keičiantis pedagogams ikimokyklinio ugdymo įstaigose

Ikimokyklinė įstaiga vaikui tampa tarsi antrais namais, kuriuose jis sąveikauja su aplinka, bei joje esančiais žmonėmis – tai pedagogai bei kiti specialistai prisidedantys prie vaiko ugdymo.

Anot A. Juodaitytės (2003) ikimokyklinė įstaiga tampa viena iš socialinės aplinkos darinių. *Socialinė aplinka* - tai vaiko santykis su kitais žmonėmis – tėvais, broliais, seserimis, auklėtojais, draugais, taip pat institucijomis, kuriose jis lankosi. Tai santykiai, kurie lemia vaiko asmenybės formavimosi ypatybes.

Remiantis Lietuvos Respublikos Vaiko Teisių apsaugos pagrindų įstatymu (1996), Vaiko apsaugos nuo neigiamos socialinės aplinkos įtakos bendrųjų nuostatų punktu, valstybės vietos

savivaldos institucijos, kiti fiziniai ir juridiniai asmenys privalo saugoti vaiką nuo neigiamos socialinės aplinkos įtakos. Sveiko gyvenimo būdo propagavimas ir vaikų teisinis švietimas svarbios valstybės socialinės politikos ir veiklos kryptys. Taigi *socializacija* – sudėtingas, visą gyvenimą besitęsiantis procesas, kurio dėka yra tampama socialine būtybe, kuri gali prisitaikyti prie naujų situacijų įvairiais savo gyvenimo periodais. *Socializacija* – visuomenės kultūros perteikimas vaikams ir kitiems asmenims, siekiant, kad jie sėkmingai įsiliėtų į visuomenę. Socializacija gali būti vadinamas procesas, kurio metu individas įsijungia į visuomenę, perima jos sukauptą patirtį, socialines vertybes ir normas, formuoja socialiai reikšmingus asmenybės bruožus. Socializacija neatskiriama nuo adaptacijos taigi – *socialinė adaptacija* - asmenybės prisitaikymas prie socialinės aplinkos. Vienas iš asmenybės socialinių poreikių yra poreikis būti reikalingu ir pritapti visuomenėje. Tai sąlygoja socializacijos procesas, kuris vyksta jau ankstyvoje vaikystėje. Socializacijoje vykstantys procesai:

- *Pirma*, tai procesas kurio metu vaikai išmoksta būti pilnaverčiais savo visuomenės nariais. Socializacijos procese iš kartos į kartą yra perduodamos kultūrinės vertybės ir įgyta patirtis.
- *Antra*, socializacija yra savęs atskleidimo procesas. Visuomenėje augantis žmogus pamažu įgyja savęs sutapatino jausmą; įvairių savybių, kurios skiriasi nuo kitų žmonių; savęs ir savo jausmų suvokimą.

I. Bražiūnienės (2010) nuomone, socializacija ypač didelę reikšmę atlieka vaikystėje ir paauglystėje, nes būtent tada mes susiduriame su naujais ir mums nepažįstamais dalykais. Vaikystėje mes pradėdam pažinti pasaulį ir mums diegiamos tam tikros vertybės, kurios yra būdingos tai šeimai. Kūdikis išmoksta kalbėti, bando suprasti kas yra blogai, o kas – ne. Vaikai stebi aplinkinių dėmesį ir dažnai stengiasi jį atkartoti. Jie taip mokosi. Šiuo laikotarpiu yra įsisavinami visi svarbiausi gyvenimo įgūdžiai ir asmenybės vertybės. Nuo pat pirmų gyvenimo metų jau pradeda formotis individuali asmenybė, kuri jau turi savi charakterį, principus ir socialinį suvokimą. Socialinį suvokimą, pirmiausia, padeda išvystyti tėvai. Šiuo laikotarpiu vaikas visiškai pasiduoda suaugusiųjų valiai. Jam tenka prisitaikyti prie aplinkos, išmokti elgtis taip, kaip elgiasi kiti jį supantys žmonės Taigi žmogaus socializacija prasideda šeimoje, kur formuojami asmenybės pagrindai. Vaikui paaugus prasideda paauglystės laikotarpis, kuris yra labai svarbus formuojantis asmenybei. Juk ne kiekvienas iš mūsų gali būti asmenybe, o būtent šiuo laikotarpiu žmogus mokosi tapti savarankišku ir individualiu. Vieni iš socializacijos procesą įtakojantys veiksniai yra: 1. *Šeima* (tėvai, seneliai, artimi giminaičiai). 2. *Ugdymo institucijos* (darželis, mokykla, būreliai).

Šeima (tėvai, seneliai, artimi giminaičiai). Pirmoji vaiko socialinė institucija yra šeima.

Pirminė socializacija vyksta ankstyvaisiais vaiko gyvenimo metais. Ji yra ypatingai svarbi, nes būtent šiuo metu formuojasi vaiko charakterio bruožai, įgūdžiai, vertybės, moralinės nuostatos, požiūris į darbą, į dorovines, kultūrinės vertybes. Pagrindiniai socializacijos uždaviniai vaikystėje yra kalbos įgūdžių formavimas, esminis asmenybės susiformavimas ir pagrindinių normų bei vertybių išmokimas, t. y. pamatai būsimam socialiniam gyvenimui. Iš šeimos vaikas perima daugelį dalykų, tačiau pirmiausia šeima formuoja vaiko pasaulėžiūrą. Vaikai kaip kempinės sugeria visus gerus ir blogus bendravimo, elgesio, požiūrio į tam tikrus dalykus pavyzdžius, kuriuos mato šeimoje. Šiame amžiaus tarpsnyje tėvai vaikams yra didelis autoritetas. Jie mėgdžioja tėvų įpročius, posakius, bendravimo stilių, požiūrį ir kt. Todėl tėvai turi stengtis būti geru pavyzdžiu savo vaikams. Tėvų auklėjimas padeda pažinti pasaulį, žmones, padeda formuoti charakterį, valią, elgesį. Auklėjant formuojami vaiko santykiai su aplinka, žmonėmis, darbu, daiktais ir savimi.

Ugdymo institucijos (darželis, mokykla, būreliai). Darželyje vyksta vaiko susipažinimas su socialine aplinka: naujais žmonėmis, būriu savo bendraamžių, auklėtojais, kurios tampa dar vienais svarbiais žmonėmis įtakojančiais vaiko socializacijos procesą. Darželyje vaikas ruošiamas mokyklai: mokoma raidžių, skaičių, lavinami vaiko sugebėjimai ir kt. Darželis duoda pagrindą to, ko reikia visuomenės nariui- žinojimą. Vaikų socializacijos procesas yra ypač sudėtingas ir sunkus, dėl to kad vaikas mato daug socialinės įvairovės. Jis gyvena trijose aplinkose : šeima, vaikų darželis ir galiausiai visuomenė. Visos šios aplinkos vaikui yra nepaprastai svarbios, ir glaudžiai susiję viena su kita. Darželyje kaip ir mokykloje jį supantys asmenys yra artimiausia socialinė aplinka po šeimos ir kitų artimųjų, todėl labai svarbu kaip greitai vaikas pritampa savo grupėje. Geri santykiai su bendraamžiais suteikia vaikui pasitikėjimo savimi, jis gali laisvai reikšti savo mintis, bendrauti, o visi šie veiksniai labai svarbūs integraciniame vaiko procese į visuomenę. Ikimokyklinėje įstaigoje vyksta vaiko susipažinimas su nauja struktūrine aplinka, bendraamžiais, pedagogais, kurie tampa dar vienais svarbiais žmonėmis įtakojančiais vaiko socializacijos procesą. Vaikas gyvena trijose aplinkose: šeima, visuomenė, ugdymo įstaigos. Visos šios aplinkos vaikui yra nepaprastai svarbios, ir glaudžiai susiję viena su kita. Jos turi būti saugios, funkcionalios, ir atsiliepiančios į vaiko interesus, kurie skatintų vaiko saviraišką, kūrybą, pažinimą. Socialinė vaiko raida yra išorinio santykių kūrimo ritmo dalis, būtent vaikui ikimokyklinė įstaiga tai gali padėti įveikti. Ikimokyklinė įstaiga gali padėti vaikui įveikti santykių raidos etapą , kuomet kai neužtenka namų erdvės, o reikia specialiosios terpės tai ikimokyklinė įstaiga gali tai suteikti. Taip padedant vaikui sąveikauti su kitais vaikais, pedagogais, suteikti plataus spektro užimtumą, kurio ne visada pakanka namų aplinkoje (Braziūnienė, 2010).

Anot Eriksono E. (cit. 1963) vaiko asmenybės vystimasis pereina tam tikrus raidos etapus. Kiekvienam iš etapų būdinga tam tikra raidos krizė, nuo kurios išsprendimo priklauso tolesnis asmenybės vystimasis. Vaikas (2 – 3 m.) viską siekia daryti pats ir labai didžiuojasi savo gebėjimas. Kai tai leidžiama įgyvendinti, vaikas įgyja savarankiškumo (autonomijos) jausmą, bei valią. Savarankiškumo atsiradimas ir augimas stiprina įgytą pasitikėjimą kitais (Myers, 2000).

Tėvai vaikui linkę suteikti superglobą (hypergloba), kuri stabdo vaiko saviraiškos ir pasitikėjimo procesą. Tuomet vaikas patekęs pas pedagogą turi galimybę ištaisyti šią dažnai pasitaikančią problemą šeimose. Tad pedagogas turi pateikti save taip, kad tėvai jaustųsi ramūs palikdami savo atžalą kitam atsakingam žmogui. Pedagogas turi pasižymėti kompetentingumu bei gebėjimu bendrauti ir bendradarbiauti su vaiko šeima. Pedagogas turi būti asmenybė, kuri ugdomą gebėtų pateikti taip, kad vaikas jaustųsi saugus.

R. Štaineris (1998) ugdomą traktavo kaip "ugdymo meną", pagrįstą žmogaus pažinimu. Jis teigė, kad kiekvienai epochai yra būdingos vienokios ar kitokios ugdymo idėjos, išplaukiančios iš to laikotarpio pasaulio pažinimo. Auklėjimo menui būdingi šie dalykai: gilus žmogaus prigimties žinojimas ir pedagogo asmenybė, jo dvasinė būseną. Jis taip pat manė, kad vienas iš pagrindinių pedagogikos principų auklėjime ir mokyme, tai - mokymas kūrybiškai telkti jėgas, gamtos pažinimas ir meninis skonis, mokymas jausti save, šalia esantį žmogų, aplinką. Valdorfo pedagogika, kaip teigia I. Brochman (1999), nukreipta prieš šiuolaikinio pasaulio dvasinį nuopuolį. Jos tikslas - ugdyti laisvą, harmoningą asmenybę, padėti vaikui įeiti į pasaulį taip, kad jis nenustotų jo mylėjęs.

Remiantis atliktų tyrimų duomenimis (Bendravimo psichologija, 2002) nustatyta, kad turtinga socialinė aplinka – emociniai ryšiai, bendravimas, poveikis vienas kitam – turi įtakos smegenų augimui ir vystimuisi, gabumų prielaidų formavimuisi visą ikimokyklinės vaikystės laikotarpį. Sukurta socialinė vaiko smegenų raidos teorija, kuri aiškina, jog fizinių sąlygų (gero maitinimo, gryno oro, judėjimo) nepakanka, kad vaiko smegenys maksimaliai augtų ir bręstų pagal genetiškai duotas galimybes. Iki trejų metų vaikui labai svarbūs ryšiai su tėvais ir kitais šeimos nariais, sulaukus trejų – būtinas bendravimas su kitais vaikais grupėje, praturtinantis ir išplečiantis vaiko emocinius ryšius, suteikiantis galimybę daugiau bendrauti. Tad ikimokyklinė įstaiga atitinka šiuos reikalavimus, taip sukuriama palankesnė sąlyga vaikų gabumų prielaidoms susidaryti

Vaiko gabumų prielaidos ikimokykliniame amžiuje vis dar formuojasi. Šios prielaidos lemia, kaip lengvai ir greitai vaikas įgis įvairių gebėjimų. Jei vaiką anksti pradeda ugdyti kompetentingas specialistas – ikimokykliniais metais jis plėtoja vaiko gabumų prielaidas, todėl vėliau vaikas lengviau ugdomosi įvairius gebėjimus ir pasiekia geresnių rezultatų. Pedagogas turi pranašumą nei

vaiko šeima, galėdamas suteikti vaiko ugdimuisi įvairumo. Ankstyvojo ugdimosi būdų tyrimai rodo, kad vaikas – tai tarsi nenuilstanti, iš savo patirties besimokanti, pati save kurianti „mašina“. Vaiko mokymosi logika bandoma remtis netgi kuriant „besimokančius“ kompiuterius. Darželiuose dirbančios auklėtojos gerai išmano vaiko patirties kaupimo būdus ir geba juos papildyti kitais vaikui priimtinais, jo prigimtį atitinkančiais bei ugdimąsi praturtinančiais būdais, tokiais kaip naujos idėjos išbandymas, eksperimentavimas, problemų sprendimas ir kt. Dabartinės kartos tėvai vaikystėje lankė darželius, kuriuose vykdavo didaktinės pamokėlės, todėl neretai ir patys naudoja vaiko tiesioginio mokymo metodus. Leisdami vaiką į darželį, tėvai turi galimybę iš pedagogų pasimokyti kai kurių vaikui ugdyti svarbių dalykų (Monkevičienė, 2005).

Pedagogas tampa labai svarbia ugdymo struktūros dalimi, nuo kurios priklauso tolimesnė vaiko ateitis. Tačiau ikimokyklinėse įstaigose galima susidurti su dažnai pasitaikančia problema – tai pedagogu kaita grupėse. Dažnai pasitaiko, jog vaikas pradėjęs lankyti ikimokyklinę įstaigą patiria pedagogų pasikeitimą. Tai pasireiškia tuomet, kai vaikas lanko lopšelio grupę, o vėliau tenka (pagal amžiaus tarpsnį) pereiti į kitą grupę, pas kitą pedagogą. Yra įstaigų, kurios vadovaujasi savo vidine tvarka, ir suteikia galimybę pedagogams ugdyti savo auklėtinius ilgiau nei metus (lopšelio gr. vaikai pagal amžių būna 1m.).

I. Leliūgienės (1997)nuomone, svarbi vaiko socializacijai institucija - ikimokyklinė įstaiga. Ikimokyklinio amžiaus sąvoka apima laiką iki šeštųjų gyvenimo metų, tai yra iki tada, kai pradedama lankyti mokyklą. Vaiko vystimuisi ir ugdymui vienodai svarbūs visi gyvenimo metai. Kiekvienais gyvenimo metais vaiką reikia ugdyti atitinkamai pagal jo protinį, kūno, socialinį ir emocinį vystimąsi. Svarbu, kad būtų orientuojamasi į darnų, vientisą ugdymą. Svarbiausiuose švietimo reformos dokumentuose vaikų ikimokyklinis ugdymas pradėtas traktuoti kaip pirmoji vieningos švietimo sistemos pakopa. Daugiausia dėmesio pradėta skirti vaiko asmenybės ugdymui, jo raidai. Į ugdymą apskritai imta žiūrėti kaip į vientisą ir nedalomą procesą.

Pasak I. Lemežytės (2011), būtent ikimokyklinio, o taip pat ir priešmokyklinio, ugdymo įstaiga yra pirmoji vaiko mokykla, kurioje jis bendrauja su savo bendraamžiais, juos mėgdžioja, lavinasi, mokosi tvarkos. Ikimokyklinis ugdymas skatina mažylio socialinį, pažintinį vystymą(si), praturtina vaikų bendravimo su kitais patirtį, padeda pasiruošti mokymuisi mokykloje. Be to, ikimokyklinio ugdymo įstaigų teikiamos paslaugos labai naudingos vaikų tėvams, kurie dėl užimtumo negali patys visą dieną prižiūrėti savo atžalų.

Pasak J. Laužiko (1993) nuomone, visapusiškas vaiko pažinimas yra svarbi mokymo, auklėjimo ir harmoningo ugdymo sąlyga. Mokslininkas akcentavo, kad norint pažinti vaiką, reikia jį tirti įvairiais atžvilgiais: visų pirma, reikia pažinti vaiko psichines ir fizines savybes, kokios jos yra

tam tikru momentu, antra, siekti sužinoti, kaip jos išsivystė ir kaip vystosi toliau. Tokią kompetenciją turi pedagogas su kuriuo vaikas pradeda ugdimosi procesą ikimokyklinėje įstaigoje, tad pedagogo kaita vaikui gali sugriauti saugumo pamatą, kuris yra labai svarbus jo tolesniuose etapuose. Vaikui saugumo jausmas yra labai aktualus reiškinys.

Anot J. Vaitkevičiaus (1995) nuomone, visų vaiko gyvenimo sferų pažinimas įgalina sukaupti pakankamai duomenų, siekiant prognozuoti jo vystimosi perspektyvas, numatyti priemones šiam procesui koreguoti ir laiku suteikti būtiną pagalbą, susidūrus su sunkumais.

Vaitkevičius. (1995) teigė, jog: „Norint pažinti ir suprasti kitą žmogų, o ir patį save, reikia abu šiuos veiksnius (vidines žmogaus savybes ir išorines sąlygas, kuriose gyvena žmogus) tirti drauge“.

Remiantis Lietuvoje švietimo koncepcija (1992) pradėta puoselėti nauja vaiko brandinimo mokyklai idėja — visuotinis ikimokyklinis ugdymas. Taigi, ikimokykliniu laikotarpiu vaikas jaučiasi ne tik šeimos, bet ir bendraamžių grupės narys. Jo atsivėrimas platesnei socialinei aplinkai iškelia ir draugų, ir masinės informacijos priemonių įtakos problemas. Vidinėje psichologinėje plotmėje kaip ikimokyklinuko vystimosi uždaviniai apibrėžiami: 1) lyties tapatumo supratimas, 2) savigarbos savybės ugdymas 3) sąžinės ir moralės sampratos pradžia. Socialinėje plotmėje juo įvardijamas 4) grupinio žaidimo atsiradimas.

Anot B. M. Newman ir P. R. Newman (1987) šeima ir darželis - pagrindiniai ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų socializacijos veiksniai. Socializacijos požiūriu vaikai yra viena labiausiai pažeidžiamų socialinių grupių. Pozityvi vaiko socializacija priklauso ir nuo vidinių, su vaiko asmeninėmis savybėmis susijusių veiksnių ir nuo išorinių, socialinių institucijų veiklos. Tradicinės institucijos, su kuriomis daugiausia susiduria minėto amžiaus vaikas - tai šeima ir ikimokyklinė įstaiga.

B. Bajoriūnas (1997) teigė, jog „Šeima - pirminė visuomenės ląstelė, viena pagrindinių jos struktūros elementų Pirminė todėl, kad joje visų pirma ugdomi vaikai, formuojamas charakteris, idealai. Šeima yra ne tik raginimas gyventi, bet ir gyvenimas“ .

Pasak I. Leliūgienės (1997) tėvai, šeima vaikui yra pirmiausia ir svarbiausia socializacijos institucija. Čia prasideda vaiko socializacija, nuo kurios labai priklauso fizinis, emocinis ir socialinis žmogaus vystimasis visą gyvenimą.

Lietuvos Švietimo sistemoje (2009/2010) pateikiama, kad 1991 m. patvirtinta Eksperimentinė vaikų ugdymo programa. Priimta keletas alternatyvių programų: 1. Ikimokyklinio ugdymo gairės. Programa tėvams ir pedagogams (1993); 2. Ankstyvojo amžiaus vadovas (2001); 3. Priešmokyklinio ugdymo ir ugdymo(si) programos aprašas (2005). Kiekvienoje iš priimtų programų apibrėžiamas šeimos ir ikimokyklinės įstaigos statusas bei nurodomos galimybės jų tarpusavio sąveikai.

Programose taip pat pažymėtos ikimokyklinio ugdymo turinio gairės.

Lietuvos švietimo reformos gairėse (1993) vaikystė vertinama kaip nepakartojama žmogaus gyvenimo vertybė, o kiekvienas vaikas unikalus, ikimokyklinėje įstaigoje siekiama:

- sudaryti palankiausias sąlygas vaikui atsiskleisti ir tobulėti;
- atsižvelgiant į kiekvieno vaiko kultūrinę ir socialinę patirtį; individualias galimybes, padėti jam integruotis į visuomenę;
- kurti stimuliuojančią aplinką ir bendravimą;
- vaikui pateikti tokį ugdymo turinį, kuris būtų nesuskaidytas, o formuotų vientisą, nedalomą pasaulio vaizdą.

Ikimokyklinėje įstaigoje kuriama emociškai ir fiziškai saugi aplinka stimuliuojanti aktyvią vaikų veiklą, skatinanti kūrybiškumą ir saviraišką. Vaikų darželį lankantys vaikai ugdomi kryptingai, todėl įgauna socialinės, emocinės, komunikacinės patirties, lengviau priima naujoves, prisitaiko prie pasikeitusių sąlygų, yra savarankiškesni, turi elementarių mokymuisi ir gyvenimui reikalingų gebėjimų. Vaikas gali gauti labai įvairių pasiūlymų, atsižvelgiant į jo individualybę. Kadangi nėra įpareigojančių mokymo planų, atkrinta spaudimas dėl rezultatų, nebent klaidinga tėvų ir auklėtojų garbėtroška jau ikimokyklinį laikotarpį paverčia priešlaikine mokykla ir taip apriboja vaiko vystymo(si) laisvę. Ikimokyklinėje įstaigoje suteikiama vaikui vietos ir laisvės spontaniškai veikti. Spontaniška veikla, priešingai reaktyviai elgsenai, sudaro kūrybiškumo pagrindą. Iš pradžių veikla yra mažai diferencijuota (galima palyginti su kūdikio judesiais), pamažu ji tampa koordinuojama ir labiau nukreipta į tikslą. Ji visada labai originali, kupina variacijų ir spontaniška. (Lietuvos švietimo reformos gairės 1993).

Vaikų darželis papildo vaiko ugdymą šeimoje: plečia socialinį vaiko patyrimą, sudarydamas jam sąlygas realiai gyventi mažoje vaikų bendruomenėje; padeda vaikui (o per jį ir šeimai) perimti (ar atgaivinti) tradicines bendruomenės vertybes, jas puoselėdamas vaikų darželio kultūriniame gyvenime; padeda vaikui atskleisti save ir savo gebėjimus bei juos ugdyti (teikia kvalifikuotą pedagoginę pagalbą). Sėkmingas tikslų realizavimo rezultatas darželyje - deramas vaiko socializacijos lygis, reikiamas pasirengimas mokyklai. Tačiau vaiko asmenybės formavimosi sėkmę gali laiduoti tik tarpusavio pasitikėjimu ir pagarba grįstas šeimos ir darželio bendradarbiavimas. Ypač svarbi asmenybės raidai šeimos vertybių ir asmenybės bruožų, kurie pripažįstami ir skatinami šeimoje, įtaka. Daug lemia tėvų asmenybės, jų lūkesčiai, vertybės, dėmesys ir pagarba vaiko idėjoms, jausmams, klausimams ir fantazijoms, taip pat sugebėjimas skatinti vaiko nepriklausomybę, savarankiškumą, autonomiją, asmeninę saviraišką, tokius svarbius asmenybės kūrybiniais laimėjimams (Lietuvos Švietimo sistema 2009/2010).

Pagal humanisto A. Maslow (cit. 1943) idealios ikimokyklinės įstaigos (mokyklos) viziją, ikimokyklinė įstaiga (mokykla) turėtų būti ta vieta, kuri padėtų vaikui atrasti identiškumą ir atskleisti pašaukimą, mokytis branginti gyvenimą (Myers, 2000). V. Aramavičiūtė (2005) teigė, jog vaikui svarbu patenkinti jo saugumo, prierašumo, meilės, dėmesio ir pagarbos poreikius, išmokyti pasirinkti ir realizuoti aukščiausias vertybes.

Taigi galima daryti išvadą, jog pedagogo vaidmuo vaiko ugdymui bei vaiko saugumo jausmui yra labai svarbus. Vaikas jaučiasi emociškai saugesnis jei ilgą laiką bendrauja su savo pedagogu, juo pasitiki.

Anot E. Erikson (cit. 1963), per pirmus tris gyvenimo metus vaikai turi įveikti tam tikras raidos užduotis: atrasti pasitikėjimą aplinkiu pasauliu, artimais žmonėmis ir išsiugdyti savarankiškumą. *Pasitikėjimas* yra kai tik vaikai pradeda jaustis saugiai savo aplinkoje, jie pradeda tyrinėti pasaulį. Atkreipkite dėmesį į daugumą vienmečių - dvimečių: kai jie pakliūna į svetimą aplinką, sukiojasi arti mamos, kiti paprašo dar pažysti, o kai tik pasijunta saugiai, pradeda domėtis ta nauja aplinka, dūkti ir žaisti. Mažesnieji vaikučiai turi išmokti pasitikėti suaugusiais: kai jie yra paguodžiami, paimami ant rankų, nešiojami, jie jaučiasi saugiai ir yra ramūs. Vaikai pradeda suprasti, kad santykiai su kitais žmonėmis gali būti malonūs, smagūs, žaismingi. Kūdikiams jau nuo pirmųjų mėnesių siekia bendravimo. Šiuo laikotarpiu svarbu, kad suaugę nesiliautų bendrauti ir atsiliptų į vaiko siunčiamus signalus. Vienas iš būdų, palengvinančių bendravimą su kūdikiais ir padedančių formuoti abipusį pasitikėjimą - tai kūdikių ženklų kalba (Myers 2000).

Anot K. Horney (2004) vaiko saugumas visiškai priklauso nuo to, kaip su juo elgiasi tėvai. Iš esmės tėvai gali neleisti vaikui saugiai jaustis rodydami jam meilės ir šilumos trūkumą. K. Horney manė, kad vaikai gali pakelti tokius patyrimus, kokie paprastai (bent Froido teorijoje) laikomi trauminiais - atsitiktinį sumušimą, ankstyvą seksualinį patyrimą ar staigų atjunkymą nuo krūties be kokių nors sunkesnių pasekmių tol, kol jie jaučiasi pageidaujami ir mylimi, taigi, ir saugūs. Tačiau tėvai gali elgtis įvairiais būdais, kurie neleidžia vaikui pasijusti saugiai ir sukelia vaiko priešišumą - jie gali aiškiai vertinti kitą vaiką daugiau, neteisingai bausti, nenuosekliai ir ūmiai elgtis su juo, netesėti savo pažadų, tyčiotis iš vaiko, žeminti jį, izoliuoti jį nuo kitų vaikų ir pan. Tokiu atveju vaikas patiria *priešiškumą* tėvams, kuris dažniausiai nėra išreiškiamas, o užslopinamas, išstumiamas dėl kelių priežasčių, tokių kaip *vaiko bejėgiškumo*, *vaiko baimės*, *meilės poreikio* ir *kaltės jausmo*. *Bejėgiškumas*. Nebūtinai kiekvienas vaikas turi jaustis bejėgiu, nors kada šis jausmas atsiranda, jis yra viena būtinų sąlygų vystytis neurotinei asmenybei. Ar vaikas jaučiasi bejėgiu, priklauso nuo tėvų elgesio su juo. Jei vaikas yra ypač globojamas ir taip yra laikomas visiškai priklausomu nuo tėvų, tada skatinamas jo bejėgiškumas. Kuo labiau bejėgiu vaikas jaučiasi, tuo mažiau jis išdrįs prieš juos

maištauti. Taigi, bet koks priešiško jausmas bus išstumtas. *Baimė*. Vaikas lengvai gali pradėti bijoti savo tėvų dėl bausmių, grasinimų ir mušimo. Taipogi gali būti naudojami ir netiesioginiai būdai vaikui įbauginti. Vaikas gali pradėti bijoti mikrobu, mašinu, šunų, nepažįstamų žmonių, kitų vaikų ir pan., stebėdamas, ką tėvai sako ar koks jų santykis su šiais dalykais. Kuo labiau vaikas bijo savo tėvų ar pavojingo pasaulio, tuo labiau jis išstums savo priešiskumą tėvams. *Meilė*. Paradoksaliu būdu meilė gali būti dar viena priežastis išstumti priešiskumui. Šiuo atveju K. Horney kalba apie netikrą meilę - t.y., tokią, kada tėvai pastoviai kalba vaikui apie tai, kiek jie myli jį ir kaip daug jie aukojasi vaikui, tačiau iš tikrųjų nejaučia meilės ir šilumos jam. K. Horney mano, kas vaikas atpažįsta, kada tėvų meilė yra tikra ir jį nelengva suklaidinti tokiomis netikros meilės demonstracijomis ir išraiškomis. Tačiau vaikui tenka priimti šį pakaitalą, nes tai yra viskas, ką jis turi, ir dėl to jis vėl gi išstumia savo priešiskumą, bijodamas prarasti tai, ką jis dar turi. Šie trys faktoriai - bejėgiškumas, baimė ir meilė - skatina vaiką išstumti savo priešiskumą tam, kad jis išvengtų savo ir taip netvirtų santykių su tėvais pablogėjimo. Vaikui arba reikia jų, arba jis bijo jų arba bijo prarasti net tą meilę, kurią jam dar siūlo. Be to, mūsų kultūroje vaikai dažnai priverčiami jaustis kaltais dėl bet kokios priešiskumo tėvams išraiškos ar maišto prieš juos. Vaikas priverčiamas jaustis beverčiu, nedoru ar nuodėmingu dėl savo pykčio išreiškimo ar net tik dėl pykčio jautimo. Kuo didesnę kaltę vaikas jaučia, tuo giliau jis išstums savo priešiskumą. Taigi remiantis šia teorija galime susidaryti nuomonę, jog vaikui iš tiesų labai didelį vaidmenį suvaidina saugumo patikimumo jausmas.

A. Maslow (cit.1943) teigė, kad fiziologiniai, saugumo, priklausymo bendruomenei poreikiai turi būti patenkinti, kad vaikas galėtų bendrauti su kitais bei ugdytis (Myers, 2000). T.B. Brazelton ir S. Greenspan (2008) apibrėžia išskirtinius mažųjų poreikius: nuolatinio emocinio ryšio, fizinio saugumo ir priežiūros, įvairios patirties, patenkinančios individualius poreikius, raidą atitinkančios veiklos, tam tikrų ribų ir pažįstamos aplinkos, palaikančios bendruomenės ir kultūrinio perimamumo, garantijų dėl savo gerovės ateityje. Vaikams reikia daug kartų ištyrinėti aplinką, kad geriau suprastų, kaip veikia įvairūs daiktai. Svarbią pažinimo raidos dalį sudaro vaikų bendravimas su ugdytojais ir bendraamžiais. Ugdytojai, stebėdami vaikus, tinkamai parenka ugdymo(si) skatinimo būdus (Kuginytė – Arlauskienė, 2010).

Taigi, vaikų nuo gimimo iki trejų metų ugdymas skiriasi nuo vyresnių vaikų. Ugdant šio amžiaus vaikus, būtina sieti fizinės, pažintinės, kalbos, emocinės ir socialinės vaiko raidos skatinimą, atsižvelgti į labai greitą vaikų raidos tempą. Tiek kūdikiai, tiek ir vyresni vaikai labai priklausomi nuo to, kaip suaugusieji geba patenkinti jų poreikius, padeda išvengti diskomforto ir streso. Tokiu būdu patenkinami svarbiausi – emociniai, pažinimo, judėjimo poreikiai.

Kaip teigia O. Mockevičienė., A. Tarasonienė., V. Bartkevičienė ir kt. (2011), mylimas vaikas greičiau auga, geriau vystosi, daugiau pasitiki savimi ir savo gebėjimais, jį dažniau lydi sėkmė, nes jis nebijo bandyti, klysti. Vaikas turėtų būti mylimas ne todėl, kad yra berniukas, ar mergaitė, šviesiaplaukis, ar tamsiaplaukis, o todėl, kad jis yra. Neveltui akcentuojama emocinio ryšio svarba šiame amžiuje, kurios buvimas, ar atvirksčiai – stoka, turi ypatingos reikšmės vaiko emocinei, socialinei, protinei, ir net fizinei raidai.

Kaip nurodo R. Sabaliauskienė ir R. Rimkienė (2009), mokslinių tyrimų duomenimis, saugumo jausmas kai šalia vaiko yra gerai jam pažįstamas suaugęs žmogus, vaikas daug aktyviau tyrinėja aplinką ir ugdomi. Būdamas šalia jam svetimo žmogaus, vaikas elgiasi kur kas pasyviau, netgi labiausiai viliojančiame žaidimų kambaryje.

N. Dirsinė ir V. Reikertienė (2008) teigė, jog vieni pagrindinių vaiko vystimosi poreikių, kurie lemia vaiko ugdimosi procesą tolimesniuose etapuose tai: □sveikata, ugdymas, emocinė ir elgesio raida, šeimos ir socialiniai santykiai, socialinis atstovavimas. Vaiko emocinis saugumas priklauso ne tik nuo vaiko vidinių savybių, bet ir nuo aplinkos, kurioje jis egzistuoja bei artimiausių žmonių. Vieni iš jų yra pedagogai, kurie didžiąją laiko dalį praleidžia su vaiku ikimokyklinėje įstaigoje.

2. VAIKO EMOCINIO SAUGUMO, KEIČIANTIS PEDAGOGUI, TYRIMO METODOLOGIJA

2.1. Tyrimo organizavimas ir metodika

Remiantis anksčiau paminėtais mokslinės literatūros šaltiniais bei dokumentais, reglamentuojančiais vaiko teises ir vaiko emocinį saugumą, galima teigti, kad vaiko emocinis saugumas yra labai aktualus ir svarbus aspektas vaiko ugdymo(si) raidai.

Anketinė apklausa buvo atliekama Kauno ir Radviliškio miestų ikimokyklinėse įstaigose. Apklausoje dalyvavo: 141 respondantai, kurie atsakė į jiems pateiktus anketų klausimus bei septyni ikimokyklinių įstaigų pedagogai. Prieš pateikiant anketas pedagogai ir tėvai buvo supažindinami su tyrimo svarba, reikšmingumu, pateikiamas tyrimo tikslas bei objektas. Siekiama, kad anketa būtų sudaroma nesudėtinga forma, kuo tiksliau pateikiami klausimai.

Atliekant kokybinį tyrimo etapą buvo pateiktos anketos pedagogams. Ši apklausa (1.priedas) sudaryta iš trijų dalių:

- Pirma - motyvacinis blokas. Šioje dalyje buvo apibūdintas tyrimo tikslas, akcentuotas anketos anonimiškumas.
- Antra - demografinis blokas. Prašoma pateikti ekspertus charakterizuojančią informaciją: pedagoginio darbo stažas, pareigybės, darbovietė.
- Trečia – diagnostinis blokas. Klausimai, susiję su vaiko emocinio saugumo aspektu, keičiantis grupės pedagogui.

Antroje pedagogų anketinėje apklausoje buvo atliekama antrasis apklausos etapas (2. priedas), kuriame buvo pateiktos anketos, siekiant suderinti atskirų ekspertų nuomones. Apklausoje prašoma įvertinti kiekvieną pateiktą atsakymą trijų rangų skalėje.

Atliekant kiekybinę tyrimo analizę buvo naudojama anketa (3.priedas), sudaryta ikimokyklinio amžiaus vaikų tėvams. Anketą sudaro uždaro ir atviro tipo klausimai, anketa anoniminė.

Tyrimo instrumento pagrindimas

Įgyvendinant tyrimo uždavinius buvo panaudota dokumentų analizė, bei kokybiniai ir kiekybiniai tyrimo metodai - anketinė ekspertų ir respondentų apklausa, bei anketinė content

analizė.

Dokumentų analizei buvo naudoti įvairūs straipsniai apie vaiko emocinį saugumą, įstatymai, pedagoginiai dokumentai, atspindintys vaiko emocinio saugumo aspektą, jo reikšmę vaiko tolimesnei asmenybės raidai. Taip pat remtasi ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtros 2007-2012 metų programa ir Vaiko teisių konvencija, reglamentuojančia vaiko emocinį saugumą.

Atliekant kiekybinį tyrimą buvo užpildyta 141 anketa (apdorota interneto svetainėje www.apklausa.lt, 4 priedas). Anketoje buvo pateikti trys klausimai su pasirenkamais atsakymų variantais, bei keletas klausimų, kurie buvo pateikti naudojantis *Likerto skalės pagrindu* (anketos sudarytos remiantis tik dalinai Likerto skalės reikalavimais), taip siekiant tikslumo atliekant šį tyrimą. Anketoje pateiktas vienas atviras klausimas, pati anketa yra anoniminė.

Siekiant išsamesnių tyrimo rezultatų buvo parengtos ekspertų anketos, kurias sudarė du tyrimo etapai, kuriais buvo siekiama išsiaiškinti ekspertų nuomonę apie vaiko emocinį saugumą, keičiantis pedagogui ikimokyklinėje įstaigoje. Pirmojoje ekspertų apklausoje (1 priedas) buvo pateikti keturi klausimai, siekiant išsiaiškinti ekspertų nuomonę apie vaiko saugumą ikimokyklinėse įstaigose, kaip vaikas jaučiasi pasikeitus grupės pedagogui. Antrojoje ekspertų apklausoje (2 priedas) buvo prašoma įvertinti vaiko emocinio saugumo reikšmę, keičiantis pedagogui. Įvertinta trijų rangų skalėje. Apklausa sudarė keturių pakopų klausimai ir teiginiai, pateikti lentelėse. Pirmojoje teiginių lentelėje buvo pateiktas klausimas, ar nepažeidžiamas vaiko emocinis saugumas, pereinant iš lopšelio į ankstyvojo amžiaus grupę, kai keičiasi pedagogas. Antrojoje siekiama išsiaiškinti, ar perspektyvu pedagogui dirbti su ta pačia vaikų amžiaus grupe. Trečiojoje pateiktas klausimas, kaip vertinama galimybė vaikui kartu su pedagogų būti visą laikotarpį nuo lopšelio iki ankstyvojo amžiaus grupės. Ketvirtąją anketos teiginių lentelę siekiama išsiaiškinti vaiko emocinio saugumo užtikrinumą keičiantis grupės pedagogui. Taip pat sudarytos anketos respondentams (ikimokyklinio amžiaus vaikų tėvams), siekiant išsiaiškinti tėvų požiūrį į pedagogo pasikeitimą vaiko emociniam saugumui ikimokyklinėje įstaigoje.

2.2. Tyrimo rezultatai

Įvairūs vaiko gabumai ikimokykliniame amžiuje vis dar formuojasi. Jei vaiką anksti pradeda ugdyti kompetentingas specialistas – ikimokykliniais metais jis plėtoja vaiko gabumus, todėl vėliau vaikas lengviau ugdomi įvairius gebėjimus ir pasiekia geresnių rezultatų. Kaip teigė A. Maslow. (Myers, 2000), vaiko fiziologiniai, saugumo, priklausymo bendruomenei poreikiai turi būti patenkinti, kad vaikas galėtų bendrauti su kitais bei ugdytis. Jei vaikas įgyja saugumo pagrindą

tuomet pasitvirtina ir kiti keliami asmenybės raidai būtini poreikiai.

Anketinėje ekspertų apklausoje dalyvavo septyni ekspertai iš Kauno ir Radviliškio ikimokyklinio ugdymo įstaigų (žr. 2 lentelę).

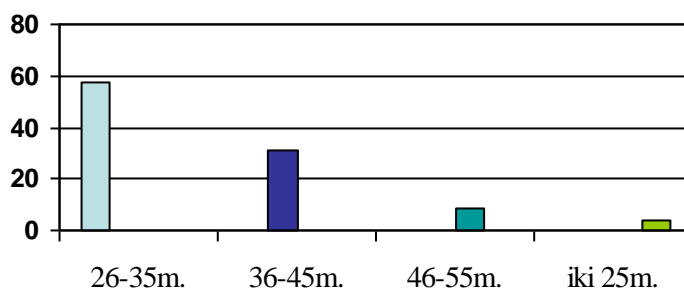
2 lentelė

Dalyvavusių ekspertų sąrašas

Eil. nr.	Atstovaujama įstaiga	Užimamų pareigų lygmuo	Miestas	Stažas
1.	KLD „Spindulėlis“	Vyresnioji auklėtoja	Kaunas	33m.
2.	KLD „Spindulėlis“	Vyresnioji auklėtoja	Kaunas	23m.
3.	KLD „Spindulėlis“	Vyresnioji auklėtoja	Kaunas	21m.
4.	KLD „Spindulėlis“	Vyresnioji auklėtoja	Kaunas	37m.
5.	KLD „Spindulėlis“	Specialioji pedagogė	Kaunas	40m.
6.	RLD „Kregždutė“	Direktorė	Radviliškis	5m.
7.	RLD „Kregždutė“	Direktorės pavaduotoja ugdymui.	Radviliškis	33m.

Internetinėje anketinėje apklausoje dalyvavo 141 respondentų, kurie yra ikimokyklinio amžiaus vaikų tėvai. Tyrimo rezultatai rodo, kad apklausoje dalyvavo 112 moterų ir 26 vyrai.

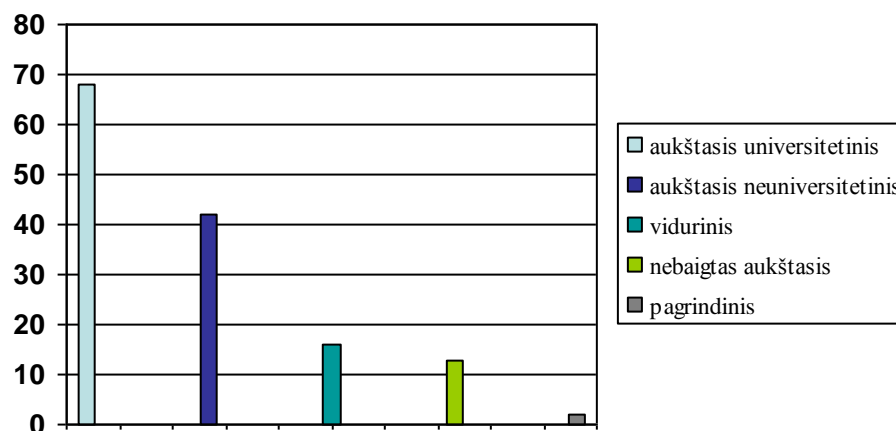
Daugiausia internetinėje apklausoje dalyvavo respondentai nuo 26 – 35 m. amžiaus. Ir mažiausiai iki 25m.(3 pav.)

3 pav. Tėvų pasiskirstymas pagal amžių

Vaiko asmenybės formavimosi sėkmę gali garantuoti tarpusavio pasitikėjimu ir pagarba

grįstas šeimos ir darželio bendradarbiavimas. Ypač svarbūs asmenybės raidai yra šeimos vertybės, asmenybės bruožai, kurie pripažįstami ir skatinami šeimoje. Taip pat tėvų išsilavinimas, lūkesčiai, vertybės, dėmesys ir pagarba vaiko idėjoms, jausmams. Sugebėjimas skatinti vaiko nepriklausomybę, savarankiškumą, asmeninę saviraišką, teikia didesnį vaiko emocinį saugumą. Tyrimo rezultatai rodo, kad (68 proc.) visų apklaustųjų turi aukštąjį universitetinį išsilavinimą, mažiausiai dalyvavo turintys pagrindinį (2 proc.) ir nebaigtą aukštąjį (13 proc.) išsilavinimus (4 pav.).

4 pav. Tėvų pasiskirstymas pagal išsilavinimą

Atliekant tyrimą dauguma tėvų nurodė, kad jų ikimokyklinio amžiaus vaikai yra 3 – 4m. (34 proc.), mažiausiai turinčių 1-3 m. amžiaus vaikus (21 proc.) (žr. 3 lentelę).

3. lentelė

Vaikų amžius. Tyrimo duomenys

Vaikų amžius	Dalyvių pasiskirstymas
1 - 3 m.	21
3 - 4 m.	48
4 – 5 m.	34
5 – 6 m.	38

Atlikus tėvų anketinę apklausą, paaiškėjo, kad pedagogo pasikeitimas vaikui pereinant iš lopšelio grupės į ankstyvojo amžiaus grupę, yra labai ryškus. Tėvai, kurių vaikas, jautėsi gerai pakeitęs pedagoga, ir grupės aplinką, atsakė (38,3 proc.), kad jų vaikas jautėsi labai blogai tik (3,5

proc.) Sugretinus tėvų anketinės apklausos ir anketinės (content) analizės tyrimo duomenis, galima teigti, kad vaikai pripranta prie grupės pedagogo ir jaučiasi gerai, tačiau tai labai priklauso ir nuo pedagogo kompetencijos laipsnio bei mokėjimo bendrauti su vaiku, jo šeima. (žr. 4 lentelę). Ikimokyklinėje įstaigoje vyksta vaiko susipažinimas su nauja struktūrine aplinka: bendraamžiais, pedagogais, kurie tampa dar vienais svarbiais žmonėmis įtakojančiais vaiko socializacijos procesą. Vaikas gyvena trijose aplinkose: šeimoje, visuomenėje, ugdymo(si) įstaigose. Visos šios aplinkos vaikui yra nepaprastai svarbios, ir glaudžiai susijusios viena su kita. Jos turi būti saugios, funkcionalios, ir atsiliepiančios į vaiko interesus, kurie skatintų vaiko saviraišką, kūrybą, pažinimą. Tad ikimokyklinėje įstaigoje pedagogo vaidmuo yra vienas iš pagrindinių, kuris lemia vaiko emocinį saugumą.

4 lentelė

Vaiko emocijos ir savijauta, pasikeitus pedagogui ikimokyklinėse įstaigose (N=141)

Kaip vertina?	Jautėsi labai gerai, proc.	Jautėsi gerai, proc.	Nepastebė jau vaiko emocijų pasikeitimo, proc.	Jautėsi negerai, proc.	Jautėsi labai blogai, proc.
Vaiko emocijas, pasikeitus grupės pedagogui, grupės aplinkai.	10,6	38,3	22,7	24,1	3,5

Anketoje į pateiktą klausimą, apie adaptaciją prie naujojo pedagogo, perėjus iš lopšelio grupės į ankstyvojo amžiaus grupę, daugiausia tėvų atsakė (56 proc.), kad vaikas priprato per tam tikrą laiką, mažiausiai atsakė (2,1 proc.), kad vaikas visai nepriprato. Tyrimo rezultatais rodo, kad vaikai prie pedagogo pripranta per tam tikrą laiką. Greičiau adaptuojasi tie vaikai, kurie greitai geba priprasti prie naujos aplinkos ir žmonių (žr. 5 lentelę).

Vaiko adaptacija naujojoje aplinkoje, prie naujojo pedagogo (N=141)

Kaip vaikas adaptuojasi perėjęs iš lopšelio grupės į ankstyvojo amžiaus grupę?	Priprato labai gerai, proc.	Priprato, proc.	Priprato per tam tikrą laiką, proc.	Nepastebė jau, proc.	Nepriprato, proc.
Vaikas pakankamai greitai adaptuojasi kitoje grupėje, prie naujojo pedagogų kolektyvo.	27,7	0,0	56,0	14,2	2,1

Galimybę vaikui ugdytis pas tą patį pedagogą tam tikrą laikotarpį, nuo lopšelio iki ankstyvojo amžiaus, ikimokyklinėje įstaigoje, tėvai atsakė: labai gerai (47,5 proc.), labai blogai – neatsakė nei vienas. Remiantis tyrimo duomenimis, galima teigti, jog tėvai mielai sutinka, kad jų vaikas ugdytųsi pas tą patį pedagogą keletą metų (žr. 6 lentelę). Ikimokyklinėse įstaigose suteikiant galimybę vaikui ugdytis kartu su tuo pačiu pedagogu ilgesnį laiko tarpą nei numatyta ikimokyklinės programos nuostatuose, būtų pagerinta tiek vaikų, tiek ir pedagogų ugdymo(si) proceso kokybė. Tai didesnė tikimybė, jog vaiko ir pedagogo prisirišimas ir bendravimas nuo pirmųjų dienų teiks didelę reikšmę tolimesniam ugdimosi procesui. Sąveika tarp vaiko ir pedagogo sudaro tam tikrą pasitikėjimo pamato pagrindą. Vaikas, kuris jaučia pasitikėjimą savo aplinkoje esančiam žmogui, labiau pasitiki savimi, turi didesnę galimybę atsiskleisti, pasitikėti kitais žmonėmis.

Galimybė vaikui ugdytis pas tą patį pedagogą (N=141)

Kaip vertina?	Labai gerai, proc.	Ko gero gerai, proc.	Patenki namai, proc.	Ko gero blogai, proc.	Labai blogai, proc.
Galimybę vaikui ugdytis pas tą patį pedagogą tam tikrą laiko tarpą, nuo lopšelio grupės iki ankstyvojo amžiaus grupės	47,5	42,6	7,8	1,4	0,0

Tėvai, į savo pačių emocinę savijautą, kai vaiką tenka perkelti iš grupės į kitą grupę pagal vaiko amžių bei keičiantis grupės pedagogui, apibūdino taip: jaučiasi gerai (34.0 proc.), jaučiasi labai blogai (5.0 proc.), jaučiasi negerai (25.5 proc.) ir neturi nuomonės (32,6 proc.) Taigi, vertinant turimus rezultatus, galima teigti, jog tėvams labai svarbu, į kokią grupę yra perkeliamas jų vaikas, koks pedagogas bus su vaiku grupėje (žr. 7 lentelę). Vaikui svarbu, kokioje aplinkoje jis yra, ir kokie žmonės būna greta jo. Pasitikėjimo jausmas yra pamatinis vaiko gyvenime. Tai lemia jo tolimesnį žingsnį –brandą mokyklai, gebėjimą adaptuotis aplinkoje, mokėjimą bendrauti su žmonėmis.

7 lentelė

Tėvų emocinė savijauta keičiantis pedagogui (N=141)

Kaip apibūdina?	Jaučiuosi labai gerai, proc.	Gerai, proc.	Negerai, proc.	Jaučiuosi labai blogai, proc.	Nežinau, proc.
Tėvai, savo emocinę savijautą, kai vaiką tenka perkelti iš grupės į grupę pasikeičiant pedagogui	2,8	34,0	25,5	5,0	32,6

Anketoje tėvams buvo pateikta klausimas: ar priimtina, jog vaikas yra perkeliamas iš lopšelio grupės į ankstyvojo amžiaus grupę, pasikeičiant pedagogui? Daugumas atsakė, kad yra priimtina (27,0 proc.), jei pedagogas nesikeistų ir ugdytų vaiką ilgesnį laikotarpį ir, kad nepriimtinas pedagogo pasikeitimas atsakė (27,7 proc.) tėvų. Tvirtos nuomonės apie pedagogų pasikeitimo galimybę tėvai neturi. Remiantis tyrimo duomenimis (žr. 8 lentelę), dauguma tėvų nėra apsisprendę dėl vaiko perkėlimo iš grupės į grupę, pas kitą pedagogą. Tyrimo duomenimis remiantis, galima susidaryti nuomonę, jog tėvai mažai susimąsto apie pedagogo poveikį vaiko emociniam saugumui. Dauguma tėvų atvedę vaiką į ikimokyklinę įstaigą nesusimąsto apie tolimesnį vaiko būvimą, vaiko emocijas ar ugdymo(si) proceso eigą. Vaiko ugdymą(sis) apibendrintai pateikiamas tam tikruose ikimokyklinės įstaigos rėmuose. Tėvai yra supažindinami su įstaigos struktūra, sistema, bei ugdymo(si) programa. Tačiau mažai apie vaiko emocinį saugumą, bei poveikį vaiko emociniam saugumui keičiantis pedagogui.

Vaiko perkėlimas pas kitą pedagogą (N=141)

Ar priimtina?	Taip priimtina, proc.	Nežinau, proc.	Nepriimtina, proc.
Kai vaikas yra perkeliamas iš grupės į grupę pas kitą pedagogą	2,8	34,0	25,5

Tyrimo rezultatais pavyko išsiaiškinti tėvų nuomonę bei požiūrį į vaiko emocinį saugumą. Dauguma tėvų atkreipė dėmesį į vaiko emocinio saugumo veiksnį ikimokyklinėse įstaigose, labiau susidomėjo vaiko adaptacijos pakopomis, kiek vaikui tenka pereiti ikimokyklinių grupių pagal amžių įstaigoje. Dauguma tėvų nebuvo informuoti ikimokyklinių įstaigų darbuotojų apie galimybę vaikui ugdytis kartu su pedagogu keletą metų. Kiekviena ikimokyklinė įstaiga tokią galimybę turi nusimačiusi ikimokyklinio ugdymo nuostatuose, tačiau įstaigoje turi būti vadovo pritarimas, kolektyvo bendras sutarimas dirbti tęstinumo kryptimi. Taip pat ikimokyklinė įstaiga, norinti dirbti šia kryptimi, turėtų pateikti savo ugdymo(si) programą savo miesto/rajono savivaldybės Švietimo skyriui, kurioje turėtų būti patvirtinta įstaigos ugdymo(si) programos nuostatai. Galimybę koreguoti savo individualią programą, anot ekspertų, turi kiekviena ikimokyklinė įstaiga. Dažniausiai ikimokyklinės įstaigos pateikia integruotas programas, kuriomis nutaria vykdyti ugdymo(si) procesą. Tėvai rinkdamiesi ikimokyklinę įstaigą turi galimybę susipažinti su įstaigos darbo specifika, pedagogų struktūra, teikiamomis specifinėmis paslaugomis. Daugelis Lietuvos ikimokyklinių įstaigų turi platų ugdymo(si) programų bei paslaugų spektrą. Žinant vaikų poreikius, charakterį, tėvams yra galimybė pasirinkti vienokią ar kitokią ikimokyklinę įstaigą. Tačiau dažnai pasitaikanti problema yra - vietų skaičius ikimokyklinėse įstaigose, tad tėvai turi pasirūpinti išankstine registracija į norimą ugdymo(si) įstaigą. Taip pat daugiau informacijos turėtų suteikti pati ikimokyklinė įstaiga apie savo valdomąją struktūrą ir joje esančias galimybes.

2.2.1. Pedagogų nuomonės požiūrio tyrimo rezultatai

Tyrimo dalyvavusiųjų ekspertų nuomonės pasiskirstė į du tyrimo etapus:

1. Pirmajame etape ekspertams buvo pateiktos apklausų anketos, kurias sudaro keturi klausimai, siekiant išsiaiškinti ekspertų nuomonę apie vaiko saugumą ikimokyklinėse įstaigose, kaip vaikas jaučiasi pasikeitus grupės pedagogui (1 priedas).

2. Antrajame ekspertų tyrimo etape, buvo pateikta apklausa, kurioje buvo prašoma įvertinti atskirų ekspertų nuomonę apie vaiko emocinio saugumo reikšmę pasikeičiant pedagogui, pateikus ją trijų rangų skalėje (2 priedas).

Remiantis tyrimo rezultatais, pedagogai buvo kompetentingi atsakyti į jiems pateikiamus klausimus. Ekspertai nurodė vaikų pasiskirstymą ikimokyklinėse įstaigose, pagal amžiaus grupes, pateikė savo nuomonę apie vaikų ugdymo(si) pas tą patį pedagogą tęstinumo galimybę, siekiant pedagogams tobulėti, kelti kvalifikaciją. Ekspertai, teigė, jog vaikas pripranta per tam tikrą laiko tarpą prie naujojo pedagogo, aplinkos. Taip pat kai kurie ekspertai įvardino, kad vaikas turi galimybę ugdytis pas tą patį pedagogą iki paruošiamosios grupės – taip galėtų būti užtikrinamas vaiko emocinis saugumas. Jei vaikui nėra galimybės pereiti į kitą grupę kartu su tuo pačiu pedagogu, tuomet naujas pedagogas turi sukurti kuo geresnį mikroklimatą grupėje, gebėti prieiti prie vaiko ir bendradarbiauti su vaiko šeima (žr. 9. lentelę).

9 lentelė

Ekspertų apklausa (1 tyrimo etapas)

Klausimas ekspertams:	Eksperto pagrindimas
1) Ar pažeidžiama vaiko emocinio saugumo teisė pasikeitus grupės pedagogams ikimokyklinio įstaigose?	1 ekspertas. Nurodė, jog vaikai ugdomi pagal amžiaus grupes, tai: lopšelio gr. – 1 – 3m; ankstyvojo amžiaus gr. – 3- 5m.; priešmokyklinė gr. 5 -6m. amžiaus vaikai. Pedagogai keičiasi būtent šiais metais.
	2 ekspertas pateikė savo nuomonę, jog vaiko teisė į emocinį saugumą, keičiantis pedagogui, pažeidžiama iš dalies.
	3 ekspertas teigė, kad tai dilemė dalimi priklauso nuo paties pedagogo asmenybės bei kvalifikacijos.
	4 ekspertas teigė, jog kiekvienas vaikas geba adaptuotis prie kiekvieno pedagogo.

9 lentelės tęsinys 54 psl.

	<p style="text-align: right;">9 lentelės tęsinys</p> <p>5 ekspertas atsakė, jog vaiko teisė į saugumą nepažeista, nes kuo anksčiau vaikas geba adaptuotis prie naujo pedagogo, jam geriau, nes tai labai naudinga bus mokykloje.</p> <p>6 ekspertas mano, jog kiekvienas vaikas yra individualus, vienas prisitaiko greitai, kitas tik per tam tikrą laiko tarpą. Tad pažeidžiamumas vertinamas labai skirtingai ir individualiai.</p> <p>7 ekspertas atsakė, jog visa tai lemia vaiko jautrumas, kaip vaikas reaguoja į pedagogo pasikeitimą, taip pat didelę reikšmę teikia ir grupės draugai, aplinka.</p>
<p>2) Kaip vertinama galimybė, vaikui pereiti iš vienos grupės į kitą kartu su pedagogu?</p>	<p>1 ekspertas atsakė teigiamai. Galimybė vaikui ugdytis pas tą patį pedagogą, tikrai įmanoma, ir būtų labai vertinama, ne tik vaiko labui, bet ir pateisintų vaiko šeimos emocinio saugumo lūkesčius.</p> <p>2 ekspertas įvertino taip pat teigiamai, jei tik ikimokyklinė įstaiga turėtų tokią galimybę.</p> <p>3 ekspertas galimybę įvertino, taip pat teigiamai, jei vaikas naujojoje grupėje būtų kartu ir su savo grupės draugais, tai vertinama teigiamai. Kadangi vaikas pripranta ne tik prie pedagogo ir prie grupės draugų</p> <p>4 ekspertas teigė, jog viskas vyksta palaipsniui vaikui pereina pagal amžių į grupes, ir kad keičiantis grupės pedagogai pasikeičia palaipsniui, adaptacinis laikotarpis vyksta apie 1 mėn., vaikas pripranta ir esant tokiai galimybei neatmetama tikimybė, jog vaikui tai nepakenktų.</p> <p>5 ekspertas galimybę įvertino, kad, jei vaikas naujoje grupėje būtų kartu ir su savo grupės draugais, tai vertinama teigiamai. Kadangi vaikas pripranta ne tik prie pedagogo ir prie grupės draugų.</p> <p>6 ekspertas atsakė, jog esant tokiai galimybei, turi būti bendras įstaigos nutarimas, pedagogų sprendimas bei vadovo pritarimasis žodis. Tokia galimybė esama.</p> <p>7 ekspertas atsakė, teigiamai, jei tik įstaiga geba šia galimybe pasinaudoti.</p>
<p>3) Ar naudinga ir perspektyvu pedagogui visą laiką dirbti tik su to paties amžiaus vaikais? (atsižvelgiant į pedagogo tobulėjimo aspektą)</p>	<p>1 ekspertas akcentavo, kad yra nenaudinga dirbti su to paties amžiaus vaikais, pedagogas „užgęsta ant laurų“, tai ne teikia galimybės tobulėti.</p> <p>2 ekspertas teigė, kad pedagogui nenaudinga dirbti su to paties amžiaus vaikais, tai neperspektyvi idėja.</p> <p>3 eksperto nuomone, kad pedagogas labiau tobulėtų jei dirbtų su įvairaus amžiaus vaikais, nebūtų monotoniškumo pedagogo darbe, nes ikimokyklinė programa yra pritaikyta pagal vaiko poreikius ir amžių.</p> <p style="text-align: right;">9 lentelės tęsinys 55 psl.</p>

	<p style="text-align: right;">9 lentelės tęsinys</p> <p>4 ekspertas atsakė, kad nenaudinga pedagogui dirbti ilgą laiką su to paties amžiaus vaikų grupe.</p> <p>5 ekspertas atsakė, jog pedagogas labiau tobulėja, dirbdamas su įvairaus amžiaus vaikais.</p> <p>6 ekspertas atsakė, jog pedagogo tobulėjimas vyksta, kai jis turi galimybę dirbti su skirtingo amžiaus vaikų grupėmis.</p> <p>7 ekspertas taip pat atsakė teigiamai vertinantis šią galimybę, jei pedagogas dirba su įvairaus amžiaus vaikų grupėmis.</p>
<p>4) Kaip būtų galima užtikrinti vaiko emocinį saugumą keičiantis grupės pedagogams?</p>	<p>1 ekspertas atsakė, kad būtina vaikui suteikti kuo geresnį mikroklimatą, kol vaikas adaptuosis naujojoje grupėje.</p> <p>2 ekspertas atsakė, jog esant galimybei, nekeisti pedagogo arba leisti vaikui kartais aplankyti savo buvusią auklėtoją, grupės draugus.</p> <p>3 ekspertas teigė, kad vaikai pereina adaptacinį laikotarpį, tuomet vaikas pratinasi prie naujos aplinkos, naujojo pedagogo, tai vyksta ne kiekvienais metais. Emocinis saugumas būna garantuojamas, kai pedagogas geba prieiti prie vaiko, sunkiausiai adaptacija vyksta ankstyvojo amžiaus vaikams, pirmaisiais metais – lopšelio grupėje.</p> <p>4 ekspertas teigė, jog didelį dėmesį reikia skirti pedagogų komandiniam darbui. Labai svarbu kaip pedagogų komanda geba susidirbti, ir tai atspindi grupės mikroklimatą.</p> <p>5 ekspertas atsakė, kad nekeičiant grupės pedagogo vaikas jausis emociškai saugesnis, o jei atsiranda naujas pedagogas, tai pedagogo misija – atrasti kelią į vaiko širdį.</p> <p>6 ekspertas teigė, jog reiktų sudaryti sąlygas, kad įvairių renginių metu, vaikai susipažintų su visais įstaigos pedagogais, bendrauti grupėmis, ypač su tais pedagogais, pas kuriuos vaikas žada lankyti grupę.</p> <p>7 ekspertas mano, jog turėtų būti užtikrintas vaiko emocinis saugumas, taikant tęstinumo principą, pedagogai turėtų labiau bendradarbiauti šia linkme.</p>

Antrajame ekspertų tyrimo etape buvo pateikiamos anketos (2 priedas), kuriose buvo prašoma įvertinti apibendrintą ekspertų nuomonę apie vaiko emocinio saugumo reikšmę pasikeičiant pedagogui, pateikus ją trijų rangų skalėje. Gauti tyrimo rezultatai buvo apdorojami taikant populiarumo indeksą.

Ikimokyklinėse įstaigose pedagogų kaita dažnas reiškinys, kuris gali būti vaiko emocinio nesaugumo priežastimi. Ekspertų nuomone, pedagogo pasikeitimas vaiko emociniam saugumui priklauso nuo paties pedagogo, jo kompetencijos ir gebėjimo priėti ir susidraugauti su vaiku. Vaikas geba prisitaikyti prie esamos aplinkos, tačiau turi praeiti adaptacinis laikotarpis. Vaikas kuo anksčiau gebės prisitaikyti prie aplinkos, tuo jam pačiam vėlesniuose raidos etapuose bus geriau, ypač pradėjus eiti į mokyklą (žr. 10 lentelę).

10 lentelė

Vaiko emocinio saugumo pažeidžiamumo vertinimas, vykstant pedagogų kaitai

Teiginiai	Populiarumo indeksas
Tai labai priklauso nuo pedagogo asmenybės ir kompetencijos.	0,92
Vaikas per tam tikrą laiką pripranta prie kiekvieno pedagogo.	0,71
Nepažeidžiamas, kadangi mokykloje vaikui keisis pedagogai, taip vaikas griečiau adaptuosis	0,35

Anot pedagogų nuomonės (žr. 11 lentelę), pedagoginis darbas reikalauja ne tik atsidavimo, bet ir perspektyvos, kuri lemia pedagogo kompetencijos kėlimą. Į klausimą, ar pedagogui perspektyvu dirbti su to paties amžiaus vaikais visą darbo laikotarpį, jei pedagogas neturi galimybės ugdyti savo ugdytinių ilgesnį laiko tarpusnį, ekspertų nuomonė buvo skirtinga. Vieni teigė, kad pedagogas privalo dirbti su įvairaus amžiaus vaikais, taip skatindamas ne tik save tobulėti, bet ir skatindamas savo kolegas siekti bendradarbiauti su įstaigos kolektyvu. Kiti ekspertai nurodė, kad pedagogas, specializuodamasis tik su viena vaikų amžiaus grupe, turi galimybę daugiau specializuotis tam tikroje savo darbo specifikoje.

Pedagogo perspektyva kasmet dirbant su to patiems amžiaus vaikų grupėmis

Teiginiai	Populiarumo indeksas
Pedagogui nenaudinga dirbti su ta pačia vaikų amžiaus grupe, nes pedagogas netenka galimybės tobulėti savo specializacijoje.	0,42
Dirbdamas su įvairaus amžiaus vaikų grupėmis pedagogas labiau tobulėja, taip paskatindamas ne tik save, bet ir savo kolegas sąžiningai ir nuoširdžiai dirbti savo darbą.	0,42
Pedagogas dirbdamas su tam tikra (tik viena) vaikų amžiaus grupe labiau specializuojasi į savo specifinę darbo formą.	0,42

Tyrimė dalyvavusiems pedagogams buvo pateikta klausimas, apie galimybę ikimokyklinėje įstaigoje vaikui pereiti į kitą grupę kartu su pedagogu, taip išvengiant išsiskyrimo vaikui su pirmuoju pedagogu. Dauguma ekspertų vertino neigiamai (žr. 12 lentelę). Vaikas turėtų būti pratinamas prie pedagogų kaitos nuo mažens, tuomet jis lengviau adaptuosis ir mokykloje.

Vaiko galimybė pereiti kartu su pedagogu

Teiginiai	Populiarumo indeksas
Vertinama neigiamai, vaikas pratinamas prie pedagogų kaitos nuo mažens, nes tai bus naudinga mokykloje.	0,52
Vertinama teigiamai, nes vaikas ir pedagogas susidraugauja nuo pirmųjų dienų, tampa draugais	0,42

Keičiantis grupės pedagogui, ekspertų nuomone, labai svarbu vaikui emocinis saugumas, kuris ikimokyklinėje įstaigoje labai priklauso nuo pedagogo, kaip pedagogas geba sukurti grupės mikroklimatą, kaip geba panaudodamas savo kompetenciją, prieiti prie vaiko, susidraugauti su juo. Įvairių renginių metu įstaigose vaikai turi galimybę geriau susipažinti su įvairiais pedagogais, grupių

vaikais, aktyviau bendradarbiauti. Tai galimybė vaikui lengviau adaptuotis ikimokyklinės įstaigos aplinkoje (žr. 13 lentelę).

13 lentelė

Vaiko emocinis saugumas keičiantis grupės pedagogui

Teiginiai	Populiariu mo indeksas
Grupėje užtikrinti kuo geresnį mikroklimatą, kol vaikas adaptuosis prie naujojo pedagogo.	1
Suteikti galimybę vaikui dalyvauti įvairiuose įstaigos renginiuose, taip vaikas turėtų galimybę susipažinti su kitais įstaigos pedagogais, bendrauti grupėmis ypač su tomis į kurias vaikas turės išeiti.	1
Stengtis nekeisti pedagogo, suteikti galimybę vaikui ugdytis kartu su grupės pedagogu ir draugais iki priešmokyklinės grupės.	0,78

Remiantis turimais ekspertų tyrimo duomenimis, vaiko emocinio saugumo veiksnys labai priklauso nuo pedagogo. Svarbu kaip pedagogas geba pasinaudoti savo kompetencija. Pedagogų nuomonė apie vaiko emocinį saugumą yra labai aktuali. Ikimokyklinėse įstaigose daug kalbama apie vaiko gerovės ir lūkesčių įgyvendinimą, apie ugdymo sistemos dalis, pedagogo kompetenciją, kvalifikaciją. Tačiau mažai atkreipiama dėmesio į vaiko ir pedagogo prierašumą vienas kitam, neatkreipiamas dėmesys į tai kiek vaikas pereina adaptacinių pakopų keičiant grupes pagal amžių. Remiantis ikimokyklinių ugdymo plėtros 2011 -2013 m. programa (Nr. V-350), vaikai pagal amžių pasiskirsto į grupes: 1.) Lopšelio gr. – 1- 3 m.; 2.) ankstyvojo amžiaus gr. – 4- 5 m.; 3.) priešmokyklinė gr. – 5 - 6 m. Taigi, vaikas pereina net tris adaptacinius laikotarpius ikimokyklinėje įstaigoje. Tyrime pedagogams buvo pateikiamas situacijos modelis, kuris suteiktų vaikui galimybę ugdytis kartu su pedagogu, t.y. kai vaikas kartu su pedagogu ugdomi nuo 1- 4 (5) m. Tuomet vaikas patirtų tik du adaptacinius laikotarpius. Priešmokyklinėje grupėje vaikas jau ugdytųsi pas kitus pedagogus turinčius priešmokyklinės kvalifikacijos laipsnį. Tyrimu buvo nustatyta, kad pedagogo pasikeitimas paliečia ne tik vaiko emocinį saugumą, bet ir pedagogą. Pedagogas dirbdamas su to paties amžiaus vaikų grupe netenka galimybės tobulėti. Sudarant tam tikras sąlygas ikimokyklinėje įstaigoje, pedagogas galėtų dirbti su įvairaus amžiaus grupės vaikais, tokiu būdu pedagogas pasikeltų savo kvalifikaciją. Esant tokiai galimybei atsiranda ne tik pedagogo darbo validumas, bet

ir vaiko ugdymo(si) proceso galimybių padidėjimas. Dirbdamas su „užsidegimu“ pedagogas užtikrina kokybiškesnį ugdymo(si) procesą, kuris yra naudingesnis vaikui.

2.2.2. Tėvų ir pedagogų požiūrio lyginamoji analizė

Atliekant vaiko emocinio saugumo, pasikeičiant pedagogui ikimokyklinėje įstaigoje, tyrimo lyginamąją analizę, buvo nagrinėjama pedagogų ir tėvų nuomonė, kaip yra vertinamas vaiko emocinis saugumas keičiantis grupės pedagogams. Anketinėje apklausoje buvo pateikta galimybė, ugdytis vaikui kartu su pedagogu nuo lopšelio iki pat ankstyvojo amžiaus (1-4m). Ikimokyklinėje ugdymo programoje, Vaikų Teisių konvencijoje ir kituose dokumentuose reglamentuojančiuose apie vaiko poreikius, teisės, gerovės kūrimą, mažai akcentuojamas poreikis pedagogo ir vaiko santykiui, prierašumo jausmui. Vaikui svarbu ne tik šeimos buvimas, bet ir aplinkinių žmonių buvimas, ypač tų, kurie su vaiku praleidžia daug laiko. Vieni iš jų yra pedagogai, su jais vaikas praleidžia didžiąją laiko dalį ikimokyklinėje įstaigoje.

Vaiko emocinio saugumo aspektui didelę įtaką daro pedagogo pasikeitimas. Emocinis saugumas priklauso ir nuo grupės mikroklimato, pedagogo gebėjimo prieiti prie vaiko, taip pat reiktų pedagogams skirti didesnę dėmesį komandiniam darbui ir eiti tęstinumo kryptimi (žr. 10 lentelę), vaikui suteikti galimybę ikimokyklinėje įstaigoje susipažinti su įstaigos pedagogais, dalyvaujant įvairiuose įstaigos renginiuose (žr. 14 lentelę). Į klausimą, apie vaiko emocinį saugumą pasikeitus grupės pedagogui, buvo pateikta tokia nuomonė, kad vaikas pripranta prie pedagogo per tam tikrą laiką (56 proc.) arba labai greitai (27 proc.). Tyrimo duomenimis galima teigti, kad vaikas prie naujojo pedagogo pripranta ir jaučiasi gerai (38,3 proc.) (žr. 5. lentelę). Tyrime dalyvavusieji tėvai teigė, kad jautėsi gerai (34 proc.), jautėsi negerai (25,5 proc.), kai jų vaikui teko pereiti į kitą grupę, pas kitą pedagogą. Apibendrinus tyrimo duomenis apie vaiko saugumą, keičiantis grupės pedagogui, galima teigti, jog vaiko emocinio saugumo veiksnys priklauso ne tik nuo pedagogo galimybių, bet ir nuo vaiko šeimos supratimo apie vaiko adaptacinį laikotarpį ir jame esančius tarpsnius, kurie lemia vaiko emocijas.

Vaiko emocinis saugumas priklauso nuo esamų pokyčių ikimokyklinėje įstaigoje. Tyrimo duomenimis galima teigti, jog viena iš galimybių yra: nekeisti pedagogo. Šis situacinis modelis suteiktų vaikui ir pedagogui sąveikauti ilgesnį laiko tarpsnį nei numatyta ikimokyklinio ugdymo nuostatuose (žr. 14 lentelę). Kaip teigia patys pedagogai, vaikas per tam tikrą laiko tarpsnį pripranta prie kiekvieno pedagogo, kiekvienas vaikas yra individualus ir geba savitai prisitaikyti prie esamos aplinkos ir žmonių (žr. 10 lentelę), tad vaiko emocinis saugumas yra pažeidžiamas iš dalies.

Pasikeitus grupės aplinkai bei pedagogui, vaikas savitai įgauna „vidinį imunitetą“ prisitaikyti prie aplinkos. Tokiu atveju tai bus naudinga vaikui ateityje – pradėjus lankyti mokyklą (žr. 11 lentelę). Tyrime dalyvavusiųjų tėvų nuomone, jų vaikams teko patirti adaptacinį laikotarpį (pereiti iš vienos grupės į kitą.). Tėvų nuomonė apie ugdymo(si) galimybę vaikui pas kitą pedagogą, atsakiusiųjų, jog priimtina tik (2,8 proc.), nepriimtina atsakė net (25,5 proc.) Tad turimi duomenys parodo, kad tėvai mielai sutiktų ir būtų patenkinti, kad jų vaikas ugdytųsi pas tą patį pedagogą ilgesnį laiko tarpį (iki priešmokyklinės grupės) (žr. 9. lentelę). Vaikas pripranta prie kiekvieno pedagogo per tam tikrą laiką, tačiau vaiko emocinis saugumas būtų didesnis, jei vaikas kartu su pedagogu sąveikautų ilgesnį laiko tarpį, taip užtikrinant ir vaiko šeimos emocinį saugumą.

Atlikus tyrimą, anketinėje apklausoje buvo pateikiamas galimos situacijos modelis - vaikui ir pedagogui kartu pereiti iš grupės į kitą grupę, nepatiriant išsiskyrimo. Tyrime dalyvavusių dalyvių nuomone buvo ta, jog turėtų būti suteikiamos sąlygos galimybei - pedagogui ir vaikui bendrauti ilgesnį laiko tarpį ikimokyklinėje įstaigoje. Taip pat tėvai šią galimybę įvertino: labai gerai net 47,5 proc., ko gero negerai tik 1,4 proc. (žr. 7 lentelę). Pedagogų nuomonė šiuo klausimu išsiskyrė. Pedagogai mano, jog vaikui adaptacija nekenkia, ir kuo vaikas anksčiau pratinsis prie naujų žmonių, tuo jam bus geriau vėlesniame etape – pradėjus lankyti mokyklą (žr. 15 lentelę). Turėdami didesnę darbo patirtį pedagogai teigė, jog vaikas pakantus laikui. Per tam tikrą laiko tarpį vaikas pripranta prie esamos aplinkos, grupės draugų bei pedagogų. Dažniausiai vaikas pripranta vieno arba kelių mėnesių laikotarpyje prie naujos aplinkos. Tačiau yra vaikų, kurie geba adaptuotis greičiau, adaptacinis laikotarpis trunka apie savaitę.

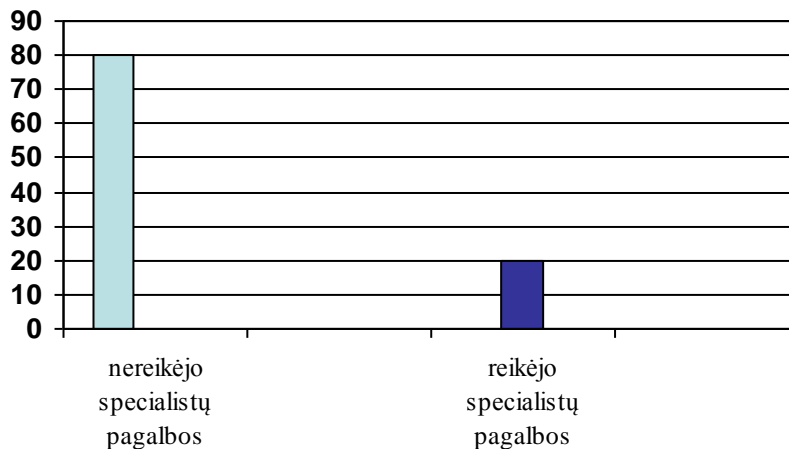
15 lentelė

Tėvų ir pedagogų požiūrio į vaiko emocinį saugumą, keičiantis pedagogui ikimokyklinėse įstaigose

	TĖVŲ POŽIŪRIS	EKSPERTŲ POŽIŪRIS
Vaikas geriau jaučiasi kai turėtų galimybę būti kartu su pedagogu ilgesnį ugdimosi laikotarpį (nuo 1-4m.)	Vaikas jaustųsi geriau jei ugdytųsi pas tą patį pedagogą nuo pirmųjų dienų, vaikas ir pedagogas daugiau pažysta ir susidraugauja, tampa artimesni.	Vaikas geba adaptuotis prie kiekvieno pedagogo Kuo vaikas greičiau gebės prisitaikyti prie naujų pokyčių tuo jam bus geriau pradėjus eiti į mokyklą. Tačiau tokia galimybė neatmetama, ir galima įstaigose, jei yra būtinybė.
Vaiko emocinis saugumas pažeidžiamas, pasikeitus grupės pedagogui.	Iš dalies pažeidžiamas, nes vaikas prisiriša prie pedagogo, susidraugauja su juo.	Vaiko emocinis saugumas nepažeidžiamas, ikimokyklinėse įstaigose dirba kompetentingi darbuotojai, kurie užtikrina vaiko emocinį saugumą. 15 lentelės tęsinys 61 psl.

Kiek laiko vaikas adaptuojasi prie naujos grupės aplinkos, pedagogo, draugų.	Vaikas kuris geba adaptuotis greitai prisitaiko per kelias dienas, ar savaitę, jei sunkiau maždaug per mėnesį laiko.	15 lentelės tęsinys Priklauso nuo vaiko asmenybės, bei gebėjimo prisitaikyti prie naujų pokyčių. Adaptacija dažniausia vyksta apie mėnesį laiko.
Galimybei esant vaikas turėtų būti kartu su pedagogu (nuo 1-4m.), nekeičiant pedagogo.	Galimybė pasirinkti turėtų būti kiekvienoje įstaigoje, tėvai turėtų būti informuojami apie šią galimybę.	Galimybė pasirinkti pedagogą yra, tačiau tai priklauso nuo pedagogo kompetencijos atlikti savo darbą, gebėjimą bendrauti, bendradarbiauti su vaiko šeima. Tačiau jei yra būtinybė keisti pedagogą ar kartu suteikti galimybę ugdyti vaikus ilgesnį laiką, pasitarti su pedagogais bei įstaigos vadovu.

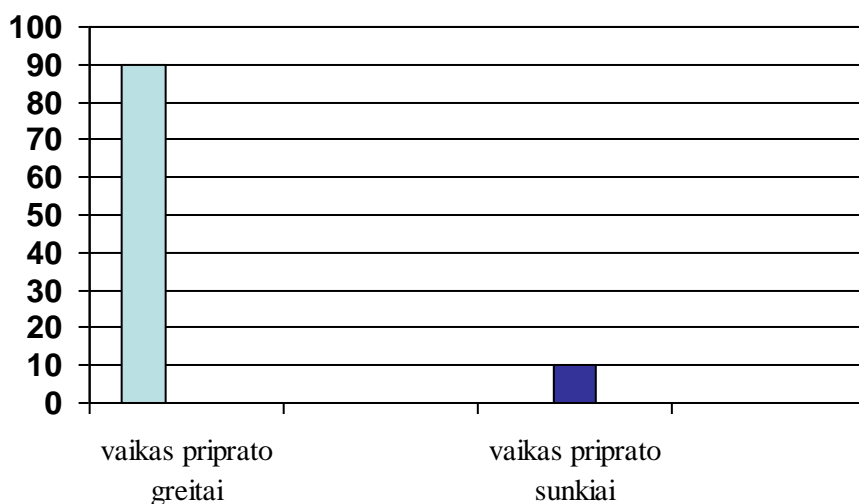
Atliekant tyrimą, tėvai pateikė savo nuomonę apie vaiko adaptacinį laikotarpį, vaiko emocijas ir kokios pagalbos jie kreipėsi dėl vaiko adaptacijos ikimokyklinėje įstaigoje. Dauguma atsakė, jog specialistų pagalbos jiems nereikėjo ir su šia užduotimi susitvarkė savarankiškai, kalbėdami patys su vaiku šeimoje. Taikydami bendravimo su vaiku formą, tėvai daug pasakodavo apie teigiamus ir malonius dalykus, ką ir kaip gali vaikas nuveikti ikimokyklinėje įstaigoje. Taip pat tarp tėvų buvo ir tokių, kurie kreipėsi į specialistus konsultacijai dėl vaiko adaptacijos ikimokyklinėje įstaigoje. Daugiausiai kreipėsi į psichologus ir grupės pedagogus, glaudžiai bendradarbiavo su specialistais (5 pav.).

5 pav. Specialistų poreikis vaiko adaptaciniame laikotarpyje

Dauguma apklaustųjų, teigė, jog jų vaikas gan greitai priprato prie naujojo pedagogo bei grupės aplinkos (6 pav.). Vaiko adaptacinis laikotarpis, anot atliktų pedagoginių tyrimų, trunka apie vieną mėnesį. Tačiau vaikai, gebantys prisitaikyti greičiau prie naujos aplinkos ir žmonių,

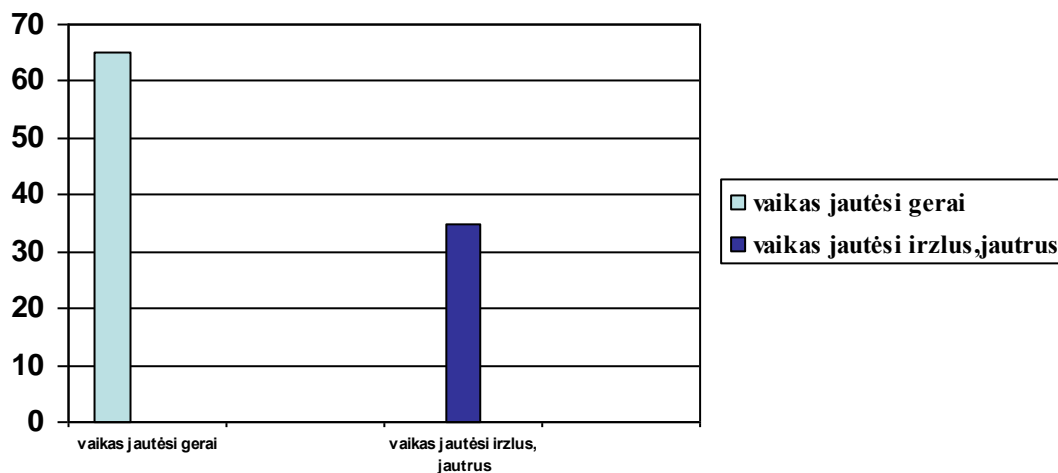
sutrumpina šį laikotarpį, adaptacija įvyksta greičiau nei per mėnesį. Vaikai, gebantys laisvai bendrauti, greitai pripranta prie naujovių ir tai gali trukti nuo kelių dienų iki keletą savaičių. Tačiau tėvų nuomonė apie pedagogo pasikeitimą buvo vieninga. Dauguma tėvų pateikė savo asmeninę nuomonę, jog jie pageidautų, kad pedagogas nesikeistų ikimokyklinėje įstaigoje. Tėvai motyvavo tuo, kad taip būtų išvengiamas papildomas adaptacijos procesas, taip pat atsirastų galimybė toliau bendradarbiauti su tais pačiais pedagogais ilgesnį laiko tarpsnį. Dauguma tėvų teigė, kad pedagogas, kuris ugdo nuo lopšelio grupės, geriau pažįsta vaiką, susidraugauja su juo, jaučia vaiko poreikius, daugiau susipažįsta su vaiko charakteriu, asmenybe. Iš daugelio rekomendacijų, kuriose yra pateikiama apie vaiko prierašumą ankstyvajame amžiuje, galima teigti, kad vaikas yra labai prierašus ir jautrus (nuo 1-5 m.). Tad vaiko aplinkoje esantys žmonės ir pati aplinka teikia didelę reikšmę jo emociniam saugumui.

6 pav. **Vaiko adaptacinis laikotarpis pasikeitus pedagogui**

Vaikui labai svarbu, kokia aplinka ir kokie žmonės jį supa. Vaiko emocinio saugumo pagrindas priklauso nuo aplinkos, kuri lemia vaiko vidinio pasitikėjimo savimi jausmą. Pasitikėjimas savimi vaikui labai svarbus jo asmenybės brandai. Vaiko emocinis saugumas pasireiškia per emocijas, kurias vaikas visada parodo savo nepasitenkinimu, irzlumu, sutrikusio miego forma, nenoru bendrauti, ar kažko daryti ir pan. Būtent adaptaciniu periodu vaikas dažnai parodo savo vidines emocijas, kurios būna labai įvairių formų. Atlikus tyrimą, tėvai apibūdino vaiko emocijas (7 pav.). Dauguma teigė, jog vaikas perėjęs į kitą grupę, pas naują pedagogą, pirmomis dienomis jautėsi nedrąsiai, tačiau pripratus, per tam tikrą laiką susidraugavo su pedagogu, grupės draugais, aplinka. Tačiau buvo ir tokių, kurie paminėjo, kad didelę reikšmę teikia pats pedagogas ir

jo gebėjimas susibendrauti su vaiku. Daugelis tėvų buvo patenkinti, kai pedagogas geba susibendrauti ne tik su vaiku, bet ir su tėvais. Bendradarbiavimas tarp grupės pedagogo ir vaiko šeimos yra labai aktualus procesas, taip siekiant didesnės gerovės efekto vaiko ugdymui(si), vaiko visapusiško saugumo, pasitikėjimo ir visų kitų vaiko teisių užtikrinimo ikimokyklinėse įstaigose.

7 pav. Vaiko emocijas adaptaciniu laikotarpiu, keičiantis pedagogui

Kiekvienas vaikas emocijas pateikia savitai, savaip suvokdamas pasaulį. Aplinkoje esantys veiksniai lemia vaiko emocijas, per kurias galima išvelgti vaiko pasitikėjimą, saugumo jausmą. Vaiko emocinis saugumas vienas iš svarbiausių veiksnių vaiko asmenybės raidai, taip pat labai svarbus ugdymo(si) bei kituose vykstančiuose procesuose vaiko gyvenime. Vaiko emocinis saugumas priklauso ne tik nuo šeimos mikroklimato, bet ir pedagogo ikimokyklinėje įstaigoje. Vaikui svarbu jaustis saugiam ne tik fiziškai, bet ir emociškai. Remiantis Vaiko Teisių konvencija, vaiko poreikis į saugumą užtikrinamas, suteikiant kuo saugesnę emocinę aplinką ne tik šeimoje, bet ir ugdymo(si) institucijose, kuriose taip pat turi būti užtikrintas vaiko visapusiškas vaiko emocinis saugumas. Vaikas turi turėti teisę ne tik į fizinį saugumą, bet ir į emocinį saugumą. Visapusiškas vaiko saugumas turi egzistuoti ne tik šeimoje, bet ir ugdymo įstaigoje, kurioje dominuoja pedagogo ir vaiko santykis. Pedagogo ir vaiko sąveika turi būti pagrįsta tarpusavio pasitikėjimu, noru bendradarbiauti, pažinti vienas kitą kuo daugiau, patenkinti gerovės poreikius.

IŠVADOS

1. Pedagogų požiūriu, vaikas geba adaptuotis ir prisitaikyti prie kiekvienos naujos aplinkos. Tačiau ikimokyklinėje įstaigoje pedagogas turi pasitelkti savo kompetenciją, darbo patirtį, gebėjimą priartėti prie vaiko bei vaiko šeimos.
2. Tyrime dalyvavusių ikimokyklinio amžiaus tėvų požiūriu, vaikas turėtų turėti galimybę ugdytis pas tą patį pedagogą ilgesnį laiko tarpą, nekeičiant pedagogo pagal vaiko amžiaus grupę ikimokyklinėje įstaigoje.
3. Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad keičiantis pedagogui ikimokyklinėje įstaigoje, vaikai patyrė tam tikrų emocijų. Vieni adaptaciją išgyveno lengvai, kiti sunkiau, tačiau vaiko emocinis prisirišimas prie pedagogo yra labai ryškus ir aktualus.
4. Remiantis atlikto tyrimo rezultatais, pedagogo pasikeitimas vaikui yra svarbus, ypač jo emociniam saugumui. Vaikui svarbu, kuo jis galės pasitikėti lankydamas ikimokyklinę įstaigą. Vaikas savo baimę, nesaugumo jausmą išreiškia emocijomis: verkimu, irzlumu, pykčiu, nenoru lankyti ikimokyklinę įstaigą arba atvirkščiai, jei vaikas geba adaptuotis greitai, jam įdomus naujasis pedagogas, nauja aplinka ir kt. Tačiau visą tai priklauso nuo vaiko asmenybės ir pedagogo.
5. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad pedagogui kartu su vaikais perėjus į kitą grupę ikimokyklinėje įstaigoje, pedagogo tobulėjimo lygis padidėtų labiau nei dirbant su to paties amžiaus vaikais. Pedagogui atsiranda didesnė galimybė realizuoti ugdymo procesą, plėsti jo ribas.
6. Tyrimo rezultatai parodė, jog dauguma ikimokyklinio amžiaus vaikų tėvų domisi vaiko emocijomis, kaip vaikas geba adaptuotis ikimokyklinėje įstaigoje, pedagogo sąveika su vaiku.
7. Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad tėvai yra mažai informuojami apie galimybę pedagogui ugdyti jų vaikus ilgesnį laiką. Jei tėvai turėtų galimybę nekeisti pedagogo, būtų išvengta stresinių situacijų vaiko adaptaciniu periodu.

REKOMENDACIJOS

Atlikus poveikio vaiko emociniam saugumui, keičiantis pedagogams ikimokyklinėje įstaigoje, tyrimą, siūlomos šios rekomendacijos:

1. Ikimokyklinių įstaigų pedagogams:

- 1) Kad būtų užtikrintas vaiko emocinis saugumas ikimokyklinėje įstaigoje, kuris priklauso didžiaja dalimi nuo pedagogo, turėtų būti visapusiškas pedagogo atsidavimas savo darbui bei kompetencijos kėlimas.
- 2) Ikimokyklinių įstaigų pedagogai turėtų atsižvelgti į vaiko emocinį saugumą, kuomet vaikui tenka keisti pedagogą pereinant į kitą grupę. Vaikas tuo amžiaus tarpsniu yra pats jautriausias, labiausiai prisiriša prie aplinkos ir žmonių. Sudaryti sąlygas vaikui pereiti tik du adaptacijos laikotarpius: vaikas, pradėjęs lankyti ikimokyklinę įstaigą nuo lopšelio, pereitų pas kitą pedagogą tik į priešmokyklinę grupę.
- 3) Siekti tęstinumo principo ikimokyklinėse įstaigose, atsižvelgti į vaiko emocinį saugumą ir į visapusišką ugdymo(si) kokybę.
- 4) Kuo daugiau bendradarbiauti ir įtraukti į ikimokyklinių ugdymo įstaigų veiklą tėvus, informuoti ugdymo(si) programų svarbumą bei didinti tėvų domėjimąsi vaiko ugdymu(si) ikimokyklinėje įstaigoje. Tėvai turėtų būti viešai informuojami apie galimybę vaikui ugdytis pas tą patį pedagogą.
- 5) Ikimokyklinių įstaigų vadovai turėtų vadovautis lankstumo principu, kuris suteikia didesnių galimybių visapusiškam įstaigos prestižui, galimybę plėtoti savo projektinę veiklą, bendradarbiauti su kitų ikimokyklinių įstaigų kolektyvais bei kitomis įstaigomis.

2. Ikimokyklinio amžiaus vaikų tėvams:

1. Esant poreikiui, tėvams turi būti suteikta galimybė, kad tas pats pedagogas ugdytų jų vaiką ilgesnį laiką (nuo 1-4m.), pateikiant prašymą įstaigos vadovui.
2. Tėvai turėtų atkreipti dėmesį į vaiko emocinį saugumą: kaip jų vaikas reaguoja į pedagogo pasikeitimą, kokie santykiai yra tarp vaiko ir pedagogo.

3. Bendra rekomendacija:

Akcentuojant vaiko emocinį saugumą, atkreipti dėmesį tiek šeimai, tiek visoms institucijoms, atstovaujančioms vaiko gerovei, kad vaiko emocinis saugumas priklauso nuo jų sprendimų bei tikslingų procesų vykdymo. Derinti visus procesus, atsižvelgiant į vaiko gerovės aspektą: vaiko teises, poreikius, amžiaus tarpsnius, socialinę padėtį ir pan.

LITERATŪRA

1. Andrulaitienė R. Ikimokyklinio ugdymo institucijos ugdymo programos rengimas. Pedagoginės sistemos tobulinimas: mokytojų kvalifikacijos tobulinimo programų mokomoji medžiaga. Vilnius. 2007.
2. Aramovičiūtė V. (2005). Auklėjimas ir dvasinė asmenybės branda. Vilnius.
3. Bajoriūnas Z. (1997). Šeimos edukologija: vadovėlis aukštųjų mokyklų studentams. Vilnius.
4. Barkauskaitė M. (1998). Humanistinio ugdymo proceso įtvirtinimo ir paauglių saugumo šeimoje bei klasėje sąveika. Pedagogika. Nr. 37. Vilnius.
5. Barkauskaitė M., Mišeikytė, K. (2006). Mokinių adaptacijos ypatumai kritinių ugdymo(si) etapų metu., VPU. [Žiūrėta 2012.02.08]. Prieiga per internetą: <http://www.minfolit.lt/arch/8501/8784.pdf>.
6. Barkauskaitė M. (2001). Paaugliai: sociopedagoginė dinamika. Vilnius, VPU leidykla.
7. Baukutė A. (2012). Ikimokykliniam ugdymui – daugiau atsakomybės, lėšų ir pedagogų. [Žiūrėta 2012.03.27]. Prieiga per internetą: <http://www.lrytas.lt/-13328308561331659946-p2-a-baukut%C4%97-ikimokykliniam-ugdymui-daugiau-atsakomyb%C4%97s-1%C4%97%C5%A1%C5%B3-ir-pedagog%C5%B3.htm>.
8. Bendravimo psichologija (2002). Kaunas, KTU.
9. Bendroji priešmokyklinio ugdymo ir ugdymo(si) programa (2002). LR Švietimo ir mokslo ministerija. Vilnius.
10. Bitinas B. (1996). Ugdimosi filosofijos pagrindai. Vilnius.
11. Bowlby J. (1983). Separation: Anger and Anxiety. Attachment and loss. Vol. 2. London: Hogarth.
12. Bražiūnienė I. (2010). Socialinė adaptacija ir socializacija vaikystėje. Visuomenės sveikatos programa. [Žiūrėta 2012-01-20]. Prieiga per internetą: <http://www.poliklinika.lt/?Element=ViewArticle&TopicID=210&ArticleID=114&Lang=LT>.
13. Brochman I. (1999). Ar skriaudžiame vaikus? Vilnius.
14. Dilema tėvams: vaiko adaptacija darželyje. [Žiūrėta 2012-01-02]. Prieiga per internetą: <http://tavovaikas.jimdo.com/straipsniai/t%C4%97vams/>
15. Dirsinė N., Reikertienė V. (2008). Smurtinio elgesio keitimo metodika. Praktinis vadovas socialiniams darbuotojams. Vilnius.
16. Gage N. L., Berliner D. C. (1994). Pedagoginė psichologija. Vilnius.
17. Gauthier L. (2001). Trečiojo tūkstantmečio vaikai. Vilnius.

18. Griciūtė A. (1999). Mokyklinės dezadaptacijos ir emocijų tarpusavio įtakos klausimai jaunesniame mokykliniame amžiuje. Socialinė-psichologinė adaptacija ir švietimo sistema. Kaunas.
19. Hansen K. K., Saifer S. (2000). Vaikų ugdymo ypatumai. Kaunas.
20. Horney K. (2004). Neurotiška mūsų laikų asmenybė. Vilnius: Apostrofa.
21. Jonynienė V. (2010). Į kompetenciją orientuotas ugdymas. [Žiūrėta 2011-10-09]. Prieiga per internetą: http://gimtasiszodis.w3.lt/svieti_04_1.htm.
22. Johnson R. (1999). Children – garden in our country. USA.
23. Jovaiša L. (2001). Ugdymo mokslas ir praktika. Vilnius.
24. Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija (1989). [Interaktyvus] [žiūrėta 2011.11.20] prieiga per internetą: http://www.savethechildren.net/lithuania/what_we_do/children_violence/school_groups.ht
25. Juozaitytė A. (2002). Socializacija ir ugdymas vaikystėje. Vilnius.
26. Juodaitytė A. (2003). Socializacija ir ugdymas vaikystėje. Vilnius.
27. Juozaitytė A. (2003). Vaikystės fenomenas: socialinis-edukacinis aspektas: monografija. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
28. Juodaitytė A. (2003), Vaikų darželis Lietuvoje ir pasaulyje: sisteminės kaitos tendencijos socializacijai. Lietuvos vaikų darželis: praeitis ir dabartis. Vilnius.
29. Kagan J. (1984). The nature of child. New Yourk. Basic Books.
30. Kalpokienė V., Čėsniienė I. (2010). Grupė - mažoji bendruomenė: ar reikalingos taisyklės visiems? Mykolo Riomerio universitetas. [Žiūrėta 2012.02.14. Prieiga per internetą: <http://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/specialistams/grupe--mazoji-bendruomene-ar-reikalingos-taisykles-visiems-/4069>.
31. Komenskis J. A. (1982). Rinktiniai pedagoginiai raštai. – T. 1, 2. Maskva.
32. Kuginytė - Arlauskienė I. (2012). Ankstyvojo amžiaus vaikų ugdymo galimybės. Mykolo Riomerio universitetas. [Žiūrėta 2010.10.24.]. Prieiga per internetą: <http://www.ikimokyklinis.lt/straipsnis/3015>.
33. Kuginytė – Arlauskienė I. (2010). Mykolo Riomerio universitetas. Šiuolaikinė vaikystės samprata. [Žiūrėta 2011-11.05]. Prieiga per internetą: <http://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/bendri-straipsniai/siuolaikine-vaikystes-samprata/2382>
34. Kvietkienė G. (2003). Vaiko gerovė ir socializacija. Vilnius.
35. Landsbergienė A. (2007). Ruošiamės į vaikų darželį (II dalis). [Žiūrėta 2011-09-05]. Prieiga per internetą: <http://www.alfa.lt/straipsnis/144331>.
36. Laužikas J. (1993). Pedagoginiai raštai. Kaunas.

37. Leliūgienė I. (1997). Žmogus ir socialinė aplinka. Kaunas.
38. Lemežytė I. (2011). Vaiko brandumo mokytiis įvertinimas. [Žiūrėta 2011.10.25]. Prieiga per internetą: <http://ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/bendri-straipsniai/vaiko-brandumo-mokytiis-ivertinimas/8569>.
39. Lesinkienė S, Karalienė V. (2008). Emocinės raidos įtaka tolimesniam vaiko asmenybės vystimuisi. Metodinės rekomendacijos pedagoginių psichologinių tarnybų specialistams, ikimokyklinio ugdymo pedagogams, tėvams. Vilnius: ŠMM, Psichologijos ir specialiosios pedagogikos centras.
40. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija (2011). Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtros 2011 – 2013 metų programa. Vilnius.
41. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija (2005). Ikimokyklinio ugdymo mokyklos vidaus audito metodika. Vilnius: Pedagogų profesinės raidos centras.
42. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija (2003). Rekomendacijos savivaldybėms dėl centralizuoto vaikų priėmimo į švietimo įstaigų ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes. Vilnius.
43. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. lapkričio 11 d. nutarimas Nr. 1509 „Dėl vaikų nuo gimimo iki privalomojo mokymo pradžios gyvenimo ir ugdymo sąlygų gerinimo modelio aprašas. Vilnius.
44. Lietuvos švietimo koncepcija (1992). Vilnius.
45. Lietuvos švietimo reformos gairės (1993). Vilnius.
46. Litvinienė J. (2002). Šeima – ugdymo(si) institucija. Vilnius.
47. LR Švietimo įstatymas (1991). Vilnius.
48. LR švietimo ir mokslo ministro 2005-10-29 įsakymu Nr. ISAK-2173 patvirtintas „Vaiko brandumo mokytiis pagal priešmokyklinio ir pradinio ugdymo programas įvertinimo tvarkos aprašas“. Vilnius.
49. LR švietimo ir mokslo ministro 2007-12-03 įsakymu Nr. ISAK-2332 patvirtinta: „ Nacionalinė profesinio orientavimo švietimo sistemoje programa“.
50. Lietuvos Švietimo sistema 2009/2010. Vilnius.
51. Mažylių raidai senelių priežiūra palankesnė už vaikų darželį (2010). Telegraph.co.uk. [Žiūrėta 2012-01-15] Prieiga per internetą: <http://www.delfi.lt/news/daily/Health/mazyliu-raidai-seneliu-prieziura-palankesne-uz-vaiku-darzeli.d?id=57017521>
52. McLaughlin T. H. (1997). Šiuolaikinė ugdymo filosofija: demokratiškumas, vertybės, įvairovė. Kaunas.

53. Myers D. G. (2000). Psichologija. Vilnius.
54. Mockevičienė O. (2011). Ankstyvojo ugdymo vadovas tėvams, globėjams, pedagogams: vaikas iki trejų metų. Vilnius.
55. Mockevičienė O. (2005). Darželis ar namų aplinka? [interaktyvus] [žiūrėta 2011-10-21]. Prieiga per internetą: <http://supermama.lt/portal/content/view/1495/159/52>.
56. Mockevičienė O., Glebuviene V. S. (2009). Ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybės analizė. Ataskaita. Vilnius.
57. Newman B.M., Newman P.R. (1987). Development through life. A. Psychosocial Approach- Pacific Grove. California.
58. Pedagogika 90 (2008). VPU leidykla. [Interaktyvus] [žiūrėta 2012.01.12]. Prieiga per internetą: www.biblioteka.vpu.lt/pedagogika/PDF/2008/90/90.pdf.
59. Poderienė G. (2002). Pradinių mokyklų mokinių adaptacija penktoje klasėje. Vilnius.
60. Preshool Education in European Unijon: Current thinking and Provision (1995).
61. Psichologijos žodynas (1993). Vilnius.
62. Sabaliauskienė R., Rimkienė R. (2009). Kokybiškas ankstyvojo amžiaus vaikų ugdymas. Metodinė priemonė lopšelių auklėtojams, tėvams, ugdančioms vaikus nuo gimimo iki trejų metų. Vilnius.
63. Socialinis emocinis ugdymas. Kas tai? Kuo gali mums padėti? (2009). Vilnius: LR švietimo ir mokslo ministerija. Švietimo problemos analizė. [Žiūrėta 2012.01.18]. Prieiga per internetą: http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/pr_analize/Sv_prob10_Socialinis%20emocinis%20ugdymas.pdf).
64. Šadzevičius V. (2010). Vaikų teisės ir pareigos – kokias teises ir pareigas jau turi ikimokyklinio amžiaus vaikas? [Žiūrėta 2011-10-16]. Prieiga per internetą: <http://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/bendri-straipsniai/vaiku-teises-ir-pareigos-kokias-teises-ir-pareigas-jau-turi-ikimokyklinio-amziaus-vaikas-/3879>
65. Šalkauskis S. (1992). Pedagoginiai raštai. Kaunas.
66. Šalkauskis S. (1992). Rinktiniai raštai. Pedagoginės studijos. I knyga. Vilnius.
67. Šalkauskis, S. (1991). Rinktiniai raštai. Vilnius.
68. Štaineris, R. (1998). Vaiko ugdymas dvasios mokslo požiūriu. Vilnius.
69. Vaikai, dalyvaujantys ikimokykliniame ugdyme (2000) Statistikos departamento duomenys Vilnius.
70. Vaiko teisių apsaugos sistema Lietuvoje (2009). VTA kontrolieriaus ataskaita. Vilnius.
71. Vaitkevičius J. (1995). Socialinės pedagogikos pagrindai. Vilnius.

72. Vaitkevičiūtė V. (1999). Tarptautinių žodžių žodynas. Vilnius.

73. Zaborskis A., Žemaitienė N., Šumskas L., Diržytė A. (1996). Moksleivių gyvenimo būdas ir sveikata. Pasaulinės sveikatos organizacijos 1994 m. Tarptautinės moksleivių apklausos rezultatai. Vilnius, Leidybos centras.

EKSPERTINĖ APKLAUSA

**PEDAGOGŲ KAITA IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOSE: VAIKO
EMOCINIO SAUGUMO ASPEKTU**

Šiuo tyrimu siekiama išsiaiškinti specialistų nuomonę apie grupės pedagogų pasikeitimą ikimokyklinėse ugdymo įstaigose bei vaiko emocinį saugumą.

Apklausoje dalyvauti kviečiami ikimokyklinių įstaigų vadovai, pedagogai ir kiti kompetentingi specialistai. Tyrimo duomenys bus naudojami apibendrintai, nenurodant tyrimo dalyvių bei atskirų nuomonių. Kiekvienas apklausos dalyvis bus supažindintas su apibendrinta visų apklausos dalyvių nuomone.

Dėkojame už bendradarbiavimą

KONTAKTINIAI DUOMENYS (*konfidencialūs duomenys. Bus panaudoti išrašyti Šiaulių universiteto pažymai apie dalyvavimą ekspertiniame tyrime*)

Vardas, Pavardė .....

Institucija/ organizacija/ įmonė.....

Pareigybė.....

Darbo stažas(metais).....

1. Klausimas: Ar nepažeidžiama vaiko emocinio saugumo teisė pasikeitus grupės pedagogams ikimokyklinėse įstaigose?

Atsakymas:

2. Prašome išvardinti ir įvertinti veiksnius (išorinius ir vidinius), lemiančius pedagogų kaitą vaikams pereinant iš lopšelio į priešmokyklinę grupę?

Atsakymas:

3 **Klausimas:** Kaip vertinate galimybę, vaikui pereiti iš vienos grupės į kitą grupę kartu su pedagogu?

Atsakymas:

4. **Klausimas:** Kaip būtų galima užtikrinti vaiko emocinį saugumą keičiantis grupės pedagogams?

Atsakymas:

Nuoširdžiai dėkojame už bendradarbiavimą

Ekspertinė apklausa

Pedagogų kaitos kaip vaiko emocinio saugumo veiksnio, pereinant iš lopšelio į ankstyvojo amžiaus grupę, tyrimas: pedagogų ir tėvų nuomonės lyginamoji analizė
2 –asis tyrimo etapas

Gerbiami ekspertai,

Nuoširdžiai dėkojame už dalyvavimą pirmajame etape, už paaukotą laiką ir pareikštą nuomonę. Jūs gavote antrąją anketą, kuri atspindi apibendrintus visų pirmojo etapo ekspertų nuomones. Antruoju etapu siekiama suderinti atskirų ekspertų nuomones. Prašytume įvertinti kiekvieną pateiktą atsakymą į klausimą trijų rangų skalėje, pradedant visišku nepritarimu ir baigiant visišku pritarimu.

1. Ikimokyklinėje įstaigoje vyrauja pedagogų kaita, vaikai pereina iš lopšelio grupės į ankstyvojo amžiaus grupę, vėliau į paruošiamąją – taip vaikas pereina keletą adaptacinių etapų, kaip manote ar nepažeidžiamas vaiko emocinis saugumas?

Situacijos vertinimas (pažymėkite atitinkamoje skiltyje x ženklų)

1 – nesutinku; 2- iš dalies sutinku; 3-visiškai sutinku.

Teiginiai	1.	2.	3.
Nepažeidžiamas, kadangi mokykloje vaikui keisis pedagogai, taip vaikas griečiau adaptuosis.			
Tai labai priklauso nuo pedagogo asmenybės ir kompetencijos.			
Vaikas per tam tikrą laiką pripranta prie kiekvieno pedagogo.			
Vaikas per tam tikrą laiką pripranta prie kiekvieno pedagogo.			

2. Pedagogas dirbantis ikimokyklinėje įstaigoje, kiekvienais metais su ta pačia vaikų amžiaus grupe, kaip manote ar perspektyvu pedagogui dirbti tokia darbo specifikos forma?

Situacijos vertinimas (pažymėkite atitinkamoje skiltyje x ženklų)

1 – nesutinku; 2- iš dalies sutinku; 3-visiškai sutinku.

Teiginiai	1.	2.	3.
Pedagogui nenaudinga dirbti su ta pačia vaikų amžiaus grupe, nes pedagogas netenka galimybės tobulėti savo specializacijoje.			
Dirbdamas su įvairaus amžiaus vaikų grupėmis pedagogas labiau			

tobulėja, taip paskatindamas ne tik save, bet ir savo kolegas sąžiningai ir nuoširdžiai dirbti savo darbą.			
Pedagogas dirbdamas su tam tikra (tik viena) vaikų amžiaus grupe labiau specializuojasi į savo specifinę darbo formą.			

3. Vaikas turi galimybę ikimokyklinėje įstaigoje pereiti iš lopšelio į ankstyvojo amžiaus grupę kartu su pedagogu, kaip vertinate šią galimybę?

Situacijos vertinimas (pažymėkite atitinkamoje skiltyje x ženklą)

1 – nesutinku; 2- iš dalies sutinku; 3-visiškai sutinku.

Teiginiai	1.	2.	3.
Vertinama teigiamai, nes vaikas ir pedagogas susidraugauja nuo pirmųjų dienų, tampa draugais.			
Vertinama neigiamai, vaikas pratinamas prie pedagogų kaitos nuo mažens, nes tai bus naudinga mokykloje.			

4. Vaiko emocinio saugumo užtikrintumas keičiantis grupės pedagogui.

Situacijos vertinimas (pažymėkite atitinkamoje skiltyje x ženklą)

1 – nesutinku; 2- iš dalies sutinku; 3-visiškai sutinku.

Teiginiai	1.	2.	3.
Grupėje užtikrinti kuo geresnį mikroklimatą, kol vaikas adaptuosis prie naujojo pedagogo.			
Suteikti galimybę vaikui dalyvauti įvairiuose įstaigos renginiuose, taip vaikas turėtų galimybę susipažinti su kitais įstaigos pedagogais, bendrauti grupėmis ypač su tomis į kurias vaikas turės išeiti.			
Stengtis nekaisti pedagogo, suteikti galimybę vaikui ugdytis kartu su grupės pedagogu ir draugais iki priešmokyklinės grupės.			

Dar kartą dėkojame už dalyvavimą tyrime

IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ TĖVŲ

ANKETINĖ APKLAUSA

**KAIP VAIKŲ IR JŲ ŠEIMOS EMOCINĘ SAVIJAUTĄ VEIKIA PEDAGOGŲ
KAITA IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOSE?**

Gerbiami Tėveliai,

Siekiant tobulinti gyvenimo kokybę vaikystės periodu, vykdomas tyrimas, kuriuo siekiama išsiaiškinti, ar auklėtojų pasikeitimas vaikams pereinant iš lopšelio į ikimokyklinę grupę nepažeidžia vaiko teisės į emocinį saugumą. Siekiama aiškintis, kaip auklėtojos pasikeitimas veikia vaiko emocijas ir savijautą, ar tai kelia tėvų susirūpinimą, ar tai yra problema, kurią reiktų spręsti.

Jūs geriausiai pažįstate savo vaiką, todėl prašytume dalyvauti šioje apklausoje ir atsakyti į žemiau pateiktus klausimus. Pasirinktą atsakymą pažymėkite (+) nurodytoje vietoje.

APKLAUSA YRA ANONIMINĖ!

Norime patikinti, kad apklausos rezultatai bus skelbiami tik apibendrintai, neišskiriant pavienių nuomonių, neskelbiant duomenų apie asmenis, dalyvavusius apklausoje

Glaustai apie Jus

Jūs esate?

- Vyras
- Moteris

Jūsų amžius? (įrašykite)

- Iki 25 metų; 26-35 metai; 36-45 metai; 46-55 metai; 56-65 metai; 66 ir daugiau

Jūsų išsilavinimas?

- Aukštasis
- Aukštasis neuniversitetinis (kolegijos)
- Nebaigtas aukštasis
- Vidurinis
- Pagrindinis

Kokio amžiaus Jūsų vaikas?

1 - 3 metų. 3 - 4 metų 4 - 5 metų; 5 - 6 metų.

Kaip pedagogo pasikeitimas ikimokyklinėse įstaigose veikia vaiko emocijas ir savijautą?

(Kiekvienoje eilutėje pasirinkite vieną Jums tinkantį atsakymą.)

1. TEIGINYS	JAUTĖSI LABAI GERAI	Jautėsi gerai	Nepastebėjau vaiko emocijų pasikeitimo	Jautėsi negerai	JAUTĖSI LABAI NEGERAI
Mano vaikas jautėsi gerai pakeitęs grupės aplinką, pedagogų kolektyvą perėjęs iš vienos grupės į kitą.					
2. TEIGINYS	PRIPRATO LABAI GREITAI	Priprato tik per tam tikrą laiką	Nepastebėjau	Priprato sunkiai	NEPRIPRATO VISAI
Mano vaikas pakankamai greitai adaptuojasi kitoje grupėje, prie naujojo pedagogų kolektyvo					

6. Kaip į pedagogų pasikeitimą ikimokyklinio ugdymo įstaigose reaguoja tėvai ?

(Kiekvienoje eilutėje pasirinkite vieną Jums tinkantį atsakymą.)

KAIP VERTINATE?	LABAI GERAI	Ko gero gerai	Patenki -namai	Ko gero blogai	LABAI BLOGAI
Galimybę vaikui ugdytis pas tą patį pedagogą visą ugdymo(si) laikotarpį ikimokyklinėje įstaigoje					
KAIP APIBŪDINTUMĖTE?	JAUČIUO -SI LABAI GERAI	Gerai	Nežinau	Negerai	JAUČIUO- SI LABAI blogai
Savo (kaip vieno iš tėvų) emocinę savijautą, kai vaiką tenka perkelti iš grupės į grupę pasikeičiant pedagogui.					

AR TAI PRIIMTINA?	TAIP PRIIM TINA	-	Nežinau	-	NE NEPRII MTINA
Vaiko perkėlimas iš vienos grupės į kitą pas kitą pedagogą		-		-	

Papasakokite glaustai, kaip vyko jūų vaiko(-ų) prisitaikymas prie naujos auklėtojos pakeitus grupę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje? Tai, ką atsimenate...

- Kokias vaiko emocijas pastebėjote

.....

.....

.....

- Kokius vaiko pasisakymus prisimenate

.....

.....

.....

- Kiek laiko tęsėsi vaiko prisitaikymas prie naujos auklėtojos

.....

.....

.....

- Ar reikėjo specialistų pagalbos, patarimų

.....

.....

.....

DĖKOJAME UŽ ATSAKYMUS!

